

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΕΦΗΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ»

«Η λειτουργική ταξινόμηση των δημοσίων δαπανών στην Ελλάδα και την Ευρώπη
και οι επιπτώσεις τους στην κοινωνική ευημερία»

“The functional classification of public expenditure in Greece and Europe and its
impact on social welfare”

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΓΟΥΜΑΓΙΑΣ Κωνσταντίνος

A.M.:0822M025

Επιβλέπουσα: ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ Ασημίνα

Μέλη Επιτροπής: ΚΕΡΑΜΙΔΟΥ Ιωάννα

ΨΕΙΡΙΔΟΥ Αναστασία

Αθήνα, Ιούλιος 2024

Αφιέρωση διπλωματικής εργασίας

Τη παρούσα διπλωματική εργασία την αφιερώνω, αποκλειστικά σε έναν άνθρωπο, τη σύζυγό μου ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΥ Μαρία-Νικολέτα, την οποία την ευχαριστώ πολύ για όλα, καθώς χωρίς τη στήριξή της δεν θα τα είχα καταφέρει. Παρούσα, υποστηρικτική από την χαρά μέχρι και την δυσκολία που κρινόμαστε να αντιμετωπίσουμε. Χωρίς την ίδια δεν θα είχα το κουράγιο και τη δύναμη να περαιώσω όχι απλά τη διπλωματική εργασία αλλά και την επιτυχή παρακολούθηση των μαθημάτων, όπου με το καθημερινό της ενδιαφέρον που έδειχνε προς το πρόσωπό μου έπαιρνα δύναμη για τη συνέχεια, διότι όπως όλοι μας γνωρίζουμε δεν είναι και ιδιαίτερα εύκολο ο συνδυασμός εργασίας και σπουδών.

Παράλληλα, νοιώθω πολύ υπερήφανος που πραγματοποίησα τις μεταπτυχιακές σπουδές στο Πάντειο Πανεπιστήμιο και συνιστώ σε κάθε έναν μελλοντικό φοιτητή να αποτελέσει την πρώτη του επιλογή.

Ιδιαίτερα, ένα μεγάλο ευχαριστώ στην επιβλέπουσα καθηγήτρια της διπλωματικής μου εργασίας κα ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ Ασημίνα, της αξίζουν πολλά ΜΠΡΑΒΟ, τόσο ως άνθρωπο αλλά και ως καθηγήτρια. Με τις οδηγίες τις και τις σωστές συμβουλές πραγματοποιήθηκε η παρούσα διπλωματική εργασία.

«Πάντα να κυνηγάμε τους στόχους μας, να μην τους αφήσουμε ποτέ, βήμα βήμα-σκαλί σκαλί μπορούμε να τα πετύχουμε όλα, αρκεί πίστη, υπομονή, θέληση. Αρχικά, είμαι θα ήθελα να αναφέρω πως είμαι απόφοιτος της Αστυνομικής Ακαδημίας από το έτος 2011. Εν συνεχεία και μέσω Πανελληνίων εξετάσεων αποφοίτησα από το Τμήμα Οικονομίας & Βιώσιμης Ανάπτυξης του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου Προπτυχιακού επιπέδου και μέσω του Πτυχίου μετατέθηκα στην Διεύθυνση Οικονομικών του Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας που υπηρετώ μέχρι και σήμερα. Πλέον και με μεγάλη υπερηφάνεια από το Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου σε επίπεδο Μεταπτυχιακών Σπουδών με κατεύθυνση αυτή των Εφαρμοσμένων Οικονομικών & Διοίκησης. Η συνέχεια αυτών αποτελεί για εμένα η υποψηφιότητα μου σε επίπεδο Διδακτορικών Σπουδών.»

Σας ευχαριστώ πολύ όλους και για όλα.

Περίληψη

Οι δημόσιες δαπάνες αποτελούν ένα σημαντικό μέρος της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής των Κυβερνήσεων. Η δομή τους παίζει καθοριστικό ρόλο στην ευημερία των πολιτών, καθώς χρησιμοποιούνται για την παροχή βασικών υπηρεσιών όπως υγεία, εκπαίδευση και κοινωνική προστασία. Οι δαπάνες αυτές μπορούν να ενισχύσουν την ισότητα, να προάγουν την οικονομική σταθερότητα, και να συμβάλλουν στη διασφάλιση δίκαιης και υγιούς κοινωνίας. Ο σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνήσει την επίδραση της Λειτουργικής Ταξινόμησης των Δαπανών της Κυβέρνησης (COFOG) για τους τομείς της υγείας, της εκπαίδευσης, της κοινωνικής προστασίας και της τάξης-ασφάλειας στην κοινωνική ευημερία των πολιτών, όπως αυτή αντικατοπτρίζεται από τους δείκτες της φτώχειας και της εισοδηματικής ανισότητας στην Ελλάδα και τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για τη διερεύνηση της παραπάνω επίδρασης πραγματοποιήθηκε μια οικονομετρική ανάλυση με δεδομένα που ανακτήθηκαν από τις βάσεις δεδομένων της Eurostat για τα έτη 2005-2021. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης έδειξαν ότι υψηλότερο επίπεδο δαπανών για την παιδεία και την υγεία επιδρούν με θετικό τρόπο στην κοινωνική ευημερία, μειώνοντας το δείκτη εισοδηματικής ανισότητας, και το ποσοστό φτώχειας, ενώ οι δαπάνες για την τάξη-ασφάλεια λειτουργούν αντίθετα. Οι δαπάνες για κοινωνική προστασία, εξεταζόμενες από κοινού με τους άλλους τύπους δαπανών, δεν αναδείχτηκαν σημαντικός παράγοντας για την ανισότητα, ενώ αυξάνουν τη φτώχεια. Εξεταζόμενες ως ο μοναδικός παράγοντας δαπανών, έχουν σημαντική επίδραση στην μείωση της φτώχειας και της ανισότητας. Γίνονται προτάσεις για κατανομή των δαπανών που θα ενισχύουν την κοινωνική προστασία και την υγεία, κάτι που μπορεί να βελτιώσει την ευημερία των πολιτών, μειώνοντας το ποσοστό φτώχειας και την ανισότητα.

Λέξεις κλειδιά: Λειτουργική Ταξινόμηση Δαπανών, COFOG, κοινωνική ευημερία, φτώχεια, ανισότητα.

Abstract

Public expenditure is an important part of the economic and social policy of Governments. Their structure plays a decisive role in the welfare of citizens, as they are used to provide basic services such as health, education and social protection. Such spending can enhance equality and promote economic stability, and when properly structured, help ensure a just and healthy society. The purpose of this dissertation is to investigate the effect of the Functional Classification of Government Expenditure (COFOG) for the sectors of health, education, social protection and order-security on the social welfare of citizens, as reflected by poverty and income inequality indicators in Greece and countries of the European Union. To investigate the above effect, an econometric analysis was carried out with data retrieved from the Eurostat databases for the years 2005-2021. The results of the analysis showed that higher spending level on education and health has a positive effect on social welfare, reducing the income inequality index, and the poverty rate, while spending on order-security functions in the opposite way. Social protection spending, examined together with other types of spending, did not emerge as a significant contributor to inequality while increasing poverty. Considered as the only expenditure factor, they have a significant impact on reducing poverty and inequality. Proposals are made to share spending that will strengthen social protection and health, which can improve citizens' well-being by reducing poverty and inequality..

Keywords: Functional Classification of Expenditure COFOG, social welfare, poverty, inequality

Πίνακας Περιεχομένων

Περίληψη	2
Abstract.....	3
1. Εισαγωγή	9
2. Βιβλιογραφική Επισκόπηση	14
2.1. Λειτουργική ταξινόμηση των δημοσίων δαπανών και η κοινωνική ευημερία: έννοιες και δείκτες	14
2.1.1. Λειτουργική Ταξινόμηση Δαπανών	14
2.1.2. Κοινωνική ευημερία.....	17
2.2. Σχέση μεταξύ λειτουργικής ταξινόμησης των δημοσίων δαπανών και της κοινωνικής ευημερίας	20
3. Μεθοδολογία.....	24
3.1. Τεχνικές ανάλυσης	24
3.2. Οικονομετρικό μοντέλο	25
3.3 Δεδομένα και Πηγές	27
4. Αποτελέσματα - Συζήτηση	34
4.1. Περιγραφική ανάλυση των δεδομένων	34
4.1.1. Δαπάνες για τάξη-ασφάλεια	34
4.1.2. Δαπάνες για την παιδεία.....	39
4.1.3. Δαπάνες για την υγεία	44
4.1.4. Δαπάνες για την κοινωνική προστασία	48
4.1.5. Ποσοστό ατόμων άνω των 65 ετών.....	52
4.1.6. Επίπεδο φορολογίας.....	53
4.1.7. Ποσοστό ανεργίας.....	54
4.1.8. Δείκτης ανισότητας S80/S20	55
4.1.9. Δείκτης φτώχειας	58
4.2. Αποτελέσματα οικονομετρικής ανάλυσης	62
5. Συμπεράσματα	81
Βιβλιογραφικές αναφορές	89
Παράρτημα I	94
Παράρτημα II	97
Παράρτημα III	98

Κατάλογος σχημάτων και διαγραμμάτων

Σχήμα 1. Οικονομετρικό υπόδειγμα για την πρόβλεψη της φτώχειας.....	25
Σχήμα 2. Οικονομετρικό υπόδειγμα για την πρόβλεψη της ανισότητας.....	26
Διάγραμμα 1. Διαχρονική εξέλιξη των δαπανών για Τάξη-Ασφάλεια ως ποσοστό του ΑΕΠ για την Ελλάδα και την ΕΕ 2002-2021	35
Πηγή: Eurostat.	35
Διάγραμμα 2. Δαπάνες για τάξη & ασφάλεια ως ποσοστό ΑΕΠ ανά χώρα -Μέσοι για τα έτη 2002-2021	37
Πηγή: Eurostat.	37
Διάγραμμα 3. Μεταβολή δημοσίων δαπανών για τάξη & ασφάλεια ανά χώρα, ως ποσοστό ΑΕΠ (Διαφορά μεταξύ Μ.Ο. 2002-2011 και Μ.Ο. 2012-2021)	39
Πηγή: Eurostat.	39
Διάγραμμα 4. Διαχρονική εξέλιξη δαπανών για την παιδεία 2002-2021 για την Ελλάδα και την ΕΕ.....	40
Πηγή: Eurostat.	40
Διάγραμμα 5. Δημόσιες δαπάνες για παιδεία ως ποσοστό του ΑΕΠ (Μέσος 2002-2021).....	42
Πηγή: Eurostat.	42
Διάγραμμα 6. Διαφορές μέσων ποσοστών ΑΕΠ για την παιδεία μεταξύ 2002-2011 και 2012-2021	43
Πηγή: Eurostat.	43
Διάγραμμα 7. Διαχρονική εξέλιξη του ποσοστού του ΑΕΠ για την υγεία στην Ελλάδα και την ΕΕ 2002-2021	44
Πηγή: Eurostat.	44
Διάγραμμα 8. Ποσοστό του ΑΕΠ για την υγεία Μέσος 2002-2021	46
Πηγή: Eurostat.	46
Διάγραμμα 9. Διαφορές μέσων ποσοστών ΑΕΠ για την υγεία μεταξύ 2002-2011 και 2012-2021	47
Πηγή: Eurostat.	47
Διάγραμμα 10. Διαχρονική εξέλιξη του ποσοστού του ΑΕΠ για την κοινωνική προστασία στην Ελλάδα και την ΕΕ 2002-2021	48
Πηγή: Eurostat.	48
Διάγραμμα 11. Ποσοστό του ΑΕΠ για την κοινωνική προστασία - Μέσος 2002-2021	50
Πηγή: Eurostat.	50
Διάγραμμα 12. Διαφορές μέσων ποσοστών ΑΕΠ για την κοινωνική προστασία μεταξύ 2002-2011 και 2012-2021.....	52
Πηγή: Eurostat.	52
Διάγραμμα 13. Δείκτης ανισότητας S80/S20 για Ελλάδα και μέσο όρο ΕΕ.....	56
Πηγή: Eurostat.	56
Διάγραμμα 14. Δείκτης ανισότητας S80/S20 στις χώρες της ΕΕ	58
Πηγή: Eurostat.	58

Διάγραμμα 15. Εξέλιξη του ποσοστού των ατόμων κάτω του 60% του διάμεσου εισοδήματος μετά από κοινωνικές μεταβιβάσεις.....	59
Πηγή: Eurostat.	59
Διάγραμμα 16. Ποσοστό ατόμων κάτω του 60% του διάμεσου εισοδήματος μετά από κοινωνικές μεταβιβάσεις	61
Πηγή: Eurostat.	61
Διάγραμμα 17. Συσχέτιση μεταξύ των δύο δεικτών για τις χώρες της ΕΕ (μέσοι 2005-2021).....	61
Πηγή: Eurostat.	61
Διάγραμμα 18. Συσχέτιση μεταξύ ανισότητας και ανεξάρτητων μεταβλητών.	64
Διάγραμμα 19. Συσχέτιση μεταξύ φτώχειας και ανεξάρτητων μεταβλητών.	64
Διάγραμμα 20. Κατανομή καταλοίπων για το υπόδειγμα της ανισότητας.....	67
Διάγραμμα 21. Κατανομή καταλοίπων για το υπόδειγμα της φτώχειας.....	67
Διάγραμμα 22. Δαπάνες για Τάξη-Ασφάλεια ως ποσοστό του ΑΕΠ ανά ομάδα χωρών 2009-2021	98
Διάγραμμα 23. Δαπάνες για Υγεία ως ποσοστό του ΑΕΠ ανά ομάδα χωρών 2009-2021	99
Διάγραμμα 24. Δαπάνες για Παιδεία ως ποσοστό του ΑΕΠ ανά ομάδα χωρών 2009-2021	99
Διάγραμμα 24. Δαπάνες για Κοινωνική Προστασία ως ποσοστό του ΑΕΠ ανά ομάδα χωρών 2009-2021.....	99

Κατάλογος πινάκων

Πίνακας 1. Ανάλυση COFOG	29
Πίνακας 2. Δαπάνες για τάξη & ασφάλεια ανά χώρα, ως ποσοστό ΑΕΠ -Μέσοι για τα έτη 1995-2021	36
Πίνακας 3. Δαπάνες για τάξη & ασφάλεια ως ποσοστό ΑΕΠ ανά χώρα -Μέσοι όροι για τις δεκαετίες 2002-2011 και 2012-2021 και διαφορά μεταξύ μέσων όρων (σε ποσοστιαίες μονάδες)	38
Πίνακας 4. Ποσοστό του ΑΕΠ για την παιδεία Μέσος 2002-2021	41
Πίνακας 5. Δαπάνες για παιδεία ως ποσοστό ΑΕΠ ανά χώρα -Μέσοι όροι για τις δεκαετίες 2002-2011 και 2012-2021 και διαφορά μεταξύ μέσων όρων (σε ποσοστιαίες μονάδες)	42
Πίνακας 6. Ποσοστό του ΑΕΠ για την υγεία Μέσος 2002-2021	45
Πίνακας 7. Δαπάνες για υγεία ως ποσοστό ΑΕΠ ανά χώρα -Μέσοι όροι για τις δεκαετίες 2002-2011 και 2012-2021 και διαφορά μεταξύ μέσων όρων (σε ποσοστιαίες μονάδες)	46
Πίνακας 8. Ποσοστό του ΑΕΠ για την κοινωνική προστασία - Μέσος 2002-2021... ..	49
Πίνακας 9. Δαπάνες για κοινωνική προστασία ως ποσοστό ΑΕΠ ανά χώρα -Μέσοι όροι για τις δεκαετίες 2002-2011 και 2012-2021 και διαφορά μεταξύ μέσων όρων (σε ποσοστιαίες μονάδες)	51
Πίνακας 10. Μέσος όρος ποσοστού ατόμων άνω των 65 ετών ανά χώρα (2009-2021)	52
Πίνακας 11. Μέσος όρος ποσοστού φορολογίας ανά χώρα (2009-2021)	53
Πίνακας 12. Μέσος όρος ποσοστού ανεργίας ανά χώρα (2009-2021)	54
Πίνακας 13. Δείκτης ανισότητας S80/S20 στις χώρες της ΕΕ	57
Πίνακας 14. Ποσοστό ατόμων με εισόδημα κάτω του 60% του διάμεσου εισοδήματος, μετά από κοινωνικές μεταβιβάσεις	60
Πίνακας 15. Έλεγχος συσχέτισης φτώχειας και ανισότητας με τις ανεξάρτητες μεταβλητές	63
Πίνακας 16. Συσχέτιση μεταξύ προβλεπτικών παραγόντων και VIF για έλεγχο πολυσυγγραμμικότητας	66
Πίνακας 17α. Περιγραφικά μέτρα εξαρτημένων μεταβλητών υποδειγμάτων	68
Πίνακας 17β. Περιγραφικά μέτρα κύριων ανεξάρτητων μεταβλητών υποδειγμάτων	69
Πίνακας 17γ. Περιγραφικά μέτρα επιπρόσθετων ανεξάρτητων μεταβλητών υποδειγμάτων	70
Πίνακας 18. Αποτελέσματα οικονομετρικού υποδείγματος για την εκτίμηση της ανισότητας	71
Πίνακας 19. Αποτελέσματα οικονομετρικού υποδείγματος για την εκτίμηση της φτώχειας	73
Πίνακας 20. Αποτελέσματα οικονομετρικών υποδειγμάτων για την εκτίμηση της ανισότητας και της φτώχειας από τις δαπάνες για κοινωνική προστασία	75
Πίνακας 20. Αποτελέσματα οικονομετρικών υποδειγμάτων για την εκτίμηση της ανισότητας και της φτώχειας από τις δαπάνες για τάξη-ασφάλεια	76

Πίνακας 21. Αποτελέσματα οικονομετρικών υποδειγμάτων για την εκτίμηση της ανισότητας και της φτώχειας από τις δαπάνες για την παιδεία	77
Πίνακας 22. Αποτελέσματα οικονομετρικών υποδειγμάτων για την εκτίμηση της ανισότητας και της φτώχειας από τις δαπάνες για την υγεία	78

1. Εισαγωγή

Το σύγχρονο κράτος επιτελεί ορισμένες λειτουργίες όπως π.χ. να εφοδιάζει την οικονομία με διάφορα αγαθά, να αναδιανέμει το εισόδημα, να σταθεροποιεί την οικονομία και να επιτυγχάνει έναν αποδεκτό ρυθμό ανάπτυξης της οικονομίας, προκειμένου να αντιμετωπίσει τα οικονομικά προβλήματα της κοινωνίας και να εξασφαλίσει την κοινωνική ευημερία. Οι δημόσιες δαπάνες εξυπηρετούν ένα ευρύ φάσμα σκοπών, όπως η παροχή υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης, κοινωνικής προστασίας, εκπαίδευσης, άμυνας, δικαιοσύνης, πολιτισμού και άλλων, και πραγματοποιούνται με διαφορετικούς τρόπους, όπως είναι η μισθοδοσία των κρατικών λειτουργών, δαπάνες για αγορά υλικών που εξυπηρετούν τη δημόσια διοίκηση, κατασκευές υποδομών και έργων.

Η κατηγοριοποίηση των δημοσίων δαπανών γίνεται με διαφορετικούς τρόπους και κριτήρια. Μια βασική ταξινόμηση των δημοσίων δαπανών είναι η λειτουργική ταξινόμηση των δημοσίων δαπανών (ΛΤΔ). Η λειτουργική ταξινόμηση των δαπανών διακρίνει τις δαπάνες σε ομοειδείς κατηγορίες ανάλογα με το σκοπό για τον οποίο προορίζονται και χρησιμοποιούνται, όπως δημόσιες δαπάνες για υγεία και εκπαίδευση (OECD, 2011). Η εξέταση των δαπανών ανά λειτουργία είναι σε θέση να αναδείξει τις προτεραιότητες, αλλά και τις προκλήσεις που έχει να αντιμετωπίσει μια κυβέρνηση, καθώς και επιτρέπει στην κυβέρνηση να ελέγχει πως εξελίσσονται οι δημόσιες δαπάνες στην πορεία των ετών. Οι διάφορες πολιτικές επιλογές, όπως και οι νέες συνθήκες σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο, ιδιαίτερα σε εποχές κρίσεων, μπορεί να έχουν ως αποτέλεσμα την αναδιάρθρωση της λειτουργικής ταξινόμησης των δημοσίων δαπανών με στόχο τη διασφάλιση της κοινωνικής ευημερίας. Στα πλαίσια της άσκησης δημοσιονομικής πολιτικής έχει καθιερωθεί η Λειτουργική Ταξινόμηση των Δημοσίων Δαπανών (ΛΤΔ) κατά το σύστημα COFOG (Classification of the Functions of Government) που υιοθετούν οι διεθνείς οργανισμοί του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), των Ηνωμένων Εθνών (ΗΕ), και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ).

Πρόκειται για ένα τυποποιημένο σύστημα ταξινόμησης των δαπανών, το οποίο παρέχει ένα ιεραρχικό πλαίσιο ταξινόμησης με βάση το σκοπό και τους στόχους τους. Στην παρούσα εργασία θα μας απασχολήσει η επίδραση της λειτουργικής ταξινόμησης των δημοσίων δαπανών στην ευημερία της κοινωνίας. Η κοινωνική ευημερία είναι ένα όρος που χρησιμοποιείται για να αποδώσει συνθήκες ζωής που

προάγουν την άνεση και την γενική ευτυχία. Οι όροι που συνήθως χρησιμοποιούνται για να εκφράσουν αυτήν την έννοια είναι η κοινωνική ευημερία (welfare) και η κοινωνική ευζωία (wellbeing). Αν και υπάρχουν διαφορές μεταξύ των δύο αυτών όρων, μπορούμε να τους συναντήσουμε σε αρκετές περιπτώσεις να χρησιμοποιούνται ταυτόσημα ή με παρόμοιο περιεχόμενο. Η διαφορά τους έγκειται στο ότι η ευζωία των πολιτών είναι ένας ευρύτερος όρος και επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων οικονομικών και μη, που δύνανται να επηρεάσουν τη ζωή των πολιτών. Η οικονομική ευημερία, από την άλλη πλευρά, είναι περισσότερο συνδεδεμένη με τα απτά οικονομικά οφέλη (προϊόντα και υπηρεσίες) που λαμβάνει ένα άτομο ή το κοινωνικό σύνολο και είναι, ως εκ τούτου περισσότερο μετρήσιμη (Kadir, 2004).

Η οπτική υπό την οποία εξετάζεται η κοινωνική ευημερία στην παρούσα εργασία λαμβάνει υπόψη τις κοινωνικές διαστάσεις της οικονομίας, καθώς εστιάζει στην φτώχεια και την κοινωνική ανισότητα και πως αυτή επηρεάζεται από την ΛΤΔ. Ο τρόπος με τον οποίο γίνεται η κατανομή των δαπανών σε μια οικονομία μπορεί να επιδράσει στην κοινωνική ευημερία των πολιτών. Σύμφωνα με ορισμένες μελέτες (βλ. για παράδειγμα Anderson et al., 2018), μια κατανομή δαπανών που δίνει βαρύτητα σε βασικές υπηρεσίες, όπως είναι η παιδεία, η υγεία και οι υποδομές μπορεί να συμβάλει στην αύξηση της παραγωγικότητας και των εσόδων των νοικοκυριών, μειώνοντας τη φτώχεια.

Επομένως, ο βασικός στόχος της εργασίας είναι να μελετήσει την επίδραση της λειτουργικής ταξινόμησης των δημόσιων δαπανών στην κοινωνική ευημερία των πολιτών στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Για το σκοπό αυτό γίνεται ανάλυση των δημοσίων δαπανών σε σημαντικούς τομείς για τη ζωή των πολιτών συγκεκριμένα τους τομείς της υγείας, της παιδείας, της ασφάλειας και της κοινωνικής προστασίας και διερευνάται το κατά πόσο η κατανομή των δαπανών σε αυτούς τους τομείς συνεισφέρει στην ευημερία μιας κοινωνίας. Εστιάζουμε την ανάλυσή μας στους τομείς αυτούς, καθώς θεωρείται ότι οι τομείς αυτοί επικεντρώνονται στις ανθρώπινες ανάγκες, των οποίων η ικανοποίηση θεωρείται ως δικαίωμα. Η Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών¹ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα υπογραμμίζει την ικανοποίηση των αναγκών αυτών, ιδιαίτερα της υγείας και της εκπαίδευσης ως δικαίωμα (van den Anker & Smith, 2005).

¹ <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>

Για την επίτευξη του σκοπού της εργασίας, θα μελετηθεί επίσης η έννοια της κοινωνικής ευημερίας. Στην παρούσα εργασία η έννοια της κοινωνικής ευημερίας των πολιτών μελετάται από τη σκοπιά των κοινωνικών διαστάσεων της οικονομίας, που κατά βάση αφορούν την ανισότητα και το επίπεδο της φτώχειας.

Ως εκ τούτου, το βασικό ερευνητικό ερώτημα που προκύπτει είναι αν και σε τι βαθμό η ΛΤΔ, ο τρόπος δηλαδή που κατανέμονται οι δαπάνες σε βασικούς κοινωνικούς τομείς, όπως η παιδεία, η υγεία, η κοινωνική προστασία και η ασφάλεια επιδρά στην κοινωνική ευημερία των πολιτών, όπως αυτή εκφράζεται μέσα από τους δείκτες της φτώχειας και της ανισότητας.

Με γνώμονα το βασικό ερευνητικό ερώτημα, τα επιμέρους ερωτήματα διαμορφώνονται ως ακολούθως:

- Πως κατανέμονται οι Δημόσιες Δαπάνες στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση, σύμφωνα με τη λειτουργική τους ταξινόμηση και πως εξελίσσονται τα τελευταία 17 έτη;
- Υπάρχουν διαφορές στην εξέλιξη της κατανομής των δημόσιων δαπανών μεταξύ Ελλάδας και άλλων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης;
- Υπάρχει επίδραση της λειτουργικής ταξινόμησης των δαπανών στην Ελλάδα Ευρωπαϊκή Ένωση στην κοινωνική ευημερία των πολιτών; Το τελευταίο ερώτημα αναλύεται στα ακόλουθα:
 - Υπάρχει σημαντική επίδραση της ΛΤΔ στο επίπεδο φτώχειας των πολιτών;
 - Υπάρχει σημαντική επίδραση της ΛΤΔ στο επίπεδο οικονομικής ανισότητας των πολιτών;

Η διερεύνηση των παραπάνω ερευνητικών ερωτημάτων προσεγγίζεται μέσα από μια στατιστική και οικονομετρική ανάλυση δευτερογενών δεδομένων.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται σε πλευρές της κοινωνικής ευημερίας που σχετίζονται με τη φτώχεια και την οικονομική ανισότητα. Μέσω της μελέτης αυτών των πτυχών, αναδεικνύονται κοινωνικές προκλήσεις, παρέχοντας τις βάσεις για τη δημιουργία πιο δίκαιων και ενδεδειγμένων παρεμβάσεων προς όφελος της κοινωνικής ευημερίας. Η μελέτη της φτώχειας και της ανισότητας ως παράγοντες της κοινωνικής ευημερίας έχουν επιλεγεί διότι οι διαστάσεις αυτές αντικατοπτρίζουν το βαθύτερο και πιο ευαίσθητο υπόβαθρο της κοινωνικής δυναμικής. Η φτώχεια και η ανισότητα

επηρεάζουν την πρόσβαση σε βασικές ανάγκες, και κατά συνέπεια τη γενικότερη ποιότητα ζωής. Η ανισότητα σε πολλές περιπτώσεις έχει αρνητική επίδραση στη γενική οικονομική ανάπτυξη μιας οικονομίας (Brueckner & Lederman, 2015, Berg & Ostry, 2011), κάτι που καθιστά τη μελέτη της επίσης ωφέλιμη για τη γενικότερη οικονομική πορεία. Η οικονομική στέρηση επιδρά γενικότερα στην κοινωνική ζωή των πολιτών, καθώς τους περιορίζει τη δυνατότητα να συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων αναφορικά με την κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα (Hausman & McPherson, 1977).

Η επιλογή των συγκεκριμένων κατηγοριών της ΛΤΔ (παιδεία, υγεία, κοινωνική προστασία, και τάξη-ασφάλεια) στηρίχτηκε στο ότι αυτές αντικατοπτρίζουν βασικές ανάγκες των πολιτών, η ικανοποίηση των οποίων θεωρείται δικαίωμα. Στην ανάλυσή μας, οι δημόσιες δαπάνες εκφράζονται ως ποσοστό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) που δαπανάται ανά χώρα, σύμφωνα με την ταξινόμηση COFOG. Επιλέγουμε ένα δείγμα χωρών που περιλαμβάνει τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ για να εξετάσουμε τη σχέση των συγκεκριμένων κατηγοριών δαπανών στην κοινωνική ευημερία ως προς τη φτώχεια και την ανισότητα διενεργώντας στατιστική και οικονομετρική ανάλυση.

Η συμβολή της έρευνας αυτής είναι σημαντική, καθώς στη βιβλιογραφία υπάρχει σχετικά περιορισμένο πλήθος μελετών που αναλύουν τις σχέσεις αυτές, ιδιαίτερα της λειτουργικής ταξινόμησης των δημοσίων δαπανών στη φτώχεια και την ανισότητα (Caminada και Goudswaard, 2009, Cammeraat, 2020, Chzhen, 2016, Kenworthy, 1999, Porona, 2023). Η μελέτη της λειτουργικής ταξινόμησης των κρατικών δαπανών και η επίδρασή της στην κοινωνική ευημερία, σε όρους φτώχειας και ανισότητας θα μπορέσει να αναδείξει τον τρόπο με τον οποίο οι κυβερνήσεις κατανέμουν πόρους, αξιολογούν πολιτικές, προωθούν τη δικαιοσύνη και λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις για τη βελτίωση της συνολικής ευημερίας των πολιτών τους. Μια τέτοια ανάλυση, θα δώσει τη δυνατότητα να αποτιμηθεί η κατανομή των δαπανών στην Ελλάδα και την ΕΕ και ενδεχομένως να αναδείξει μια συγκριτική εικόνα των επιδράσεων της κατανομής στην κοινωνική ευημερία, με απώτερο σκοπό τη διερεύνηση περισσότερο αποτελεσματικών και δίκαιων κρατικών δαπανών, και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής του πληθυσμού.

Από την άποψη της κατανομής των δαπανών η μελέτη της ταξινόμησης και η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο αυτή η ταξινόμηση επηρεάζει την κοινωνική ευημερία μπορεί να βοηθήσει τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής να λάβουν πιο αποτελεσματικές αποφάσεις σχετικά με το πού θα διαθέσουν πόρους. Δεδομένου ότι οι κυβερνήσεις συχνά αντιμετωπίζουν δημοσιονομικούς περιορισμούς, που τις υποχρεώνουν να ορίσουν προτεραιότητες στις δαπάνες, μια έρευνα σχετικά με τον αντίκτυπο της ταξινόμησης των δαπανών, μπορεί να βοηθήσει τις κυβερνήσεις να λάβουν τεκμηριωμένες αποφάσεις σχετικά με τους τομείς που θα δώσουν προτεραιότητα για τη μεγιστοποίηση της κοινωνικής ευημερίας δεδομένων των διαθέσιμων πόρων.

Η παρούσα εργασία είναι δομημένη σε δυο κύρια μέρη. Το πρώτο μέρος περιλαμβάνει τη βιβλιογραφική ανασκόπηση σχετικά με τις δημόσιες δαπάνες και την κοινωνική ευημερία για την αποσαφήνιση των όρων για την ΑΤΔ και την κοινωνική ευημερία, καθώς και της μεταξύ τους σχέσης. Το δεύτερο μέρος της εργασίας περιλαμβάνει το εμπειρικό μέρος. Παρουσιάζεται ο μεθοδολογικός σχεδιασμός που ακολουθήθηκε για τη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ της ΑΤΔ και κοινωνικής ευημερίας, τα δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν στην ανάλυση, το οικονομετρικό μοντέλο και τα αποτελέσματα της ανάλυσης. Στο τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας συνοψίζονται τα ευρήματα της ανάλυσης και γίνεται συζήτηση των αποτελεσμάτων και πιθανών προτάσεων πολιτικής για την ενίσχυση της συμβολής των δημοσίων δαπανών, ιδιαίτερα της παιδείας και της υγείας, στην κοινωνική ευημερία.

2. Βιβλιογραφική Επισκόπηση

2.1. Λειτουργική ταξινόμηση των δημοσίων δαπανών και η κοινωνική ευημερία: έννοιες και δείκτες

2.1.1. Λειτουργική Ταξινόμηση Δαπανών

Η λειτουργική ταξινόμηση βασίζεται στην ταξινόμηση COFOG (Classification of the Functions of Government). Η εν λόγω μέθοδος λειτουργικής ταξινόμησης COFOG αναπτύχθηκε από τον ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης - OECD Organisation for Economic Co-operation and Development) το 1999 και χρησιμοποιείται επίσης από την Στατιστική Υπηρεσία των Ηνωμένων Εθνών (United Nations Statistical Division) και την Στατιστική Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Eurostat) (Eurostat, 2023).

Ενδεικτικά, στην ταξινόμηση COFOG περιλαμβάνονται κατηγορίες όπως οι Γενικές Δημόσιες Υπηρεσίες (Εκτελεστικά και νομοθετικά όργανα, οικονομικές και δημοσιονομικές υποθέσεις), η Άμυνα (Στρατιωτική και Πολιτική Άμυνα, Εξωτερική στρατιωτική βοήθεια), η Προστασία του περιβάλλοντος (Διαχείριση απορριμμάτων και αποβλήτων υδάτων, μείωση της ρύπανσης, προστασία της βιοποικιλότητας), η Εκπαίδευση (ανά βαθμίδα εκπαίδευσης, Έρευνα και Ανάπτυξη για Εκπαίδευση, κλπ), την Υγεία (Υπηρεσίες Δημόσιας Υγείας, Υπηρεσίες Νοσοκομείων, Ιατρικά προϊόντα, συσκευές και εξοπλισμός, κλπ).² Στην Ελλάδα, η κατηγοριοποίηση των Τομέων Πολιτικής του Κράτους, έλαβε υπόψη της την ταξινόμηση COFOG για το Εθνικό Σχέδιο Προγραμμάτων το 2010³. Η ανάλυση του κρατικού προϋπολογισμού με βάση την ταξινόμηση COFOG έγινε για πρώτη φορά το 2022 σε πρώτο βαθμό, που περιλαμβάνει το πρώτο επίπεδο με τις 10 βασικές διαιρέσεις και το 2023 σε δεύτερο βαθμό⁴, που περιλαμβάνει το δεύτερο επίπεδο με 68 υποδιαιρέσεις (Ελληνικό Κοινοβούλιο, 2022). Ο ορισμός της λειτουργικής ταξινόμησης απαντάται στο

² Η ταξινόμηση που ακολουθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση στα πλαίσια της Eurostat παρουσιάζεται λεπτομερέστερα στο Κεφάλαιο 3 στο εμπειρικό μέρος της παρούσας εργασίας.

³ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΗΣ ΑΡΙΘΜ. 2/41745/29.06.2010 Εγκυκλίου Υπ. Οικονομικών https://www.e-forosimv.gr/docs/2_41745_29_06_2010_parartima.pdf

⁴ <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/c8827c35-4399-4fbb-8ea6-aebdc768f4f7/12138083.pdf>

Προεδρικό Διάταγμα 54/2018⁵, στο οποίο αναφέρεται ότι είναι σύμφωνος με τα διεθνή πρότυπα. Παρόλα αυτά, τα στατιστικά δεδομένα στη βάση δεδομένων της Eurostat για τη ταξινόμηση COFOG στην Ελλάδα περιλαμβάνουν στοιχεία από το 2001 με ανάλυση για το δεύτερο επίπεδο (ομάδες/groups), ενώ υπάρχουν στοιχεία για το πρώτο επίπεδο των 10 διαιρέσεων /Divisions από το 1995⁶.

Η εφαρμογή μιας ενιαίας ταξινόμησης των δαπανών έχει ποικίλα πλεονεκτήματα, τα οποία αναφέρονται τόσο στην σαφήνεια και τη διαφάνεια της απεικόνισης των οικονομικών στοιχείων στο εσωτερικό της χώρας όσο και στην συμβατότητά τους με τα διεθνή πρότυπα. Η ταξινόμηση των δαπανών παρέχει μια συνοπτική εικόνα για την κατανομή τους στις λειτουργίες του κράτους και υπάρχει μια διακριτή λειτουργία για την κάθε ομάδα δαπανών. Επίσης, η ταξινόμηση των δαπανών για τις επιμέρους λειτουργίες δίνει τη δυνατότητα ελέγχου των δαπανών και αξιολόγησης της αποτελεσματικότητάς, καθώς καταγράφονται σε μετρήσιμα στοιχεία ανά λειτουργία, παρέχοντας διαφάνεια στην κατανομή των πόρων. Επιπλέον, καθιστά τα μεγέθη των δαπανών συγκρίσιμα με άλλες χώρες και διεθνείς οργανισμούς (Υπ. Οικονομικών, 2010).

Στην παρούσα μελέτη οι τομείς της λειτουργικής ταξινόμησης που εξετάζονται είναι οι δαπάνες για την υγεία, την παιδεία, την κοινωνική προστασία και την τάξη-ασφάλεια. Κατά κανόνα, όλες οι δημόσιες δαπάνες έχουν ως απώτερο σκοπό την ευημερία της κοινωνίας. Οι παραπάνω τομείς επιλέχτηκαν καθώς αντιπροσωπεύουν τους τομείς εκείνους που θεωρείται ότι έχουν άμεση σχέση με την κοινωνική ευημερία, την μείωση της φτώχειας και της οικονομικής ανισότητας. Στην παρούσα μελέτη ως ανισότητα μελετάται η εισοδηματική ανισότητα, με την έννοια της ανομοιόμορφης κατανομής του εισοδήματος, μεταξύ των πολιτών. Ο τομέας της τάξης και ασφάλειας σχετίζεται με την προστασία των πολιτών και την κοινωνική συνοχή (Council of Europe, 2005), καθώς, όταν οι πολίτες αισθάνονται ασφαλείς και προστατευμένοι από την εγκληματικότητα και τις απειλές, έχουν τη δυνατότητα να αναπτύξουν πλήρως το δυναμικό τους και να συμβάλουν στην κοινωνία χωρίς το φόβο και ανασφάλεια. Επιπλέον, παρατηρήθηκε έλλειψη μελετών στον συγκεκριμένο τομέα.

Όπως αναφέρουν οι Zouhar et al. (2021) σε ένα έγγραφο εργασίας του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), οι δημόσιες δαπάνες και ο τρόπος με τον οποίο

⁵ <http://elib.aade.gr/elib/view?d=gr/pd/2018/54/main/art/6/para/1/>

⁶ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gov_10a_exp/default/table?lang=en

κατανέμονται είναι από τα σημαντικά εργαλεία που έχουν οι Κυβερνήσεις για να πετύχουν τους στόχους τους, τόσο όσο αφορά την οικονομική ανάπτυξη όσο και την κοινωνική ευημερία. Η εκπαίδευση και η υγεία θα πρέπει να θεωρούνται ως οι τομείς προτεραιότητας σε ότι αφορά την κατανομή των δαπανών σε μια οικονομία και τον αντίκτυπο που έχει στην φτώχεια και την ανισότητα. Οι δημόσιες δαπάνες σε κοινωνικούς τομείς όπως η εκπαίδευση και η υγεία όχι μόνο βελτιώνουν τη συνολική ποιότητα ζωής, αλλά προωθούν επίσης την οικονομική ανάπτυξη ενισχύοντας το ανθρώπινο κεφάλαιο. Η στόχευση αυτών των δαπανών σε όσους έχουν μεγαλύτερη ανάγκη έχει τη δυνατότητα να προωθήσει την κοινωνική ισότητα, συμβάλλοντας σε μια πιο δίκαιη κατανομή των κοινωνικών πόρων. Γίνεται ως εκ τούτου αντιληπτό, ότι οι δυνατότητες πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας και εκπαίδευσης όλων των πολιτών, μπορεί να έχει θετικά αποτελέσματα στη μείωση της ανισότητας, όπως επίσης να αναβαθμίσει το ανθρώπινο κεφάλαιο με θετικό αντίκτυπο στην παραγωγικότητα (Zouhar et al., 2021).

Στην ίδια μελέτη γίνεται λόγος για την κοινωνική πρόνοια, αναφέροντας ότι οι δαπάνες για την κοινωνική προστασία (που περιλαμβάνουν στήριξη για την οικογένεια και τα παιδιά, την αναπηρία, την τρίτη ηλικία, την ανεργία, τη στέγαση, τον κοινωνικό αποκλεισμό) αποτελούν μια στήριξη για τους πολίτες, ώστε να ελαχιστοποιήσουν και να αντιμετωπίσουν δυσμενή γεγονότα και δύσκολες καταστάσεις και να τους προστατεύσουν από τη φτώχεια και την εξαθλίωση. Επιπλέον στηρίζουν τα άτομα (π.χ. επιμόρφωση σε ανέργους) παρέχοντας δυνατότητες για την ανάπτυξη και τη βελτίωση των δεξιοτήτων τους, ώστε να αποκτήσουν τα εφόδια για την αγορά εργασίας. που είναι απαραίτητα για πρόσβαση σε θέσεις εργασίας και επιστροφή στην αγορά εργασίας και επομένως τη μείωση των ανισοτήτων (Zouhar et al., 2021).

Αν και η κοινωνική πολιτική, με την έννοια που έχει σήμερα περιλαμβάνει σκοπούς και δράσεις που σχετίζονται με την υγεία, την παιδεία, την πρόσβαση σε καθαρό νερό και την κοινωνική προστασία, η προοπτική αυτή δεν ήταν η ίδια τις προηγούμενες δεκαετίες. Στη δεκαετία του 1950, η στήριξη ευνοούσε κυρίως τις υποδομές και τους «σκληρούς» τομείς, με περιορισμένη εστίαση σε κοινωνικούς τομείς. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1960 έως τη δεκαετία του 1990, η έρευνα σχετικά με τον αντίκτυπο των επενδύσεων στον κοινωνικό τομέα έστρεψε την προσοχή και τον προσανατολισμό των δημόσιων δαπανών σε κοινωνικούς τομείς που προάγουν την κοινωνική ευημερία (Addison et al., 2015).

Η έκθεση για την διεθνή οικονομική ανάπτυξη από την Παγκόσμια Τράπεζα με θέμα τη φτώχεια αναφέρει ότι, από την δεκαετία του 1990, η βελτίωση της ποιότητας ζωής των οικονομικά ασθενέστερων έγκειται σε στρατηγικές με πρότυπο την ανάπτυξη και με παροχή εκτενών κοινωνικών υπηρεσιών, κυρίως στην εκπαίδευση, την πρωτοβάθμια περίθαλψη και στα κοινωνικά δίκτυα προστασίας (Ahmad et al., 1990). Οι Psacharopoulos και Patrinos (2004) αναφέρουν ότι οι δαπάνες για την παιδεία συνεισφέρουν στην κοινωνική ευημερία και οι Gomanee et al. (2005) και Gebregziabher and Niño-Zarazúa (2014) υποστηρίζουν ότι οι κοινωνικές δαπάνες ενδυναμώνουν την ευημερία και μειώνουν τη φτώχεια.

2.1.2. Κοινωνική ευημερία

Η κοινωνική ευημερία αντιπροσωπεύει τις καλές συνθήκες ζωής των ατόμων, κάτι που σχετίζεται άμεσα με τους πόρους που έχουν στη διάθεσή τους οι άνθρωποι και τις ευκαιρίες να απολαύσουν μια ικανοποιητική και παραγωγική ζωή (Midgley & Livermore, 2009). Η κοινωνική ευημερία σε οικονομικούς όρους σχετίζεται με τα ορατά οικονομικά και κοινωνικά οφέλη και είναι δυνατόν να καταγραφεί μέσα από συγκεκριμένους δείκτες. Στη βιβλιογραφία επίσης απαντάται και ο όρος κοινωνική ευζωία, ο οποίος όμως είναι γενικότερος, περιλαμβάνοντας περισσότερους παράγοντες, όπως εργασιακές συνθήκες, οικογένεια, κοινωνικό περιβάλλον (Kadir, 2004, Maximo, 2016).

Οι δείκτες που χρησιμοποιούνται στη βιβλιογραφία για την αποτύπωση της κοινωνικής ευημερίας είναι υποκειμενικοί ή αντικειμενικοί. Οι υποκειμενικοί δείκτες επικεντρώνονται στην αποτύπωση του πώς τα άτομα αντιλαμβάνονται την κοινωνική τους ευημερία μέσα από τα δικά τους κριτήρια, που μπορεί να διαφέρουν από άτομο σε άτομο. Ο Scanlon (1975) διακρίνει τα «αντικειμενικά κριτήρια» ως εκείνα που παρέχουν τη βάση για την αξιολόγηση της ευημερίας, ανεξάρτητα από τις προτιμήσεις και τα ενδιαφέροντα ενός ατόμου. Τα αντικειμενικά κριτήρια μπορεί να σχετίζονται με κοινωνικές μεταβλητές και να παρουσιάζουν διακυμάνσεις στην ευημερία με βάση διαφορετικές συνθήκες. Αν και δεν αποκλείεται η συνάφεια της υποκειμενικής προτίμησης με την αντικειμενική, σε θέματα διανεμητικών θεσμών, η αντικειμενική αξιολόγηση της ανάγκης έναντι της προτίμησης έχει το πλεονέκτημα

ότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί για συγκρίσεις μεταξύ χωρών ή διαφορετικών χρονικών στιγμών και παρέχει ένα αμερόληπτο μέτρο.

Η κοινωνική ευημερία εμπεριέχει την έννοια του κοινού συμφέροντος, εν αντιθέσει με τις ατομικές επιλογές, όπως αυτές προάγονται μέσα από τα μοντέλα που στηρίζονται στις προτιμήσεις (Hausman & McPherson, 1977, Spicker, 1988). Ο Spicker (1988) αναφερόμενος στην έννοια της κοινωνικής ευημερίας αναγνωρίζει μεν την ποικιλομορφία των επιμέρους προβλημάτων που προκύπτουν από τον ορισμό και την ταξινόμηση των ανθρώπινων αναγκών (για παράδειγμα για κάποιους η ελευθερία είναι σπουδαιότερη από την τροφή, ενώ για άλλους όχι, παρόμοια, η εκπαίδευση αν και μια οργανωμένη λειτουργία του κράτους μπορεί να γίνει αντιληπτή ως υποδεέστερη των συναισθηματικών αναγκών), υπογραμμίζει, ωστόσο, ότι εμπεριέχει κοινές συνιστώσες, όπως είναι οι πολιτικές κοινωνικών παροχών και η εκπαίδευση. Η ιδέα του «κοινού καλού» υποδηλώνει την αναγνώριση των κοινών συμφερόντων και της αμοιβαιότητας μέσα σε μια κοινωνία. Ο ίδιος περιγράφει ένα μοντέλο κοινωνικής ευημερίας που βασίζεται στη συνεργασία και την κοινωνική αλληλεγγύη, σε αντίθεση με τις ατομικιστικές αξίες. Σε μια έκθεση του ΔΝΤ οι Gupta et al. (1998) αναφέρουν ότι οι δαπάνες για την παιδεία και την υγεία μπορούν να ενδυναμώσουν την οικονομική ανάπτυξη, προάγοντας συγχρόνως την ισότητα και πετυχαίνοντας τη μείωση της φτώχειας σε μια οικονομία.

Αναφορικά με τον τρόπο που μπορούμε να μετρήσουμε και να απεικονίσουμε την κοινωνική ευημερία, οι δείκτες οι οποίοι απαντώνται περιλαμβάνουν το εισόδημα, δείκτες υγείας, παιδείας, στέγασης, οικογένειας, κοινωνικής ενσωμάτωσης, ελεύθερου χρόνου, πολιτικής - κοινωνικής ζωής, εργασίας και ασφάλειας (Esping-Andersen, 2000). Σημαντικοί επίσης δείκτες για την κοινωνική ευημερία είναι το επίπεδο της φτώχειας (Furceri και Zdzienicka, 2010, Kraay, 2006, Kwon και Kim, 2014) και της ανισότητας μεταξύ των πολιτών (Popova, 2023). Σύμφωνα με το έγγραφο εργασίας της Eurostat (EUROSTAT, 2013) οι δείκτες για τη φτώχεια μπορεί να περιλαμβάνουν υποκειμενικούς δείκτες (π.χ. πώς το άτομο που είναι επικεφαλής σε ένα νοικοκυριό αντιλαμβάνεται το βαθμό στον οποίο μπορεί να ανταπεξέρχεται οικονομικά στην ικανοποίηση των βασικών αναγκών) ή αντικειμενικά, ως το ποσοστό των νοικοκυριών κάτω από ένα όριο εισοδήματος (το 50% ή το 60% του διάμεσου εισοδήματος των νοικοκυριών για μια χώρα).

Σε έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την φτώχεια στις χώρες της ΕΕ αναφέρεται ότι μετά την οικονομική κρίση η φτώχεια έχει ενταθεί αυξάνοντας το ποσοστό του «κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού» στα έτη που ακολούθησαν το 2008. Σχεδόν ένα στα τέσσερα άτομα (συνολικά 122,3 εκατομμύρια άτομα), αντιμετώπισε αυτόν τον κίνδυνο το 2014. Οι πλέον ευάλωτες ομάδες περιλαμβάνουν γυναίκες, παιδιά, νέους, μονογονεϊκά νοικοκυριά, άτομα με λιγότερη εκπαίδευση και μετανάστες (European Parliament, 2016).

Επιπλέον, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (European Commission, 2018), το θέμα που αφορά την ανισότητα στις χώρες της ΕΕ, καθίσταται τα τελευταία χρόνια σημαντικότερο. Λόγω των ισχυρών επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης πολλές από τις οικονομίες της Ευρώπης βρέθηκαν σε δυσμενή θέση συγκριτικά με τους στόχους, με αποτέλεσμα να αναγκαστούν να μην συνεχίσουν τις περικοπές στα μέτρα κοινωνικής προστασίας που είχαν εφαρμόσει τα χρόνια πριν την κρίση. Λόγω αυτών των παραγόντων σημειώθηκε αύξηση των κοινωνικών ανισοτήτων και ανησυχία για την πορεία τους και για την κοινωνική συνοχή στα κράτη μέλη. Η εισοδηματική ανισότητα αποτελεί έναν από τους σημαντικούς παράγοντες της κοινωνικής ανισότητας και σύμφωνα με τις αρχές και τους στόχους της ΕΕ για ίσες ευκαιρίες μεταξύ των πολιτών, αποτελεί σημείο που χρήζει προσοχής και ανάλυσης. Σύμφωνα με την ίδια έκθεση, η κοινωνική ανισότητα, με τη μορφή της ανισότητας των ευκαιριών έχει μια διαγενεακή δομή, καθώς οι σχολικές επιδόσεις των μαθητών βρίσκονται σε συνάφεια με την κοινωνικοοικονομική κατάσταση της οικογένειας, κάτι που σημαίνει ότι υπάρχει προβληματισμός για το κατά πόσο προωθείται η ισότητα των ευκαιριών για τα παιδιά όλων των διαφορετικών επιπέδων.

Δύο από τους δείκτες που χρησιμοποιούνται για την ανισότητα ως επί το πλείστον είναι ο λόγος των πεμπτημορίων εισοδήματος ή αλλιώς λόγος S80/S20 (income quintile share ratio) και ο συντελεστής GINI (European Commission, 2018, Popova, 2023). Ο τελευταίος δείκτης αναπαριστά το βαθμό στον οποίο υπάρχει ισοκατανομή των εισοδημάτων σε μια χώρα. Οι τιμές που παίρνει είναι από 0 έως 100, με το 0 να αντιστοιχεί στην τέλεια ισοκατανομή των εισοδημάτων (όλοι έχουν ίσα εισοδήματα), ενώ 100 σε ακραία ανισοκατανομή.

2.2. Σχέση μεταξύ λειτουργικής ταξινόμησης των δημοσίων δαπανών και της κοινωνικής ευημερίας

Ένα από τα ζητήματα που απασχολεί την ερευνητική κοινότητα είναι πως μπορεί να προβλεφθεί η κοινωνική ευημερία και ποιοι είναι οι παράγοντες που την επηρεάζουν. Απόρροια αυτού είναι το ερώτημα με ποιον τρόπο μπορεί να βελτιωθεί η κοινωνική ευημερία. Η σχέση μεταξύ κρατικών δαπανών και ευημερίας των πολιτών, κυρίως αυτήν των ευάλωτων νοικοκυριών (εισοδηματικής φτώχειας) είναι πολύπλοκη και ποικίλλει λόγω διαφόρων παραγόντων, οι οποίοι μπορεί να είναι διαφορετικοί σε κάθε οικονομία. Καταρχάς, εξαρτάται από τον τύπο των δαπανών που εξετάζονται. Δαπάνες για μεταβιβάσεις και επιδοτήσεις μπορούν να μειώσουν άμεσα τη φτώχεια, αυξάνοντας το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα των φτωχών νοικοκυριών, κάτι που έχει ένα βραχυπρόθεσμο ορίζοντα. Πέραν αυτού, μπορούν να ενδυναμώσουν την υγεία και την εκπαίδευση, προσφέροντας (έμμεσα) μακροπρόθεσμα υψηλότερα εισοδήματα. Δαπάνες για βασικές υπηρεσίες υγείας, εκπαίδευσης και υποδομές συμβάλλουν επίσης στη μείωση της φτώχειας, αυξάνοντας την παραγωγικότητα και τις ευκαιρίες εσόδων αλλά και κοινωνικής πρόνοιας για τα ευάλωτα νοικοκυριά (Anderson et al., 2018).

Ερευνητικά δεδομένα μελετών που εξετάζουν το ρόλο των δημόσιων δαπανών σε τομείς που σχετίζονται με την κοινωνική προστασία δείχνουν θετική επίδραση στην μείωση της ανισότητας (Cammerraat, 2020, Popova, 2023) και της φτώχειας (Cammerraat, 2020, Chzhen, 2016, Kenworthy, 1999, Popova, 2023) και συνάφεια μεταξύ υγείας και φτώχειας, με τις δαπάνες να επηρεάζουν περισσότερο τα χαμηλότερα εισοδήματα (Bidani και Ravallion, 1997).

Σε πρόσφατη μελέτη της Popova (2023), η οποία βασίστηκε σε δεδομένα 101 χωρών (κάποιες από τις οποίες είναι κράτη-μέλη της ΕΕ) για τη χρονική περίοδο 1998-2017 εξετάστηκε η επίδραση των κρατικών δαπανών για κοινωνική προστασία στη φτώχεια και την ανισότητα. Η μελέτη περιλάμβανε οικονομετρικές μεθόδους πρόβλεψης του επιπέδου της απόλυτης φτώχειας και της ανισότητας (εκφρασμένης μέσω του συντελεστή Gini) με έλεγχο για το κατά κεφαλήν εισόδημα (ΑΕΠ). Οι κοινωνικές δαπάνες που μελετήθηκαν ήταν χρηματικά και μη οφέλη, κοινωνική βοήθεια και συνταξιοδοτικές καλύψεις. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το ποσοστό των

κοινωνικών δαπανών που απευθύνονται στο κατώτατο πεμπτημόριο των πολιτών έχει θετική επίδραση στη μείωση της φτώχειας και της ανισότητας. Επιπλέον, με βάση το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, η επίδραση αυτή ήταν ισχυρότερη σε χώρες χαμηλών και μεσαίων εισοδημάτων, ήταν όμως σημαντική για ολόκληρο το δείγμα, συμπεραίνοντας ότι οι κοινωνικές δαπάνες αποτελούν ένα πολύ σημαντικό παράγοντα για την μείωση της φτώχειας και της ανισότητας.

Σε ανάλογη έρευνα του Cammeraat (2020), που εξετάζει τη σχέση μεταξύ διαφορετικών τρόπων κατανομής των κοινωνικών δαπανών με την φτώχεια, την ανισότητα και την οικονομική ανάπτυξη, διαπιστώθηκε η αρνητική σχέση των συνολικών κοινωνικών δαπανών με τη φτώχεια και την ανισότητα, ενώ δεν υπήρχε σημαντική συσχέτιση με το ΑΕΠ. Συγκεκριμένα, η μελέτη αυτή χρησιμοποίησε επίσης το συντελεστή Gini για την αποτύπωση της ανισότητας και το ποσοστό των ατόμων με εισόδημα κάτω του 50% της διαμέσου του διαθέσιμου εισοδήματος για τη φτώχεια. Οι χώρες που συμπεριλήφθηκαν στην έρευνα ήταν τα 22 κράτη μέλη της ΕΕ για το χρονικό διάστημα μεταξύ 1990-2015. Χρησιμοποιήθηκε ένα οικονομετρικό υπόδειγμα που εκτιμήθηκε με τη μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων (OLS), συμπεριλαμβάνοντας έλεγχο για γραμμική συσχέτιση. Η επίδραση της δαπάνης εκτιμήθηκε με υστέρηση ενός έτους και τα αποτελέσματα έδειξαν ότι για κάθε μια ποσοστιαία μονάδα αύξησης των κοινωνικών δαπανών η φτώχεια μετά από ένα χρόνο μειώνεται κατά 0,337 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ ο συντελεστής ανισότητας Gini κατά 0,0038 μονάδες. Στην μελέτη έγινε επίσης ανάλυση ανά κατηγορία κοινωνικής δαπάνης (τρίτη ηλικία, αναπηρία, υγεία, οικογένεια, ανεργία) συμπεριλαμβάνοντας και άλλες μεταβλητές, όπως η συνδικαλιστική δραστηριότητα και η διάκριση του πληθυσμού σε δυο ηλικιακές κατηγορίες. Σχετικά με την ταξινόμηση των δαπανών βρέθηκε ότι οι κατηγορίες με την ισχυρότερη συσχέτιση με τη φτώχεια ήταν εκείνες για τη στήριξη της οικογένειας και της στέγασης και οι κατηγορίες με την ισχυρότερη συσχέτιση με την ανισότητα ήταν εκείνες που αναφέρονται στην οικογένεια και την τρίτη ηλικία.

Μια ακόμα ερευνητική μελέτη του Chzhen (2016), χρησιμοποιώντας ένα δείγμα χωρών το οποίο περιλαμβάνει τις χώρες της ΕΕ, καθώς και τις χώρες της οικονομικής συνεργασίας Ισλανδία, Νορβηγία και Ελβετία, διερεύνησε την επίδραση των κοινωνικών δαπανών στην παιδική φτώχεια (ως ποσοστό φτώχειας πριν και μετά τις κοινωνικές παροχές) στην περίοδο μετά την οικονομική κρίση που ξεκίνησε το 2008

(για την χρονική περίοδο 2008 – 2013). Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι υψηλότερες δαπάνες κοινωνικής προστασίας ως ποσοστό του ΑΕΠ έχουν σταθερά αρνητικές επιπτώσεις στον κίνδυνο σχετικής φτώχειας από το 2008 έως το 2013 και στην συνεχιζόμενη (μακροχρόνια) φτώχεια, από το 2008 έως το 2011. Τα αποτελέσματα αυτά υποστηρίζουν την υπόθεση ότι οι αυξημένες κοινωνικές δαπάνες μετριάζουν τον αντίκτυπο των οικονομικών κρίσεων στο εισόδημα του νοικοκυριού. Διαφορετικοί τύποι παροχών κοινωνικής προστασίας συμβάλλουν συνολικά σε αυτές τις επιπτώσεις, ενώ δεν διαπιστώθηκε διαφοροποίηση ανά τύπο δαπάνης (στέγαση, ανεργία, στήριξη οικογένειας/παιδιών). Η μελέτη επίσης αναφέρει ότι, ειδικά σε νοικοκυριά πολύ χαμηλής έντασης εργασίας, οι υψηλότερες κοινωνικές δαπάνες μειώνουν σημαντικά την πιθανότητα τα παιδιά να ζουν σε συνθήκες φτώχειας, υποστηρίζοντας την ιδέα ότι οι διαφορές στα επίπεδα φτώχειας με βάση την ένταση εργασίας είναι χαμηλότερες σε χώρες με υψηλότερες κοινωνικές δαπάνες.

Προγενέστερη μελέτη του Kenworthy (1999) εξετάζει σε ένα δείγμα 15 χωρών μελών του ΟΟΣΑ (συμπεριλαμβανομένων της Αυστραλίας, των Η.Π.Α., του Καναδά, του Η.Β., της Ελβετίας, της Νορβηγίας και χωρών μελών τη ΕΕ) την επίδραση των κοινωνικών προγραμμάτων για τη χρονική περίοδο 1960 - 1991 στα ποσοστά φτώχειας του 1991. Η μεταβλητή της φτώχειας εκφράστηκε σε απόλυτες τιμές (χρησιμοποιώντας το ποσοστό της απόλυτης φτώχειας, κάτω από ένα εισόδημα ανά χώρα) και σε σχετικές τιμές (ποσοστό κάτω του διάμεσου εισοδήματος). Ως μέτρο των κοινωνικών δαπανών λήφθηκε το ποσοστό επί του ΑΕΠ των δαπανών για μεταβιβάσεις που απευθύνονται στην κοινωνική στήριξη. Χρησιμοποιήθηκε οικονομετρικό υπόδειγμα που εκτιμήθηκε με τη μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων. Τα αποτελέσματα της έρευνας ήταν συνεπή με εκείνα άλλων ερευνών στη σχετική βιβλιογραφία, δείχνοντας ότι οι κοινωνικές δαπάνες έχουν σημαντικό θετικό αντίκτυπο στη μείωση της φτώχειας, ακόμα και στις περιπτώσεις που εξετάζονται τα έμμεσα οφέλη. Συγκεκριμένα, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η αύξηση μιας ποσοστιαίας μονάδας των μεταβιβαστικών πληρωμών κοινωνικού χαρακτήρα, εκφρασμένων ως ποσοστό του ΑΕΠ στα έτη 1960-1991, έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του ποσοστού της φτώχειας στο τέλος της περιόδου κατά 0,75 ποσοστιαίες μονάδες. Επιπλέον διαπιστώθηκε μη σημαντική επίδραση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην αρχή της περιόδου οδηγώντας στο συμπέρασμα ότι η οικονομική ευρωστία δεν είναι απαραίτητα ένα στοιχείο που σχετίζεται με το ποσοστό της φτώχειας.

Η μελέτη των Caminada και Goudswaard (2009) διερευνά τη σχέση μεταξύ των δεικτών κοινωνικών δαπανών και ποσοστών φτώχειας στις (τότε) 15 χώρες μέλη της ΕΕ και άλλες χώρες μέλη του ΟΟΣΑ, αποσκοπώντας σε μια συγκριτική ανάλυση. Η ανάλυσή τους έγινε για εισοδήματα πριν και μετά τις μεταβιβάσεις των κοινωνικών παροχών, λαμβάνοντας υπόψη τη φορολογία, αποσκοπώντας στην διερεύνηση της επίδρασης των μεταβιβάσεων και των φορολογικών πολιτικών στα επίπεδα φτώχειας. Τα αποτελέσματά τους έδειξαν σημαντική αρνητική συσχέτιση μεταξύ των μεταβιβαστικών κοινωνικών πληρωμών και της φτώχειας για τις χώρες του ΟΟΣΑ, αλλά για τις χώρες της ΕΕ η σχέση αυτή ήταν ασθενέστερη με ανομοιογένειες μεταξύ των χωρών. Αν και η μελέτη αυτή δεν περιλαμβάνει τις δημόσιες δαπάνες για τους τομείς που εξετάζουμε, αλλά μόνο τα μεταβιβαστικά ποσά και τους φόρους, παρέχει μια ένδειξη ότι αυτού του είδους η στήριξη μπορεί να σχετίζεται με τη μείωση της φτώχειας, κυρίως για τις οικογενειακές παροχές και αυτές για τα παιδιά.

Αναφορικά με τις δαπάνες για τάξη και ασφάλεια, υπάρχει περιορισμένη βιβλιογραφία που τις συνδέει με την κοινωνική ευημερία, κυρίως από την πλευρά της οικονομικής ανάπτυξης. Η εμπειρική μελέτη του Glass (2009) στις Η.Π.Α. αναφέρει ότι οι δαπάνες για τον τομέα της τάξης και της ασφάλειας, σχετίζονται με την οικονομική ανάπτυξη. Αναλύοντας τις δαπάνες αυτές σε υποδιαιρέσεις (αστυνομικές, δικαστικές, πυροσβεστικές, σωφρονιστικές), καταγράφει ότι οι δαπάνες για αστυνόμευση δεν συνεισφέρουν στην οικονομική ανάπτυξη, μια θέση την οποία είχε εκφράσει νωρίτερα ο Barro (1990). Αντίθετα αύξηση των δικαστικών δαπανών συνεισφέρουν στην οικονομία. Επιπλέον, οι Račkauskas και Liesionis (2013) σε μελέτη που εκπόνησαν στη Λιθουανία συμπεραίνουν μια αρνητική σχέση μεταξύ ΑΕΠ και αστυνομικής δύναμης (άρα και δαπάνης) αν και αναφέρουν ότι αυξημένες δαπάνες για τάξη και ασφάλεια έχουν ως αποτέλεσμα μεγαλύτερη ασφάλεια των πολιτών, επομένως και αυξημένη κοινωνική ευημερία, από την άποψη της ασφάλειας.

3. Μεθοδολογία

3.1. Τεχνικές ανάλυσης

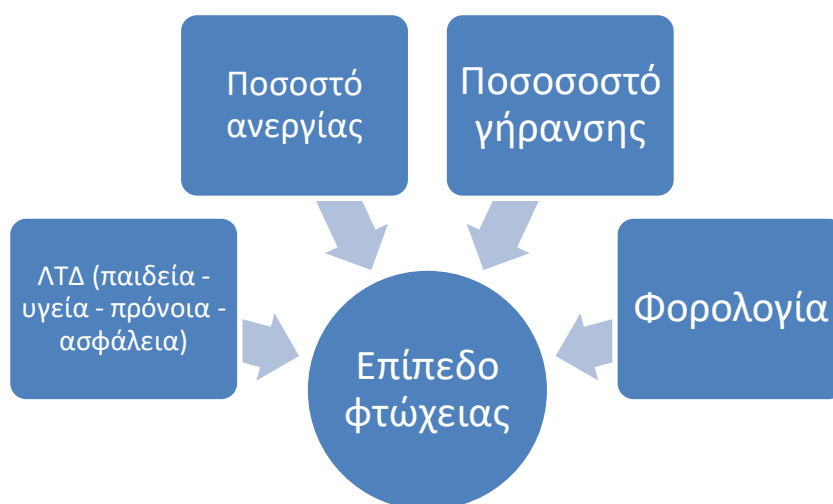
Η μεθοδολογία για το εμπειρικό μέρος της εργασίας ακολουθεί την ποσοτική προσέγγιση, της στατιστικής και οικονομετρικής ανάλυσης. Θα εξετάσουμε την επίδραση που έχει η λειτουργική ταξινόμηση των δημόσιων δαπανών, και συγκεκριμένα οι δημόσιες δαπάνες στους τομείς της υγείας, της παιδείας, της κοινωνικής προστασίας και της τάξης-ασφάλειας, στην κοινωνική ευημερία των πολιτών, όπως αυτή εκφράζεται από τους δείκτες της φτώχειας και της ανισότητας, σε ένα δείγμα 27 χωρών – μελών της ΕΕ.

Η ποσοτική προσέγγιση περιλαμβάνει τη συλλογή αριθμητικών/ποσοτικών δεδομένων και την επεξεργασία τους μέσω στατιστικών και οικονομετρικών μεθόδων. Πρόκειται για μια μεθοδολογική προσέγγιση η οποία εξάγει συμπεράσματα βάσει ποσοτικών μεθόδων ανάλυσης (Bryman et al., 2009).

Για την ανάλυση και παρουσίαση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν περιγραφικές και επαγωγικές στατιστικές μέθοδοι. Η περιγραφική ανάλυση παρουσιάζει την εξέλιξη των μεγεθών στο χρόνο και στο χώρο. Επιπλέον, το εμπειρικό μέρος θα περιλαμβάνει μια οικονομετρική ανάλυση, με βασική επιδίωξη την διερεύνηση της επίδρασης της κατανομής των δημόσιων δαπανών στην φτώχεια και την ανισότητα. Η ανάλυση έγινε με το στατιστικό πακέτο SPSS (Statistical Package for Social Sciences).

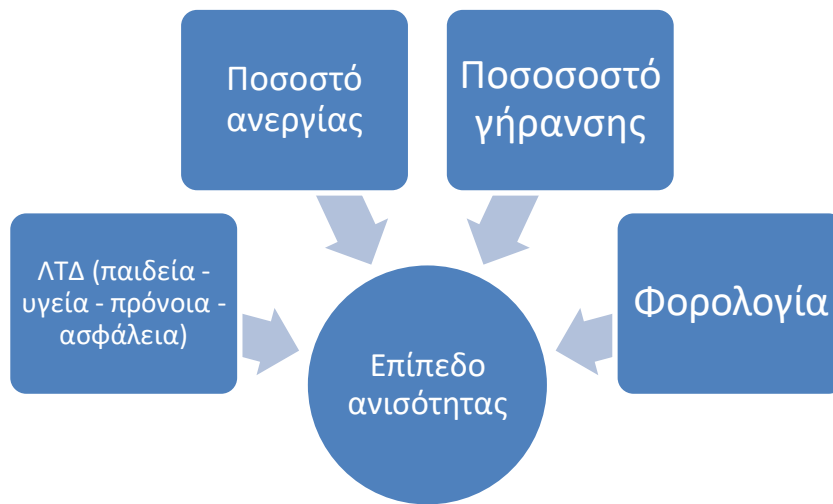
3.2. Οικονομετρικό μοντέλο

Η ανάλυσή μας επικεντρώνεται στην εκτίμηση δύο οικονομετρικών υποδειγμάτων: το ένα έχει ως εξαρτημένη μεταβλητή την φτώχεια και το άλλο την ανισότητα. Εστιάζει σε δείγμα των 27 κρατών-μελών της ΕΕ για την περίοδο 2005-2021. Η ερευνητική υπόθεση είναι ότι η αύξηση των δημόσιων δαπανών στους τομείς της υγείας, της παιδείας, της τάξης και της ασφάλειας, καθώς και της κοινωνικής προστασίας –ως ποσοστό του ΑΕΠ- θα έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της φτώχειας και της ανισότητας, επομένως τη βελτίωση της κοινωνικής ευημερίας. Στα υποδείγματα έχουν συμπεριληφθεί ως ανεξάρτητες μεταβλητές το ποσοστό ανεργίας⁷, το ποσοστό του πληθυσμού άνω των 65 ετών και το επίπεδο φορολογίας. Τα δύο οικονομετρικά υποδείγματα αποδίδονται στα Σχήματα 1 και 2.

Σχήμα 1. Οικονομετρικό υπόδειγμα για την πρόβλεψη της φτώχειας

⁷ Όπως θα αναλυθεί στη συνέχεια, εξετάστηκε η ένταξη στο οικονομετρικό υπόδειγμα μιας μεταβλητής που σχετίζεται με την απασχόληση. Η απασχόληση, εκφρασμένη σε αριθμό ατόμων που έχουν εργαστεί έστω και μια μέρα με αμοιβή, κατά την εβδομάδα αναφοράς ως ποσοστό επί του συνολικού πληθυσμού, δεν είχε σημαντική συσχέτιση με τις μεταβλητές της κοινωνικής ανισότητας ($r=0,032$ $p=0,571$ με το δείκτη ανισότητας και $r=0,026$ $p=0,638$ με το δείκτη φτώχειας). Η μεταβλητή που εκφράζει το ποσοστό ανεργίας σχετίζεται σημαντικά με το επίπεδο φτώχειας ($r=0,421$ $p<,001$) και ανισότητας ($r=0,442$, $p<0,001$), και εντάχθηκε στο υπόδειγμα.

Σχήμα 2. Οικονομετρικό υπόδειγμα για την πρόβλεψη της ανισότητας

Πιο συγκεκριμένα, ως ανεξάρτητες μεταβλητές για το οικονομετρικό υπόδειγμα περιλαμβάνονται:

- Δημόσιες δαπάνες για την παιδεία (ΠΑΙΔ) ως ποσοστό του ΑΕΠ
- Δημόσιες δαπάνες για την υγεία (ΥΓ) ως ποσοστό του ΑΕΠ
- Δημόσιες δαπάνες για την κοινωνική προστασία (ΚΠ) ως ποσοστό του ΑΕΠ
- Δημόσιες δαπάνες για την τάξη και ασφάλεια (ΤΑ) ως ποσοστό του ΑΕΠ
- Το ποσοστό ανεργίας (ΑΝΕΡΓ)
- Ποσοστό ατόμων άνω των 65 ετών (ΓΗΡ)
- Επίπεδο φορολογίας (ΦΟΡ)

Ως εξαρτημένες μεταβλητές περιλαμβάνονται:

- Το ποσοστό φτώχειας (ΦΤ) ως το ποσοστό των ατόμων που βρίσκονται κάτω του σημείου 60% του διάμεσου εισοδήματος
- Ο λόγος πεμπτημορίων εισοδήματος S80/S20 (income quintile share ratio), ο οποίος αναπαριστά την οικονομική ανισότητα των πολιτών (Λ8020).

Με βάση τα παραπάνω, οι οικονομετρικές εξισώσεις που διαμορφώνονται με βάση τον σκοπό και τα ερευνητικά ερωτήματα της εργασίας είναι οι ακόλουθες:

Για την επίδραση στη φτώχεια:

$$\Phi T = \alpha + \alpha_1 * \text{ΠΑΙΔ} + \alpha_2 * \text{ΥΓ} + \alpha_3 * \text{ΚΠ} + \alpha_4 * \text{ΤΑ} + \alpha_5 * \text{ΑΝΕΡΓ} + \alpha_6 * \text{ΓΗΡ} + \alpha_7 * \text{ΦΟΡ}$$

Για την επίδραση στην κοινωνική ανισότητα:

$$\Lambda 8020 = \beta + \beta_1 * \text{ΠΑΙΔ} + \beta_2 * \text{ΥΓ} + \beta_3 * \text{ΚΠ} + \beta_4 * \text{ΤΑ} + \beta_5 * \text{ΑΝΕΡΓ} + \beta_6 * \text{ΓΗΡ} + \beta_7 * \text{ΦΟΡ}$$

Όπου α , β : σταθερές και α_n , και β_n είναι οι συντελεστές παλινδρόμησης.

3.3 Δεδομένα και Πηγές

Στο ερευνητικό μέρος της εργασίας γίνεται αξιοποίηση δευτερογενών στατιστικών στοιχείων που αντλήθηκαν από τη βάση δεδομένων της Eurostat (Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία). Τα δεδομένα περιλαμβάνουν στατιστικά στοιχεία για τα 17 τελευταία έτη που είναι διαθέσιμα. Προκειμένου να καταλήξουμε στις μεταβλητές που θα ενταχθούν στην ανάλυση, διερευνήθηκαν οι μεταβλητές για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα σε βάσεις δεδομένων και αυτές που έχουν αξιοποιηθεί σε προγενέστερη βιβλιογραφία.

Μεταβλητή για την εκτίμηση του επιπέδου της φτώχειας στην παρούσα εργασία

Μια μεταβλητή που απαντήθηκε σε κάποιες μελέτες είναι το ποσοστό της φτώχειας (των ατόμων που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας) (Cammeraat, 2020, Furceri και Zdzienicka, 2010, Ρορονα, 2023). Για την απεικόνιση του επιπέδου της φτώχειας, στην παρούσα εργασία χρησιμοποιείται το ποσοστό επί του πληθυσμού των ατόμων σε κίνδυνο φτώχειας (σε σχέση με το όριο φτώχειας). Τα δεδομένα αυτά απεικονίζουν το ποσοστό των ατόμων σε κίνδυνο φτώχειας, δηλαδή το ποσοστό του πληθυσμού που έχει εισόδημα κάτω από το 60% του διάμεσου ισοδύναμου εισοδήματος μετά από τις κοινωνικές μεταβιβάσεις. Το ποσοστό αυτό επιλέχτηκε, καθώς παρέχει μια αντικειμενική εκτίμηση του δείκτη για την φτώχεια (σε αντίθεση με υποκειμενικές εκτιμήσεις που βασίζονται σε απαντήσεις των νοικοκυριών για την οικονομική τους κατάσταση, όπως την αντιλαμβάνονται).

Μεταβλητές κοινωνικής ανισότητας

Η κοινωνική ανισότητα μετρείται με διαφορετικούς δείκτες από διάφορους οργανισμούς, όπως για παράδειγμα, από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Eurostat) για τις

χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και από τον ΟΟΣΑ, για ένα μεγαλύτερο αριθμό χωρών. Ένα μέγεθος που χρησιμοποιείται για την μέτρηση της ανισότητας της κατανομής του εισοδήματος είναι ο λόγος των πεμπτημορίων εισοδήματος ή αλλιώς λόγος S80/S20 (income quintile share ratio). Ο λόγος αυτός εκφράζει το λόγο του συνολικού εισοδήματος που αντιστοιχεί στο 20% του πληθυσμού με το υψηλότερο εισόδημα (άνω πεμπτημόριο) προς το συνολικό εισόδημα που αντιστοιχεί στο 20% του πληθυσμού με το χαμηλότερο εισόδημα (κάτω πεμπτημόριο). Όσο μεγαλύτερος είναι ο λόγος, τόσο μεγαλύτερη είναι η ανισότητα στην κατανομή του εισοδήματος. Ο δείκτης S80/S20 χρησιμοποιείται στην ανάλυση που ακολουθεί, με δεδομένα που ανακτήθηκαν από τη βάση δεδομένων της Eurostat.⁸

Λειτουργική ταξινόμηση των δαπανών COFOG

Όπως αναφέρθηκε στο πρώτο μέρος της παρούσας εργασίας, η λειτουργική ταξινόμηση των δαπανών COFOG αναπτύχθηκε από τον ΟΟΣΑ και χρησιμοποιείται για την κατηγοριοποίηση των κρατικών δαπανών. Ως κρατικές αναφέρονται οι συναλλαγές οι οποίες πραγματοποιούνται από μονάδες του τομέα της γενικής κυβέρνησης σύμφωνα με τους εθνικούς λογαριασμούς. Ο τομέας της γενικής κυβέρνησης αποτελείται από «θεσμικές μονάδες παραγωγής μη εμπορεύσιμου προϊόντος των οποίων η παραγωγή προορίζεται για ατομική και συλλογική κατανάλωση» ή και από όλες τις «θεσμικές μονάδες που ασχολούνται κυρίως με την αναδιανομή του εθνικού εισοδήματος και του πλούτου» (Eurostat, 2019, σελ. 25). Οι μονάδες αυτές λαμβάνουν χρηματοδότηση από φόρους και κοινωνικές εισφορές, ή από μεταβιβαστικές πληρωμές μονάδων άλλων φορέων.

Η κατηγοριοποίηση COFOG υιοθετείται κατά την συλλογή στατιστικών δεδομένων από τις χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και τις συνεργαζόμενες χώρες (Ελβετία, Νορβηγία, Λιχτενστάιν, Ισλανδία), καθώς και κατά τη διάθεση των δεδομένων αυτών σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις, σε ερευνητές και φορείς άσκησης πολιτικής, καθώς και στα κεντρικά Ευρωπαϊκά Όργανα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή,

⁸ Ένα άλλο μέτρο που αναπαριστά την ανισότητα είναι ο συντελεστής GINI, ο οποίος αναπαριστά το βαθμό στον οποίο σε μια χώρα η κατανομή των εισοδημάτων απέχει από μια απόλυτη τιμή. Ο δείκτης αυτός παρουσιάζει κάποιες αδυναμίες, όπως ότι είναι περισσότερο ευαίσθητος για τα μεσαία εισοδήματα (De Maio, 2007), επομένως δεν χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα ανάλυση, καθώς η μελέτη της φτώχειας αφορά κατά κύριο λόγο τα χαμηλά εισοδήματα.

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, Συμβούλιο Οικονομικών και Δημοσιονομικών Θεμάτων –Ecofin). Μέσω της κοινής κατηγοριοποίησης υπάρχει ομοιομορφία στον τρόπο καταγραφής και αναπαράστασης των δαπανών των χωρών και προωθείται η στήριξη των αναπτυξιακών στρατηγικών της ΕΕ (Eurostat, 2019).

Υπάρχουν τρία επίπεδα εξειδίκευσης στην ταξινόμηση COFOG: Τμήματα/ διαιρέσεις (Divisions), Ομάδες (Groups) και Τάξεις (Classes). Οι βασικές διαιρέσεις είναι δέκα και αναφέρονται στους βασικούς στόχους της Κυβέρνησης, ενώ οι ομάδες και οι τάξεις εξειδικεύονται στα μέσα με τα οποία η Κυβέρνηση επιτυγχάνει τους βασικούς της στόχους. Τα βασικά τμήματα/διαιρέσεις είναι (1) Γενικές Δημόσιες Υπηρεσίες, (2) Άμυνα, (3) Δημόσια Τάξη και Ασφάλεια, (4) Οικονομικά θέματα, (5) Προστασία του περιβάλλοντος, (6) Στέγαση και οικιστική μέριμνα, (7) Υγεία, (8) Αναψυχή, πολιτισμός και θρησκεία, (9) Εκπαίδευση, και (10) Κοινωνική προστασία (Eurostat, 2023, OECD, 2011).

Στο ακόλουθο πίνακα αναφέρονται οι ομάδες ανά βασική κατηγορία (Eurostat, 2019).

Πίνακας 1. Ανάλυση COFOG

01 Γενικές Δημόσιες Υπηρεσίες		
	01.1	Εκτελεστικά και νομοθετικά όργανα, οικονομικά και δημοσιονομικές υποθέσεις, εξωτερικές υποθέσεις
	01.2	Εξωτερική οικονομική βοήθεια
	01.3	Γενικές υπηρεσίες
	01.4	Βασική έρευνα
	01.5	Έρευνα και Ανάπτυξη, Γενικές δημόσιες υπηρεσίες
	01.6	Γενικές δημόσιες υπηρεσίες (μη άλλως κατατασσόμενες ΜΑΚ)
	01.7	Συναλλαγές δημόσιου χρέους
	01.8	Μεταβιβάσεις γενικού χαρακτήρα μεταξύ διαφορετικών επιπέδων Κυβέρνησης
02 Άμυνα		
	02.1	Στρατιωτική άμυνα
	02.2	Πολιτική άμυνα
	02.3	Εξωτερική στρατιωτική βοήθεια
	02.5	Άμυνα ΜΑΚ
03 Κοινωνική Τάξη και Ασφάλεια		

	03.1	Υπηρεσίες Αστυνομίας
	03.2	Υπηρεσίες Πυροσβεστικής
	03.3	Νομικά δικαστήρια
	03.4	Φυλακές
	03.5	Έρευνα και Ανάπτυξη για Τάξη και Ασφάλεια
	03.6	Τάξη και Ασφάλεια ΜΑΚ
04 Οικονομικές Υποθέσεις		
	04.1	Γενικές οικονομικές, εμπορικές και εργατικές υποθέσεις
	04.2	Γεωργία, δασοκομία, αλιεία και κυνήγι
	04.3	Καύσιμα και ενέργεια
	04.4	Ορυχεία, μεταποίηση /βιομηχανία και κατασκευές
	04.5	Μεταφορές
	04.6	Τηλεπικοινωνίες
	04.7	Άλλες βιομηχανίες
	04.8	Έρευνα και Ανάπτυξη οικονομικών υποθέσεων
	04.9	Οικονομικές υποθέσεις ΜΑΚ
05 Προστασία περιβάλλοντος		
	05.1	Διαχείριση απορριμμάτων
	05.2	Διαχείριση αποβλήτων υδάτων
	05.3	Μείωση της ρύπανσης
	05.4	Προστασία της βιοποικιλότητας και τοπίου
	05.5	Έρευνα και Ανάπτυξη Προστασίας περιβάλλοντος
	05.6	Προστασία περιβάλλοντος ΜΑΚ
06 Οικιστική μέριμνα		
	06.1	Ανάπτυξη στέγασης
	06.2	Ανάπτυξη κοινότητας
	06.3	Παροχή νερού
	06.4	Φωτισμός δρόμων
	06.5	Έρευνα και Ανάπτυξη για Στέγαση και υπηρεσίες κοινότητας
	06.6	Στέγαση και υπηρεσίες κοινότητας ΜΑΚ
07 Υγεία		
	07.1	Ιατρικά προϊόντα, συσκευές και εξοπλισμός

	07.2	Υπηρεσίες Εξωτερικών ασθενών
	07.3	Υπηρεσίες Νοσοκομείων
	07.4	Υπηρεσίες Δημόσιας Υγείας
	07.5	Έρευνα και Ανάπτυξη για την Υγεία
	07.6	Υγεία ΜΑΚ
08 Αναψυχή, πολιτισμός και θρησκεία		
	08.1	Υπηρεσίες άθλησης και αναψυχής
	08.2	Υπηρεσίες πολιτισμού
	08.3	Υπηρεσίες εκπομπής και εκδόσεων
	08.4	Θρησκευτικές και άλλες κοινοτικές υπηρεσίες
	08.5	Έρευνα και Ανάπτυξη για Αναψυχή, πολιτισμό και θρησκεία
	08.6	Αναψυχή, πολιτισμός και θρησκεία ΜΑΚ
09 Εκπαίδευση		
	09.1	Προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση
	09.2	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση
	09.3	Μεταδευτεροβάθμια, μη-τριτοβάθμια εκπαίδευση
	09.4	Τριτοβάθμια εκπαίδευση
	09.5	Εκπαίδευση που δεν ορίζεται από επίπεδο
	09.6	Επικουρικές υπηρεσίες στην εκπαίδευση
	09.7	Έρευνα και Ανάπτυξη για Εκπαίδευση
	09.8	Εκπαίδευση ΜΑΚ
10 Κοινωνική προστασία		
	10.1	Ασθένεια και αναπηρία
	10.2	Τρίτη ηλικία
	10.3	Επιβιώσαντες
	10.4	Οικογένεια και τέκνα
	10.5	Ανεργία
	10.6	Στέγαση
	10.7	Κοινωνικός αποκλεισμός ΜΑΚ
	10.8	Έρευνα και Ανάπτυξη για την Κοινωνική προστασία
	10.9	Κοινωνική προστασία ΜΑΚ

Σημείωση: Οι δαπάνες ΜΑΚ αντιπροσωπεύουν δαπάνες Μη άλλως κατατασσόμενες.

Για τους σκοπούς της ανάλυσης, από τη βάση δεδομένων της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας Eurostat αναζητήθηκαν και αντλήθηκαν δεδομένα για τη ΛΤΔ και συγκεκριμένα για τους τομείς: 03 Τάξη και ασφάλεια, 07 Υγεία, 09 Εκπαίδευση και 10 Κοινωνική προστασία. Οι δαπάνες για την τάξη και ασφάλεια συμπεριλαμβάνουν τις δαπάνες για τις υπηρεσίες της Δικαιοσύνης, της αστυνομίας, της πυροσβεστικής και των φυλακών. Οι δαπάνες για την υγεία περιλαμβάνουν την κάλυψη των υπηρεσιών των νοσοκομείων, των εξωτερικών ασθενών, τη δημόσια υγεία, τα ιατρικά προϊόντα, τις συσκευές και τον εξοπλισμό. Οι δαπάνες για την εκπαίδευση περιλαμβάνουν αυτές για την προσχολική, την πρωτοβάθμια, τη δευτεροβάθμια, την μεταδευτεροβάθμια, την τριτοβάθμια, την εκπαίδευση που δεν ορίζεται σε κάποιο από τα προηγούμενα επίπεδα και τις επικουρικές υπηρεσίες. Σε όλες τις παραπάνω κατηγορίες συμπεριλαμβάνεται έρευνα και ανάπτυξη για την κάθε κατηγορία.

Μεταβλητές ελέγχου

Μια μεταβλητή που εξετάστηκε ως επιπλέον προβλεπτικός παράγοντας στο οικονομετρικό υπόδειγμα είναι το επίπεδο ανεργίας. Το ποσοστό ανεργίας εκφράζει το λόγο των ανέργων ατόμων επί του συνολικού εργατικού δυναμικού σε μια χώρα σε μια χρονική περίοδο. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία το ποσοστό ανεργίας συνδέεται με την κοινωνική ανισότητα και το επίπεδο της φτώχειας (European Commission, 2018, Rueda, 2015). Υψηλά ποσοστά ανεργίας σημαίνουν μικρότερο αριθμό απασχολούμενων, λιγότερες ώρες εργασίας, και απώλεια παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών. Ως εκ τούτου, οι κυβερνήσεις εισπράττουν λιγότερο εισόδημα από φόρους, γεγονός που καθιστά δύσκολη γι' αυτές την παροχή κοινωνικών παροχών, αποδυναμώνοντας τις δυνατότητες της κοινωνικής στήριξης που στοχεύουν στη μείωση των ανισοτήτων (European Parliament, 2009). Επειδή οι ανειδίκευτοι ή οι χαμηλόμισθοι μπορούν εύκολα να αντικατασταθούν σε σύγκριση με τους ειδικευμένους ή υψηλότερα αμειβόμενους εργάτες, πλήττονται σκληρότερα και πιο γρήγορα από την ανεργία, αποδυναμώνοντας τη διαπραγματευτική τους θέση. Κατά συνέπεια, τα αυξημένα επίπεδα ανεργίας οδηγούν σε μεγαλύτερες μισθολογικές ανισότητες (Bradbury, 2000, Rueda, 2015). Επομένως, στην ανάλυσή μας υποθέτουμε ότι η μεταβλητή που αναπαριστά το επίπεδο της ανεργίας μπορεί να συνεισφέρει στο οικονομετρικό μας υπόδειγμα.

Επιπλέον, στο οικονομετρικό μοντέλο εισήχθησαν επιπρόσθετες μεταβλητές ελέγχου για το επίπεδο φορολογίας και το ποσοστό των ατόμων άνω των 65 ετών. Η φορολογία είναι μια μεταβλητή η οποία συναντάται στη μελέτη των Caminada και Goudswaard (2009) και εξετάζεται σε συνδυασμό με τις κοινωνικές παροχές. Το σκεπτικό της ένταξης της φορολογίας στο μοντέλο είναι ότι αν και οι κοινωνικές παροχές μπορούν να ενδυναμώσουν την κοινωνική ευημερία και τους οικονομικά ασθενέστερους, η στήριξη αυτή έχει μικρότερη επίδραση αν το επίπεδο των φόρων είναι τέτοιο που απορροφά της παροχές. Το επίπεδο της φορολογίας ποικίλει ανάλογα με τον τύπο οικογένειας, για παράδειγμα, διαφορετικό ποσοστό φόρου αναλογεί σε μια οικογένεια χωρίς παιδιά και σε μια οικογένεια με παιδιά. Στην ανάλυσή μας, το επίπεδο φορολογίας υπολογίστηκε ως ακολούθως: Το ποσοστό της φορολογίας, ανά έτος και χώρα δίδεται από τη βάση δεδομένων της Eurostat⁹ ανά τύπο νοικοκυριού (αριθμός μελών, παιδιών κλπ), ενώ δεν υπάρχουν συγκεντρωτικά στοιχεία που να περιλαμβάνουν όλους τους τύπους νοικοκυριού. Από τα δεδομένα αυτά εξήχθησαν οι μέσοι όροι ανά χώρα και έτος, οι οποίοι είναι αριθμητικοί μέσοι, καθώς δεν υπήρχαν δεδομένα για στάθμιση¹⁰.

Τέλος, στην παρούσα μελέτη λαμβάνουμε ως ανεξάρτητη μεταβλητή που αναπαριστά την ηλικία το ποσοστό των ατόμων άνω των 65 ετών. Πρόκειται για μια μεταβλητή ενδεικτική της γήρανσης του πληθυσμού και μιας ομάδας που είναι οικονομικά μη ενεργή, με αυξημένες ανάγκες και μπορεί να θεωρηθεί ευάλωτη. Έχει χρησιμοποιηθεί σε ορισμένες μελέτες, όπως στην μελέτη του Cammeraat (2020), όπου γίνεται διάκριση σε 2 ηλικιακές κατηγορίες.

9

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/earn_nt_taxrate_custom_1018_2725/default/table?lang=en

¹⁰ Αναλυτικότερες πληροφορίες για τον υπολογισμό βρίσκονται στο Παράρτημα II

4. Αποτελέσματα - Συζήτηση

4.1. Περιγραφική ανάλυση των δεδομένων

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζεται η περιγραφική ανάλυση των δεδομένων, τα δεδομένα τα οποία ανακτήθηκαν από τη βάση δεδομένων της Eurostat. Τα δεδομένα για τις Δημόσιες Δαπάνες (με φορέα δαπάνης τη Γενική Κυβέρνηση) και τη λειτουργική τους ταξινόμηση στους τομείς της παιδείας, της υγείας, της κοινωνικής προστασίας και της τάξης-ασφάλειας ανακτήθηκαν από τη βάση δεδομένων για τα έτη 2002 – 2021, που είναι διαθέσιμα, για τις 27 χώρες της ΕΕ (τα δεδομένα είναι διαθέσιμα και για τις συνεργαζόμενες χώρες Νορβηγία, Ελβετία και Ισλανδία, ωστόσο, αυτά δεν χρησιμοποιήθηκαν λόγω διαφορετικής μεθοδολογίας που χρησιμοποιείται στο φορέα που κάνει τη δαπάνη)¹¹.

4.1.1. Δαπάνες για τάξη-ασφάλεια

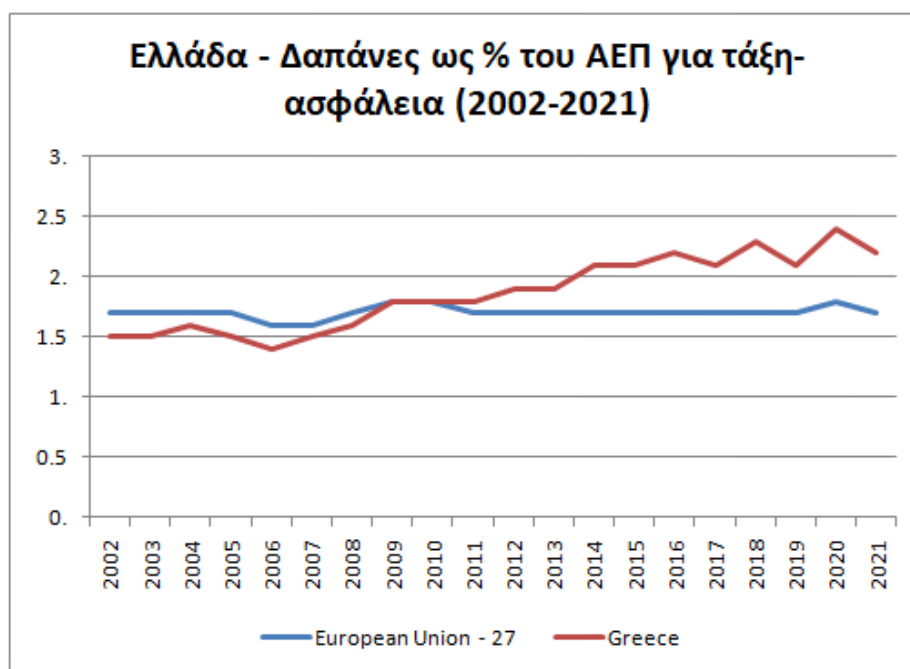
Στους πίνακες και τα διαγράμματα που ακολουθούν απεικονίζονται τα δεδομένα για τις δαπάνες για την τάξη και την ασφάλεια, ως ποσοστό του ΑΕΠ. Στο Διάγραμμα 1 απεικονίζεται η διαχρονική εξέλιξη των δαπανών για αυτήν την κατηγορία για το μέσο της ΕΕ και την Ελλάδα .

Η διαχρονική εξέλιξη δαπανών ως ποσοστό του ΑΕΠ για τάξη-ασφάλεια στην Ελλάδα (2002-2021) παρουσιάζει μια αυξητική τάση, μετά το 2006, ξεκινώντας από 1,5% του ΑΕΠ το 2002 και φτάνοντας το 2,4% του ΑΕΠ το 2020 και 2,2% το 2021. Η αύξηση αυτή οφείλεται εν μέρει σε αυξημένες ανάγκες στον τομέα της τάξης και της ασφάλειας και από την άλλη στη μείωση του ΑΕΠ. Ο μέσος όρος για την ΕΕ, από την άλλη πλευρά, δείχνει μια πιο σταθερή πορεία, καθώς μετά από μία αυξομείωση στα πρώτα χρόνια μετά την οικονομική κρίση (2007-2011) είναι σταθερός μέχρι και το 2019. Το έτος 2020 οι δαπάνες για την τάξη και την ασφάλεια παρουσιάζουν μια

¹¹ Για παράδειγμα στην Ελβετία λόγω της ιδιαίτερης διάκρισης μεταξύ Γενικής Κυβέρνησης General Government και State Government το μεγαλύτερο μέρος της δαπάνης είναι από τη δεύτερη, η οποία δεν υφίσταται σε αρκετές χώρες της ΕΕ.

αύξηση τόσο για την Ελλάδα, όσο και για τον μέσο της ΕΕ, κάτι που ενδεχομένως σχετίζεται με την πανδημία από την νόσο COVID 19 και τα αυξημένα μέτρα πολιτικής προστασίας που ήταν απαραίτητα να παρθούν σε αυτό το πρώτο έτος της υγειονομικής κρίσης.

Διάγραμμα 1. Διαχρονική εξέλιξη των δαπανών για Τάξη-Ασφάλεια ως ποσοστό του ΑΕΠ για την Ελλάδα και την ΕΕ 2002-2021

Πηγή: Eurostat.

Στον Πίνακα 2 εμφανίζονται τα ποσοστά του ΑΕΠ που δαπανώνται για την τάξη και ασφάλεια για κάθε χώρα-μέλος της ΕΕ. Για κάθε χώρα υπολογίστηκε ο αριθμητικός μέσος των ποσοστών για τα έτη 2002 – 2021.¹² Από τα δεδομένα μπορούμε να δούμε ότι η Ελλάδα βρίσκεται πολύ κοντά στο μέσο όρο της ΕΕ. Οι χώρες με μεγαλύτερο ποσοστό του ΑΕΠ για τάξη-ασφάλεια είναι η Βουλγαρία (M=2,60, TA=0,18), η Σλοβακία (M=2,37, TA=0,23) και η Κροατία (M=2,32, TA=0,16), ενώ εκείνες με το

¹² Ο μέσος για την ΕΕ συνολικά έχει υπολογιστεί ως σταθμισμένος μέσος από τις δαπάνες των χωρών και υπάρχει ήδη υπολογισμένος στη βάση δεδομένων της Eurostat.

μικρότερο είναι η Δανία (M=0,97, TA=0,07), το Λουξεμβούργο (M=1,05, TA=0,10) και η Φινλανδία (M=1,26, TA=0,10). Η απεικόνιση του πίνακα εμφανίζεται στο Διάγραμμα 2.

Πίνακας 2. Δαπάνες για τάξη & ασφάλεια ανά χώρα, ως ποσοστό ΑΕΠ -Μέσοι για τα έτη 1995-2021

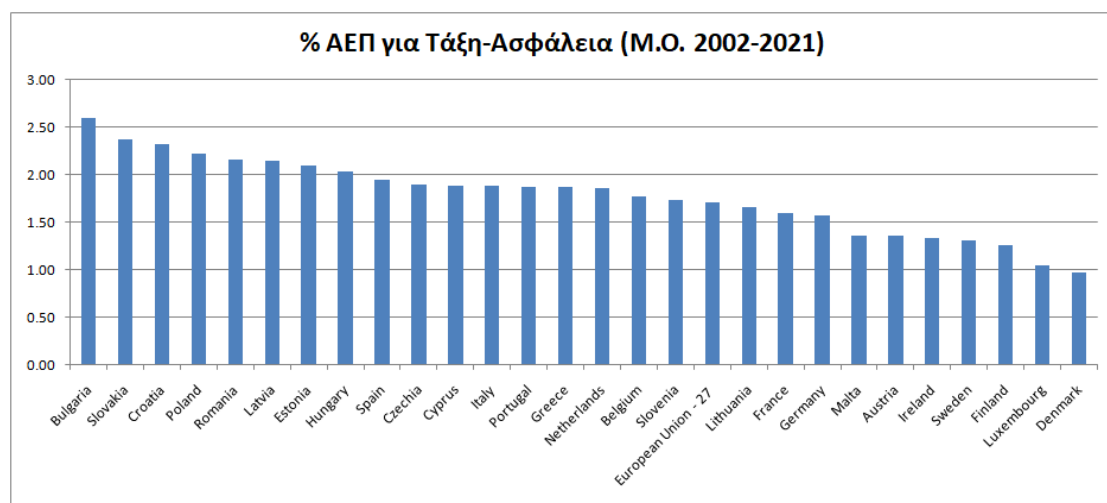
Χώρα	% ΑΕΠ για Τάξη-Ασφάλεια (2002-2021)	
	Μέσος όρος (ΜΟ) 2002-2021	Τυπική απόκλιση (ΤΑ)
Bulgaria	2,60	0,18
Slovakia	2,37	0,23
Croatia	2,32	0,16
Poland	2,23	0,12
Romania	2,16	0,17
Latvia	2,15	0,20
Estonia	2,09	0,28
Hungary	2,04	0,15
Spain	1,94	0,14
Czechia	1,89	0,14
Cyprus	1,88	0,19
Italy	1,88	0,07
Portugal	1,88	0,13
Greece	1,87	0,31
Netherlands	1,86	0,10
Belgium	1,77	0,09
Slovenia	1,74	0,11
European Union - 27	1,71	0,05
Lithuania	1,66	0,18
France	1,60	0,08
Germany	1,58	0,06
Malta	1,36	0,16
Austria	1,36	0,05
Ireland	1,33	0,30
Sweden	1,31	0,03
Finland	1,26	0,10
Luxembourg	1,05	0,10
Denmark	0,97	0,07

Πηγή: Eurostat και υπολογισμοί του συγγραφέα.

Από τα δεδομένα γίνεται φανερό ότι μεταξύ των χωρών με χαμηλό ποσοστό δαπανών για τάξη και ασφάλεια είναι οι Σκανδιναβικές χώρες της ΕΕ (Δανία, Φινλανδία,

Σουηδία). Οι χώρες συνδυάζουν ένα υψηλό επίπεδο κοινωνικής συνοχής και συμμετοχής στα κοινά (Olafsson, 2013), κάτι που δείχνει να μειώνει τις ανάγκες για ενίσχυση των υπηρεσιών τάξης και ασφάλειας. Επίσης, το Λουξεμβούργο, το οποίο βρίσκεται στην δεύτερη από το τέλος θέση, στις δαπάνες για τάξη και ασφάλεια είναι η χώρα με έναν από τους χαμηλότερους δείκτες εγκληματικότητας στην ΕΕ¹³, γεγονός που εξηγεί τις χαμηλές δαπάνες σε αυτόν τον τομέα.

Διάγραμμα 2. Δαπάνες για τάξη & ασφάλεια ως ποσοστό ΑΕΠ ανά χώρα -Μέσοι για τα έτη 2002-2021

Πηγή: Eurostat.

Καθώς παρατηρήθηκαν μεγάλες τυπικές αποκλίσεις για κάποιες χώρες, συμπεραίνεται ότι το ποσοστό αυτό έχει διακυμάνσεις. Για αυτό το λόγο υπολογίστηκε ο μέσος χωριστά για καθεμιά από τις τελευταίες δύο δεκαετίες (2002-2011 και 2012-2021) και στη συνέχεια η διαφορά των δύο μέσων, η οποία εκφράζει τη μεταβολή των δημοσίων δαπανών για τάξη-ασφάλεια ως προς το ΑΕΠ σε ποσοστιαίες μονάδες. Θετική διαφορά των μέσων σημαίνει αύξηση του ποσοστού, ενώ αρνητική διαφορά σημαίνει μείωση. Οι μέσοι για τις δύο δεκαετίες και η μεταβολή τους σε ποσοστιαίες μονάδες παρουσιάζεται στον Πίνακα 3 (στο

¹³ <https://ocindex.net/rankings> criminality index και https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/crim_off_cat/default/table?lang=en&category=crim.m.crim_off

Διάγραμμα 3 εμφανίζεται η μεταβολή). Η περίπτωση της Ελλάδας είναι χαρακτηριστική καθώς έχει τη μεγαλύτερη αύξηση του ποσοστού αυτού, με αξιοσημείωτη διαφορά από της επόμενες χώρες (Ολλανδία, Ρουμανία), κάτι που είναι ορατό και από την απεικόνιση στο Διάγραμμα 1 (παραπάνω) όπου φαίνεται η διαχρονική αύξηση του μεγέθους. Σε 16 από τις χώρες η διαφορά αυτή είναι αρνητική, κάτι που σημαίνει μείωση του ποσοστού των δαπανών για αυτόν τον τομέα. Η διαφορά για τον μέσο όρο της ΕΕ είναι (θετική) πολύ κοντά στο μηδέν, δείχνοντας την σταθερότητα των μέσων δαπανών για την τάξη και την ασφάλεια, που παρατηρήθηκε στο Διάγραμμα 1.

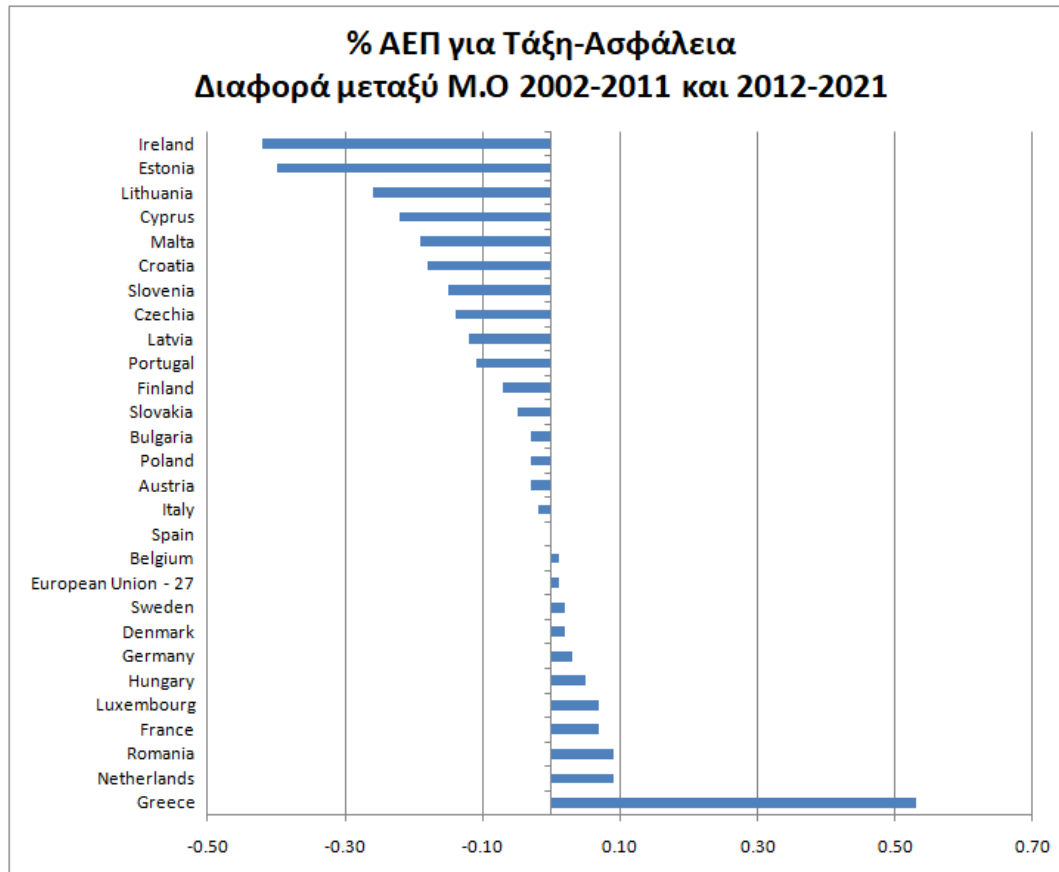
Πίνακας 3. Δαπάνες για τάξη & ασφάλεια ως ποσοστό ΑΕΠ ανά χώρα -Μέσοι όροι για τις δεκαετίες 2002-2011 και 2012-2021 και διαφορά μεταξύ μέσων όρων (σε ποσοστιαίες μονάδες)

TIME	% ΑΕΠ για Τάξη-Ασφάλεια		
	2002-2011	2012-2021	Διαφορά μεταξύ ΜΟ 2002-2011 και 2012-2021 (σε ποσοστιαίες μονάδες)
Greece	1,60	2,13	0,53
Netherlands	1,81	1,90	0,09
Romania	2,11	2,20	0,09
France	1,56	1,63	0,07
Luxembourg	1,01	1,08	0,07
Hungary	2,01	2,06	0,05
Germany	1,56	1,59	0,03
Denmark	0,96	0,98	0,02
Sweden	1,30	1,32	0,02
European Union - 27	1,70	1,71	0,01
Belgium	1,76	1,77	0,01
Spain	1,94	1,94	0,00
Italy	1,89	1,87	-0,02
Austria	1,37	1,34	-0,03
Poland	2,24	2,21	-0,03
Bulgaria	2,61	2,58	-0,03
Slovakia	2,39	2,34	-0,05
Finland	1,29	1,22	-0,07
Portugal	1,93	1,82	-0,11
Latvia	2,21	2,09	-0,12
Czechia	1,96	1,82	-0,14
Slovenia	1,81	1,66	-0,15
Croatia	2,41	2,23	-0,18
Malta	1,45	1,26	-0,19
Cyprus	1,99	1,77	-0,22
Lithuania	1,79	1,53	-0,26

Estonia	2,29	1,89	-0,40
Ireland	1,54	1,12	-0,42

Πηγή: Eurostat και υπολογισμοί του συγγραφέα.

Διάγραμμα 3. Μεταβολή δημοσίων δαπανών για τάξη & ασφάλεια ανά χώρα, ως ποσοστό ΑΕΠ (Διαφορά μεταξύ Μ.Ο. 2002-2011 και Μ.Ο. 2012-2021)

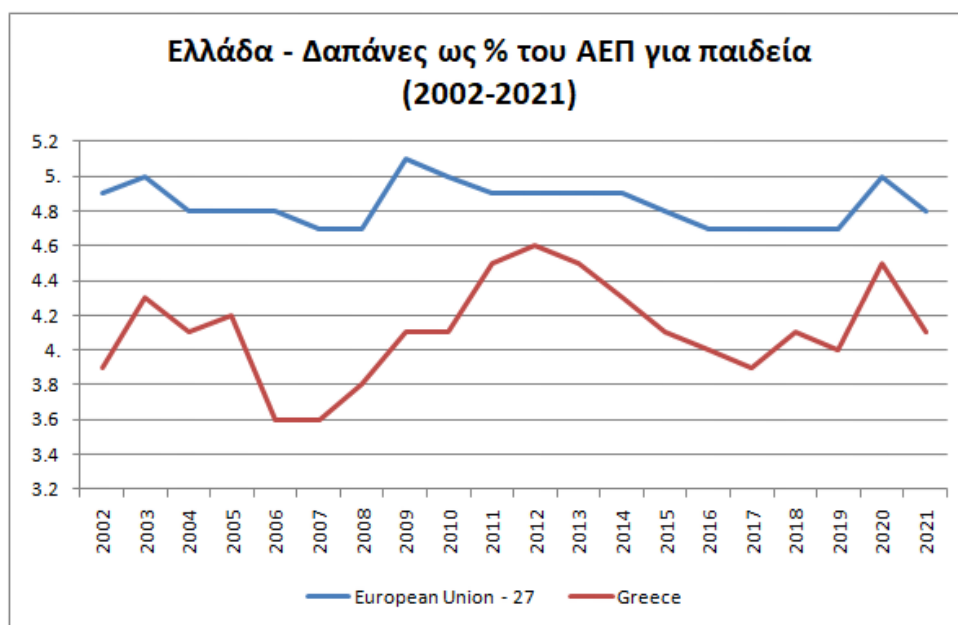
Πηγή: Eurostat.

4.1.2. Δαπάνες για την παιδεία

Η διαχρονική εξέλιξη των δαπανών για την παιδεία ως ποσοστό του ΑΕΠ για την Ελλάδα και τον μέσο όρο της ΕΕ απεικονίζονται στο Διάγραμμα 4. Η πορεία του μεγέθους δείχνει αυξομειώσεις, οι οποίες είναι πιο έντονες για την Ελλάδα, στην οποία η χρηματοδότηση της παιδείας είναι αισθητά κάτω από τον μέσο της ΕΕ. Στην περίπτωση της Ελλάδας παρατηρείται μια μεγάλη αύξηση του ποσοστού του ΑΕΠ

για την παιδεία μεταξύ των ετών 2007-2012, η οποία εν μέρει οφείλεται σε διαφορά (μείωση) του ΑΕΠ, και ήταν σημαντική μεταξύ 2009 και 2012 (>20%). Ακολουθεί για τα έτη 2012-2017. Για το έτος 2020 (πρώτο έτος της πανδημίας Covid) επίσης παρατηρείται αύξηση του ποσοστού του ΑΕΠ για την παιδεία, τόσο για την Ελλάδα, όσο και για την ΕΕ, η οποία και στις δύο περιπτώσεις οφείλεται τόσο σε αύξηση των απόλυτων ποσών για την παιδεία όσο και σε μείωση του ΑΕΠ. Από τη μια πλευρά, η αύξηση των δαπανών για την παιδεία το 2020, σε ένα μεγάλο βαθμό προήλθε από τις αυξημένες ανάγκες λόγω της τηλεεκπαίδευσης. Από την άλλη πλευρά, το ΑΕΠ για το συγκεκριμένο έτος (το οποίο αποτελεί τον παρανομαστή στο ποσοστό), ήταν μειωμένο, λόγω της μειωμένης οικονομικής δραστηριότητας.

Διάγραμμα 4. Διαχρονική εξέλιξη δαπανών για την παιδεία 2002-2021 για την Ελλάδα και την ΕΕ

Πηγή: Eurostat.

Οι δαπάνες για την υγεία στις 27 χώρες της ΕΕ και το σταθμισμένο μέσο της ΕΕ παρουσιάζονται στον Πίνακα 4. Όπως φαίνεται από τα δεδομένα, οι χώρες με το μεγαλύτερο ποσοστό είναι η Σουηδία (6,60%), η Δανία (6,58%) και η Εσθονία (6,10%). Οι χώρες με το μικρότερο ποσοστό είναι η Ρουμανία (3,49%), η Βουλγαρία

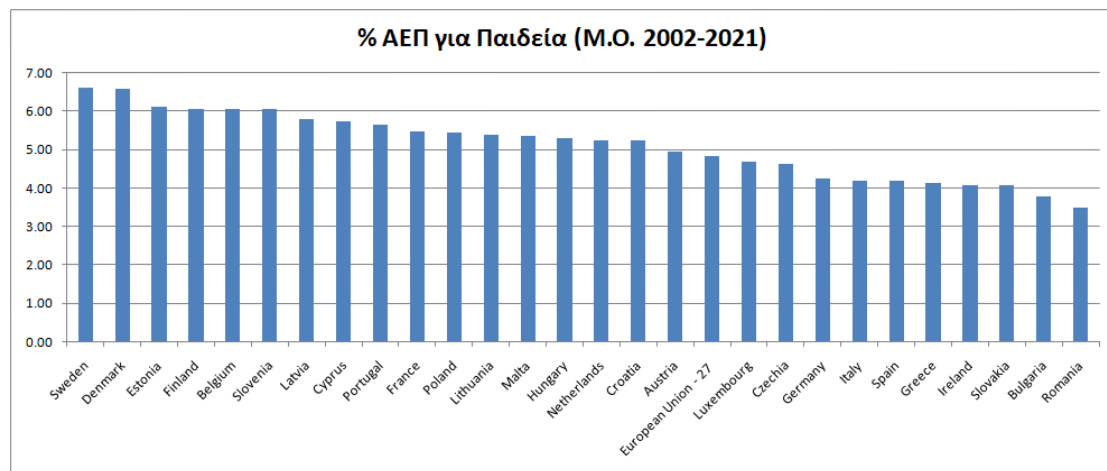
(3,78%) και η Σλοβακία (4,06%). Η Ελλάδα βρίσκεται μεταξύ των χωρών με χαμηλό ποσοστό (στην 5^η θέση από το τέλος του πίνακα) 4,12% του ΑΕΠ για την παιδεία.

Πίνακας 4. Ποσοστό του ΑΕΠ για την παιδεία Μέσος 2002-2021

Χώρα	% ΑΕΠ για Παιδεία (2002-2021)	
	Μέσος όρος (ΜΟ) 2002- 2021	Τυπική απόκλιση (ΤΑ)
Sweden	6,60	0,21
Denmark	6,58	0,37
Estonia	6,10	0,36
Finland	6,07	0,32
Belgium	6,05	0,31
Slovenia	6,04	0,43
Latvia	5,79	0,32
Cyprus	5,74	0,42
Portugal	5,64	0,84
France	5,47	0,17
Poland	5,45	0,40
Lithuania	5,40	0,65
Malta	5,36	0,29
Hungary	5,30	0,48
Netherlands	5,24	0,21
Croatia	5,23	0,39
Austria	4,94	0,16
European Union - 27	4,84	0,12
Luxembourg	4,70	0,26
Czechia	4,63	0,34
Germany	4,24	0,18
Italy	4,19	0,21
Spain	4,19	0,24
Greece	4,12	0,28
Ireland	4,07	0,71
Slovakia	4,06	0,29
Bulgaria	3,78	0,29
Romania	3,49	0,44

Πηγή: Eurostat και υπολογισμοί του συγγραφέα.

Διάγραμμα 5. Δημόσιες δαπάνες για παιδεία ως ποσοστό του ΑΕΠ (Μέσος 2002-2021)

Πηγή: Eurostat.

Οι διαφορές μεταξύ των μέσων των δυο τελευταίων δεκαετιών δείχνουν ότι για τις περισσότερες χώρες υπήρξε μείωση του ποσοστού. Οι χώρες που αύξησαν το ποσοστό των δαπανών για την υγεία είναι το Βέλγιο (0,48 ποσοστιαίες μονάδες), η Γερμανία (0,20), η Ελλάδα (0,19) η Σουηδία (0,11) η Δανία (0,11), η Σλοβακία (0,07) και η Ισπανία (0,01). Οι χώρες με τη μεγαλύτερη μείωση του ποσοστού είναι η Πορτογαλία (-1,5), η Λιθουανία (-0,97) και η Ουγγαρία (-0,72).

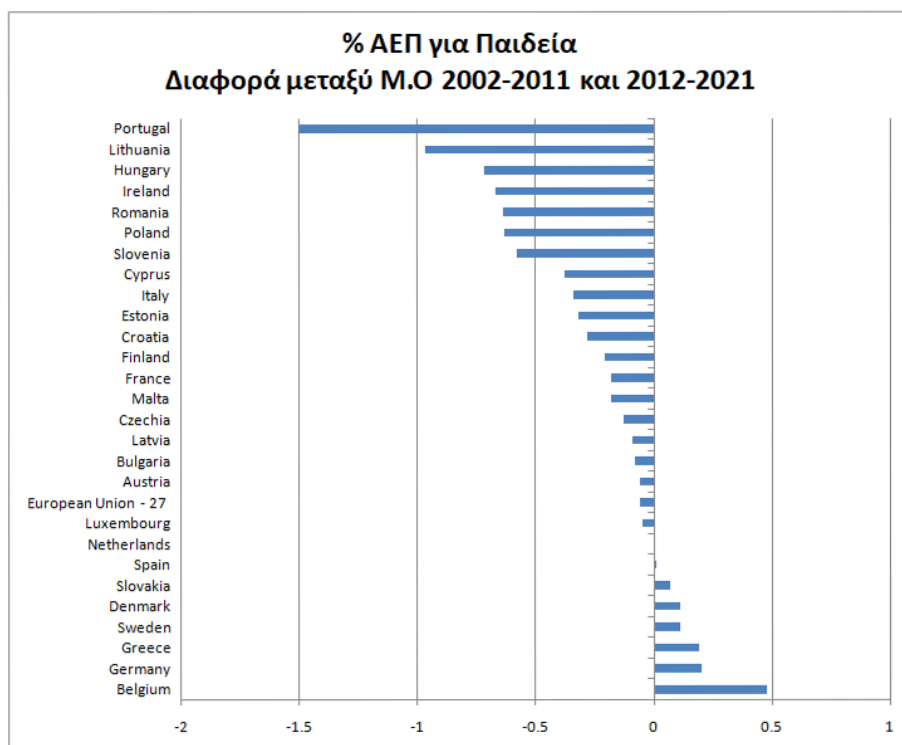
Πίνακας 5. Δαπάνες για παιδεία ως ποσοστό ΑΕΠ ανά χώρα -Μέσοι όροι για τις δεκαετίες 2002-2011 και 2012-2021 και διαφορά μεταξύ μέσων όρων (σε ποσοστιαίες μονάδες)

TIME	% ΑΕΠ για Παιδεία		
	2002-2011	2012-2021	Διαφορά μεταξύ Μ.Ο 2002-2011 και 2012-2021 (σε ποσοστιαίες μονάδες)
Belgium	5,81	6,29	0,48
Germany	4,14	4,34	0,20
Greece	4,02	4,21	0,19
Sweden	6,54	6,65	0,11
Denmark	6,52	6,63	0,11
Slovakia	4,02	4,09	0,07
Spain	4,18	4,19	0,01
Netherlands	5,24	5,24	0,00
Luxembourg	4,72	4,67	-0,05
European Union - 27	4,87	4,81	-0,06

Austria	4,97	4,91	-0,06
Bulgaria	3,82	3,74	-0,08
Latvia	5,83	5,74	-0,09
Czechia	4,69	4,56	-0,13
Malta	5,45	5,27	-0,18
France	5,56	5,38	-0,18
Finland	6,17	5,96	-0,21
Croatia	5,37	5,09	-0,28
Estonia	6,26	5,94	-0,32
Italy	4,36	4,02	-0,34
Cyprus	5,93	5,55	-0,38
Slovenia	6,33	5,75	-0,58
Poland	5,76	5,13	-0,63
Romania	3,81	3,17	-0,64
Ireland	4,4	3,73	-0,67
Hungary	5,66	4,94	-0,72
Lithuania	5,88	4,91	-0,97
Portugal	6,39	4,89	-1,50

Πηγή: Eurostat και υπολογισμοί του συγγραφέα.

Διάγραμμα 6. Διαφορές μέσω ποσοστών ΑΕΠ για την παιδεία μεταξύ 2002-2011 και 2012-2021

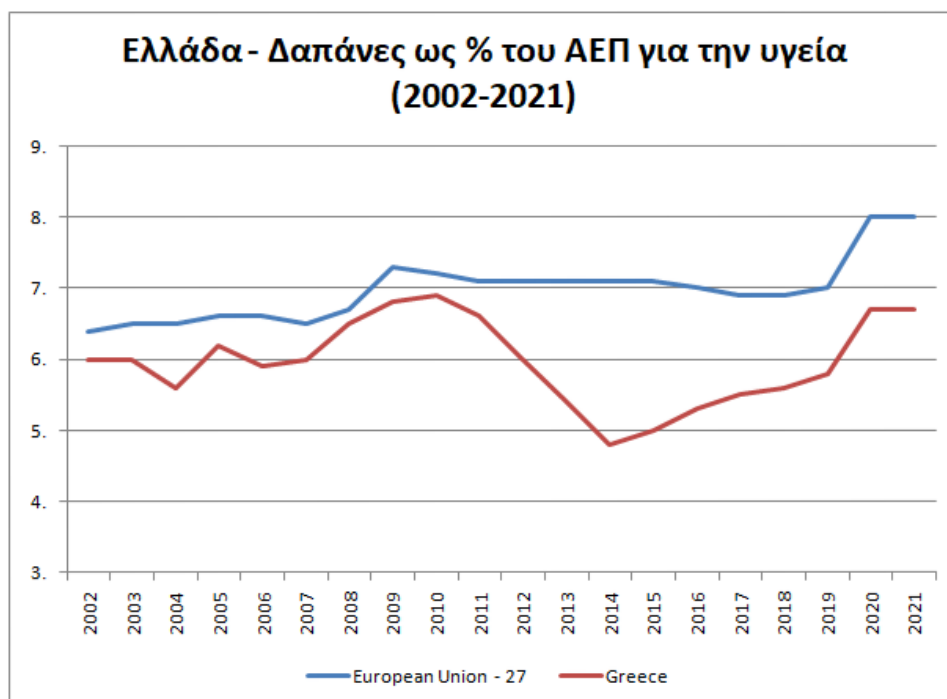

Πηγή: Eurostat.

4.1.3. Δαπάνες για την υγεία

Οι δαπάνες για την υγεία στην Ελλάδα ως ποσοστό του ΑΕΠ βρίσκονται διαχρονικά κάτω του μέσου της ΕΕ. Εντός του χρονικού διαστήματος που μελετάται, παρατηρείται μια σημαντική μείωση του ποσοστού αυτού μεταξύ 2010 – 2014. Η μείωση αυτή ερμηνεύεται ως συνέπεια της οικονομικής κρίσης η οποία έγινε ορατή στην Ελλάδα μετά το 2010. Η πτώση αυτή είναι έντονη και ξεπερνάει τις 2 ποσοστιαίες μονάδες, λόγω των περικοπών που έγιναν στον τομέα της υγείας ως επακόλουθο των μέτρων για δημοσιονομική σταθερότητα. Μετά το 2014, το ποσοστό των δαπανών για την υγεία ανακάμπτει, σταδιακά, μέχρι το 2019. Για τον μέσο όρο της ΕΕ παρατηρείται μια μικρή μείωση, η οποία όμως χρονικά τοποθετείται νωρίτερα, μετά το 2009, ως αποτέλεσμα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης μετά το 2007-2008, που γενικά παρατηρήθηκε νωρίτερα, σε σχέση με την Ελλάδα. Για το 2020, παρατηρούμε μια αύξηση των δαπανών για την υγεία, η οποία οφείλεται στα έκτακτα μέτρα κατά της πανδημίας, το κόστος των εμβολίων κατά του Covid και την αυξημένη ζήτηση σε υπηρεσίες υγείας, λόγω της υγειονομικής κρίσης (Διάγραμμα 7).

Διάγραμμα 7. Διαχρονική εξέλιξη του ποσοστού του ΑΕΠ για την υγεία στην Ελλάδα και την ΕΕ 2002-2021

Πηγή: Eurostat.

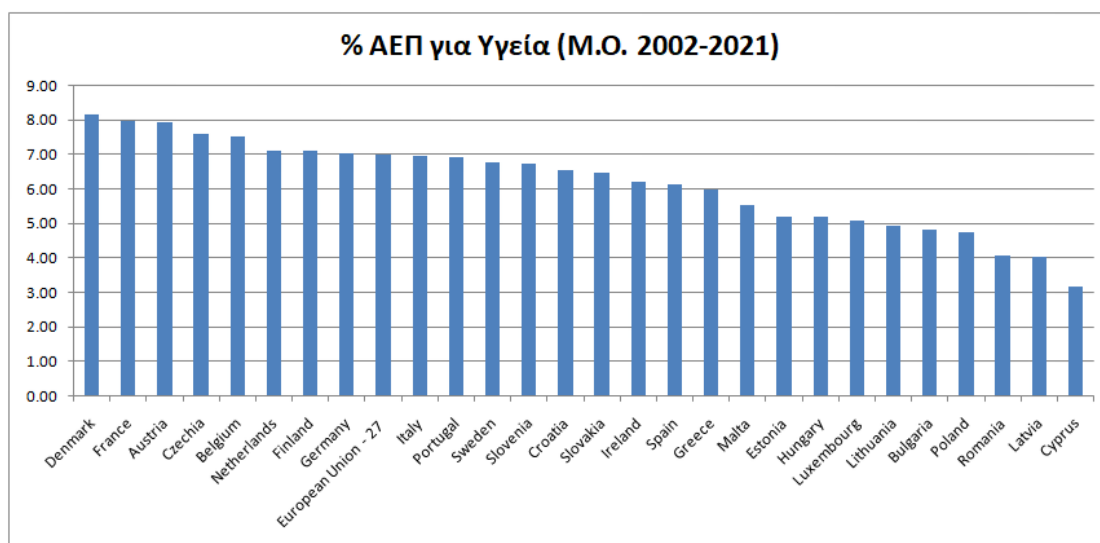
Οι δαπάνες για την υγεία, ως ποσοστό του ΑΕΠ για τις χώρες της ΕΕ απεικονίζονται στον Πίνακα 6 (μέση τιμή για τα έτη 2002 – 2021). Οι χώρες με το μεγαλύτερο ποσοστό είναι η Δανία (8,17%), η Γαλλία (7,96%) και η Αυστρία (7,95%). Οι χώρες με το μικρότερο ποσοστό είναι η Κύπρος (3,18%), η Λετονία (4,04%) και η Ρουμανία (4,09%). Στην Ελλάδα το ποσοστό αυτό είναι 5,97%, μια ποσοστιαία μονάδα χαμηλότερα από τον μέσο της ΕΕ.

Πίνακας 6. Ποσοστό του ΑΕΠ για την υγεία Μέσος 2002-2021

Χώρα	% ΑΕΠ για Υγεία (2002-2021)	
	Μέσος όρος (ΜΟ) 2002-2021	Τυπική απόκλιση (ΤΑ)
Denmark	8,17	0,66
France	7,96	0,46
Austria	7,95	0,67
Czechia	7,59	0,74
Belgium	7,53	0,64
Netherlands	7,12	1,07
Finland	7,11	0,50
Germany	7,04	0,59
European Union - 27	6,98	0,44
Italy	6,98	0,40
Portugal	6,92	0,55
Sweden	6,78	0,27
Slovenia	6,74	0,52
Croatia	6,56	0,68
Slovakia	6,48	0,74
Ireland	6,22	1,05
Spain	6,15	0,62
Greece	5,97	0,61
Malta	5,55	0,55
Estonia	5,20	0,73
Hungary	5,19	0,48
Luxembourg	5,10	0,27
Lithuania	4,94	0,47
Bulgaria	4,82	0,64
Poland	4,76	0,37
Romania	4,09	0,66
Latvia	4,04	0,64
Cyprus	3,18	1,05

Πηγή: Eurostat και υπολογισμοί του συγγραφέα.

Διάγραμμα 8. Ποσοστό του ΑΕΠ για την υγεία Μέσος 2002-2021

Πηγή: Eurostat.

Σε ότι αφορά τη διαφορά μεταξύ των δύο τελευταίων δεκαετιών, στις περισσότερες χώρες παρατηρείται αύξηση του ποσοστού για την υγεία (στη δεύτερη δεκαετία συνυπολογίζονται τα έτη 2020 και 2021, κατά τα οποία οι δαπάνες ήταν αυξημένες λόγω της πανδημίας Covid-19). Οι χώρες που μείωσαν τα ποσοστά είναι η Ιρλανδία (-0,93 ποσοστιαίες μονάδες), η Πορτογαλία (-0,63) η Ελλάδα (-0,57) και η Ουγγαρία (-0,27). Οι χώρες με τη μεγαλύτερη αύξηση είναι η Ολλανδία (1,37), το Βέλγιο (0,85), η Εσθονία (0,85) και η Αυστρία (0,85).

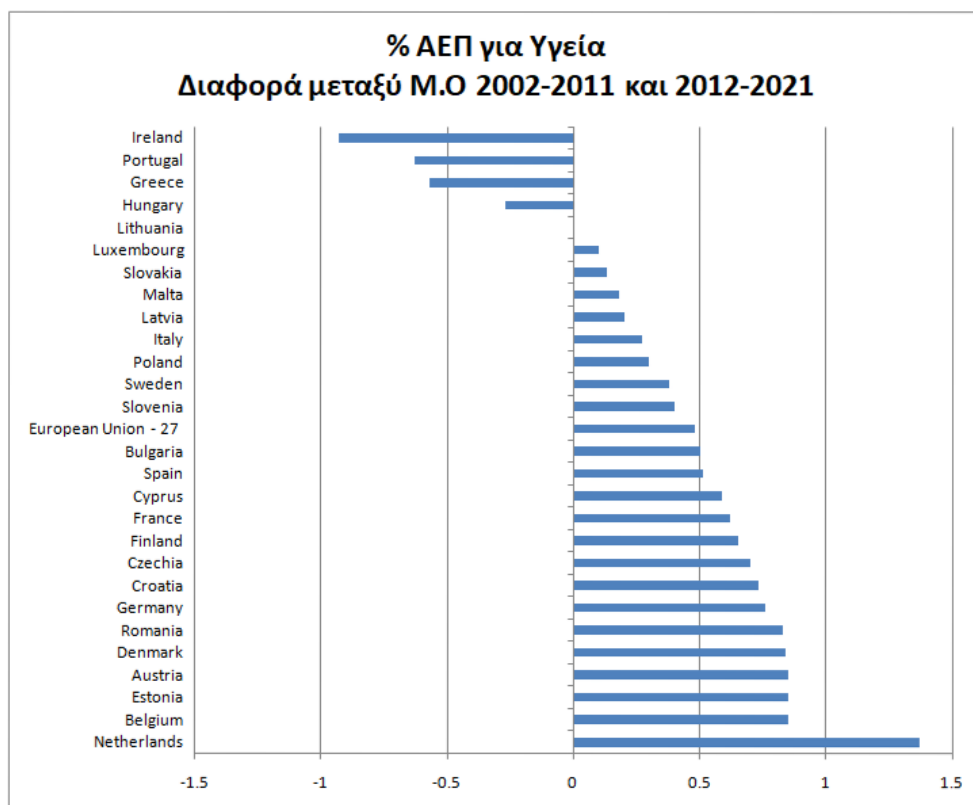
Πίνακας 7. Δαπάνες για υγεία ως ποσοστό ΑΕΠ ανά χώρα -Μέσοι όροι για τις δεκαετίες 2002-2011 και 2012-2021 και διαφορά μεταξύ μέσων όρων (σε ποσοστιαίες μονάδες)

TIME	% ΑΕΠ για Υγεία		
	2002-2011	2012-2021	Διαφορά μεταξύ Μ.Ο 2002-2011 και 2012-2021 (σε ποσοστιαίες μονάδες)
Netherlands	6,43	7,8	1,37
Belgium	7,10	7,95	0,85
Estonia	4,77	5,62	0,85
Austria	7,52	8,37	0,85
Denmark	7,75	8,59	0,84
Romania	3,67	4,5	0,83
Germany	6,66	7,42	0,76
Croatia	6,19	6,92	0,73
Czechia	7,24	7,94	0,70

Finland	6,78	7,43	0,65
France	7,65	8,27	0,62
Cyprus	2,88	3,47	0,59
Spain	5,89	6,4	0,51
Bulgaria	4,57	5,07	0,50
European Union - 27	6,74	7,22	0,48
Slovenia	6,54	6,94	0,4
Sweden	6,59	6,97	0,38
Poland	4,61	4,91	0,30
Italy	6,84	7,11	0,27
Latvia	3,94	4,14	0,20
Malta	5,46	5,64	0,18
Slovakia	6,41	6,54	0,13
Luxembourg	5,05	5,15	0,10
Lithuania	4,94	4,94	0,00
Hungary	5,32	5,05	-0,27
Greece	6,25	5,68	-0,57
Portugal	7,23	6,6	-0,63
Ireland	6,68	5,75	-0,93

Πηγή: Eurostat και υπολογισμοί του συγγραφέα.

Διάγραμμα 9. Διαφορές μέσω των ποσοστών ΑΕΠ για την υγεία μεταξύ 2002-2011 και 2012-2021

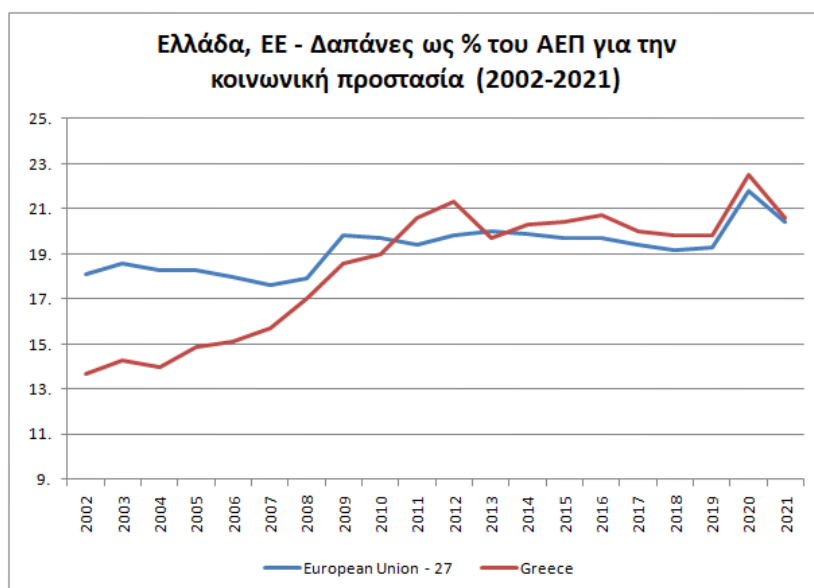
Πηγή: Eurostat.

4.1.4. Δαπάνες για την κοινωνική προστασία

Οι δαπάνες για την κοινωνική προστασία, ως ποσοστό του ΑΕΠ για την Ελλάδα παρουσιάζουν μια συνεχή αύξηση από την αρχή της περιόδου (2002), έως και το 2012, που ακολουθείται από μια πτώση μεταξύ 2012-2013 και στη συνέχεια παραμένουν σταθερές και πάνω από το μέσο όρο της ΕΕ. Η εν λόγω αύξηση του ποσοστού των δαπανών για την κοινωνική προστασία μεταξύ των ετών 2009-2012 οφείλεται κυρίως στη μείωση του ΑΕΠ, με μικρότερη μείωση των απόλυτων δαπανών για κοινωνική προστασία (απόλυτη αύξηση υπήρχε μόνο μεταξύ 2011-2021), κάτι που έχει ως αποτέλεσμα αυξημένο ποσοστό για αυτόν τον τομέα.

, ενώ ακολούθησε μια μείωση το 2021 λόγω χαλάρωσης των μέτρων αυτών.

Διάγραμμα 10. Διαχρονική εξέλιξη του ποσοστού του ΑΕΠ για την κοινωνική προστασία στην Ελλάδα και την ΕΕ 2002-2021

Πηγή: Eurostat.

Η διαχρονική απεικόνιση της πορείας του ποσοστού του ΑΕΠ για την κοινωνική προστασία στην Ελλάδα δείχνει ότι αν και το ποσοστό αυτό υστερούσε πολύ σε σχέση με τον μέσο της ΕΕ για το πρώτο μισό του διαστήματος που μελετάμε, τα δεδομένα δείχνουν μια βελτίωση και σύγκλιση με τα δεδομένα της ΕΕ και στη συνέχεια είναι σταθερά άνω του μέσου της ΕΕ (Διάγραμμα 10). Και στον τομέα αυτό, παρατηρείται τόσο για την Ελλάδα, όσο και για την ΕΕ μια αύξηση των δαπανών

κοινωνικής προστασίας ως ποσοστό του ΑΕΠ κατά το έτος 2020, λόγω των έκτακτων κοινωνικών παροχών (επιδόματα, αποκατάσταση εισοδήματος κ.α.) που δόθηκαν για την αντιμετώπιση των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων της υγειονομικής κρίσης

Στον Πίνακα 8 παρουσιάζεται το μέσο ποσοστό του ΑΕΠ για την κοινωνική προστασία ανά χώρα για τα έτη 2002-2021. Οι χώρες με το υψηλότερο ποσοστό είναι η Γαλλία (23,33%), η Δανία (23,02%) και η Φινλανδία (22,67%). Οι χώρες με το μικρότερο ποσοστό είναι η Λετονία (11,37%), η Ρουμανία (11,50%) και η Εσθονία (11,84%). Η Ελλάδα (18,40%) βρίσκεται λίγο χαμηλότερα από τον μέσο της ΕΕ (19,25%).

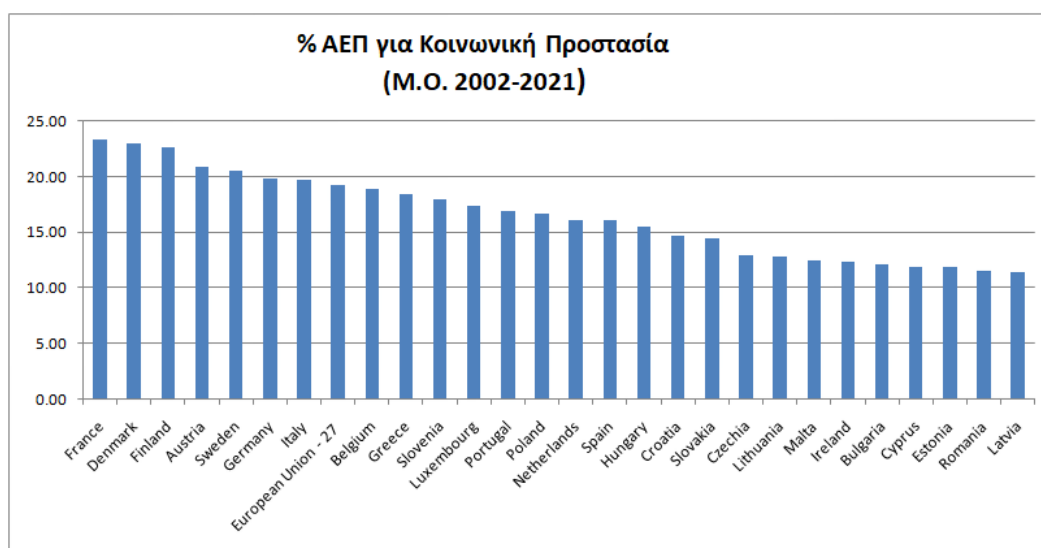
Πίνακας 8. Ποσοστό του ΑΕΠ για την κοινωνική προστασία - Μέσος 2002-2021

Χώρα	% ΑΕΠ για Κοινωνική Προστασία (2002-2021)	
	Μέσος όρος (ΜΟ) 2002-2021	Τυπική απόκλιση (ΤΑ)
France	23,33	1,66
Denmark	23,02	1,21
Finland	22,67	2,36
Austria	20,83	0,80
Sweden	20,54	1,09
Germany	19,83	0,91
Italy	19,74	2,30
European Union - 27	19,25	1,02
Belgium	18,86	1,50
Greece	18,40	2,78
Slovenia	17,88	1,07
Luxembourg	17,33	1,12
Portugal	16,86	1,80
Poland	16,67	0,98
Netherlands	16,11	0,89
Spain	16,09	2,79
Hungary	15,52	1,68
Croatia	14,69	0,96
Slovakia	14,46	0,93
Czechia	12,91	0,73
Lithuania	12,79	2,10
Malta	12,47	1,18

Ireland	12,27	2,96
Bulgaria	12,14	1,03
Cyprus	11,85	1,44
Estonia	11,84	1,80
Romania	11,50	1,27
Latvia	11,37	1,73

Πηγή: Eurostat και υπολογισμοί του συγγραφέα.

Διάγραμμα 11. Ποσοστό του ΑΕΠ για την κοινωνική προστασία - Μέσος 2002-2021

Πηγή: Eurostat.

Οι διαφορές που παρατηρούνται μεταξύ των δύο δεκαετιών 2002-2011 και 2012-2021 είναι θετικές για τις περισσότερες (19) χώρες, ενώ 7 χώρες παρουσιάζουν μείωση αυτού του ποσοστού των δαπανών. Επίσης ο μέσος της ΕΕ για το ποσοστό αυτό σημειώνει μια αύξηση του ύψους των 1,35 ποσοστιαίων μονάδων, κάτι που αντικατοπτρίζει την πολιτική της ΕΕ για άμβλυνση της κοινωνικής ανισότητας. Οι χώρες με τη μεγαλύτερη αύξηση είναι η Ελλάδα (+4,22 ποσοστιαίες μονάδες), η Ισπανία (+4,20) και η Φινλανδία (+4,11) η οποία δείχνει να αυξάνει τις ήδη συγκριτικά υψηλές παροχές της. Για την Ελλάδα παρατηρούμε μια εντυπωσιακή αύξηση του ποσοστού των δαπανών για την κοινωνική προστασία μεταξύ των δύο δεκαετιών, κάτι που παρατηρήθηκε και από το Διάγραμμα 10 παραπάνω. Οι χώρες με

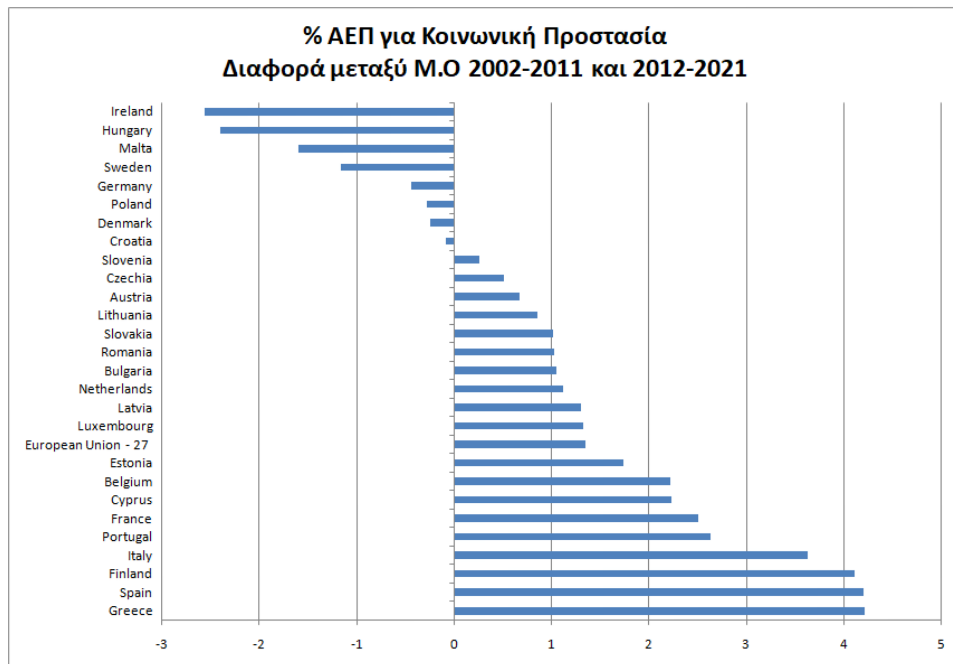
τη μεγαλύτερη μείωση του ποσοστού των δαπανών για την κοινωνική προστασία είναι η Ιρλανδία (-2,56 ποσοστιαίες μονάδες), η Ουγγαρία (-2,40) και η Μάλτα (-1,6).

Πίνακας 9. Δαπάνες για κοινωνική προστασία ως ποσοστό ΑΕΠ ανά χώρα -Μέσοι όροι για τις δεκαετίες 2002-2011 και 2012-2021 και διαφορά μεταξύ μέσων όρων (σε ποσοστιαίες μονάδες)

TIME	% ΑΕΠ για Κοινωνική Προστασία		
	2002-2011	2012-2021	Διαφορά μεταξύ Μ.Ο 2002-2011 και 2012-2021 (σε ποσοστιαίες μονάδες)
Greece	16,29	20,51	4,22
Spain	13,99	18,19	4,20
Finland	20,61	24,72	4,11
Italy	17,92	21,55	3,63
Portugal	15,54	18,17	2,63
France	22,07	24,58	2,51
Cyprus	10,73	12,96	2,23
Belgium	17,75	19,97	2,22
Estonia	10,97	12,71	1,74
European Union - 27	18,57	19,92	1,35
Luxembourg	16,66	17,99	1,33
Latvia	10,72	12,02	1,30
Netherlands	15,55	16,67	1,12
Bulgaria	11,61	12,66	1,05
Romania	10,98	12,01	1,03
Slovakia	13,95	14,97	1,02
Lithuania	12,36	13,21	0,85
Austria	20,49	21,16	0,67
Czechia	12,65	13,16	0,51
Slovenia	17,75	18,01	0,26
Croatia	14,73	14,65	-0,08
Denmark	23,14	22,89	-0,25
Poland	16,81	16,53	-0,28
Germany	20,05	19,61	-0,44
Sweden	21,12	19,96	-1,16
Malta	13,27	11,67	-1,60
Hungary	16,72	14,32	-2,40
Ireland	13,55	10,99	-2,56

Πηγή: Eurostat και υπολογισμοί του συγγραφέα.

Διάγραμμα 12. Διαφορές μέσω ποσοστών ΑΕΠ για την κοινωνική προστασία μεταξύ 2002-2011 και 2012-2021

Πηγή: Eurostat.

4.1.5. Ποσοστό ατόμων άνω των 65 ετών

Μεταξύ των μεταβλητών ελέγχου εισάγουμε στα οικονομετρικά υποδείγματα το βαθμό γήρανσης του πληθυσμού. Ο βαθμός αυτός αναπαριστάται με το ποσοστό των ατόμων άνω των 65. Στην περίοδο 2009-2021 το μέσο ποσοστό των ατόμων με ηλικία άνω των 65 ετών παρουσιάζεται στον Πίνακα 10. Οι χώρες με το μεγαλύτερο ποσοστό είναι η Ιταλία, η Γερμανία και η Ελλάδα, ενώ οι χώρες με το μικρότερο ποσοστό είναι η Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο και η Σλοβακία (Πίνακας 10).

Πίνακας 10. Μέσος όρος ποσοστού ατόμων άνω των 65 ετών ανά χώρα (2009-2021)

Χώρα	Ελάχιστο	Μέγιστο	Μέσος	Τυπική Απόκλιση
Italy	20,30	23,50	21,75	1,10
Germany	20,40	22,00	21,09	0,47
Greece	18,80	22,50	20,75	1,28

Portugal	18,00	22,40	20,25	1,49
Bulgaria	18,00	21,70	19,92	1,31
Finland	16,70	22,70	19,77	2,04
Latvia	17,80	20,80	19,34	0,96
Sweden	17,80	20,10	19,28	0,76
Lithuania	17,20	19,90	18,72	0,95
Estonia	17,40	20,30	18,70	1,06
France	16,50	20,70	18,45	1,49
Austria	17,40	19,20	18,30	0,57
Spain	16,60	19,80	18,30	1,10
Denmark	15,90	20,10	18,28	1,38
Slovenia	16,40	20,70	18,16	1,51
Belgium	17,10	19,30	18,08	0,78
Hungary	16,40	20,30	18,05	1,30
Czechia	14,90	20,50	17,72	1,85
Netherlands	15,00	19,80	17,55	1,65
Malta	14,20	18,90	17,42	1,62
Romania	16,10	19,30	17,25	1,17
Poland	13,50	18,70	15,66	1,85
Slovakia	12,20	17,10	14,25	1,66
Luxembourg	13,90	14,60	14,18	0,22
Ireland	10,90	14,80	12,85	1,26

Πηγή: Eurostat και υπολογισμοί του συγγραφέα.

4.1.6. Επίπεδο φορολογίας

Το επίπεδο φορολογίας υπολογίστηκε για κάθε χώρα ως ο μέσος των ποσοστών φόρου για κάθε τύπο νοικοκυριού¹⁴. Αν και δεν υπάρχουν δεδομένα που να επιτρέπουν τη στάθμιση (βαρύτητα κάθε τύπου νοικοκυριού), εκτιμούμε ότι είναι ένα αντιπροσωπευτικό μέγεθος, καθώς για όλες τις χώρες τα δεδομένα είναι ανάλογα (με τους ίδιους τύπους νοικοκυριού). Οι μέσες τιμές του ποσοστού φόρου ανά χώρα για τα έτη 2009-2021 παρουσιάζονται στον Πίνακα 11.

Πίνακας 11. Μέσος όρος ποσοστού φορολογίας ανά χώρα (2009-2021)

Χώρα	Ελάχιστο	Μέγιστο	Μέσος	Τυπ. Απόκλιση
Germany	27,30	29,80	29,01	0,78
Denmark	26,50	29,10	27,38	0,74

¹⁴ Η μέθοδος υπολογισμού του επιπέδου της φορολογίας περιγράφεται στο Παράρτημα II

Belgium	23,40	30,00	27,31	2,54
Romania	18,50	34,00	25,28	5,75
Hungary	20,30	26,40	24,46	1,80
Slovenia	20,20	23,20	21,16	0,92
Latvia	17,70	24,30	21,15	2,37
Austria	17,30	23,00	20,60	1,62
Finland	19,40	21,20	20,35	0,55
France	18,10	22,10	20,07	1,52
Greece	16,50	23,30	19,82	1,91
Lithuania	13,80	29,80	19,34	4,97
Sweden	18,00	19,50	18,90	0,42
Italy	16,40	21,60	18,85	1,84
Netherlands	13,80	22,10	18,53	2,83
Bulgaria	15,90	20,00	17,88	1,25
Poland	10,50	21,50	16,62	5,13
Portugal	11,30	18,40	14,90	1,97
Slovakia	11,70	16,80	14,90	1,50
Spain	11,90	16,00	13,85	1,38
Malta	11,00	15,70	13,30	1,27
Luxembourg	9,50	14,80	12,61	1,67
Czechia	8,40	14,10	12,05	1,76
Estonia	4,40	14,00	10,14	3,42
Ireland	6,00	13,00	10,03	1,97

Οι χώρες με το μεγαλύτερο μέσο φόρο για το διάστημα 2009-2021 είναι η Γερμανία, η Δανία και το Βέλγιο. Οι χώρες με τους χαμηλότερους φόρους είναι η Ιρλανδία, η Εσθονία και η Τσεχία.

4.1.7. Ποσοστό ανεργίας

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται το μέσο ποσοστό ανεργίας για το χρονικό διάστημα 2009-2021 ανά χώρα. Παρατηρούμε ότι τα υψηλότερα ποσοστά καταγράφουν η Ελλάδα, η Ισπανία και η Λετονία, ενώ τα χαμηλότερα η Γερμανία, η Τσεχία και η Μάλτα (Πίνακας 12).

Πίνακας 12. Μέσος όρος ποσοστού ανεργίας ανά χώρα (2009-2021)

Χώρα	Ελάχιστο	Μέγιστο	Μέσος	Τυπική Απόκλιση
Greece	9,80	27,80	20,05	5,53

Spain	14,10	26,10	19,48	4,08
Latvia	6,30	19,70	11,48	4,34
Portugal	6,70	17,20	11,31	3,71
Slovakia	5,70	14,30	10,45	3,31
Italy	7,90	12,90	10,42	1,62
Lithuania	6,20	17,80	10,39	3,77
Ireland	5,00	15,50	10,13	4,01
France	7,90	10,30	9,32	0,84
Bulgaria	5,20	13,90	9,22	3,16
Estonia	4,50	16,60	8,48	3,61
Finland	6,80	9,40	8,19	0,69
Sweden	6,50	8,80	7,85	0,77
Romania	4,90	9,10	7,42	1,59
Belgium	5,50	8,70	7,38	1,15
Slovenia	4,40	10,10	7,15	1,99
Poland	3,20	10,60	7,04	2,96
Hungary	3,30	10,80	6,92	3,06
Denmark	5,00	7,80	6,38	1,06
Netherlands	4,20	8,40	6,16	1,42
Austria	4,80	6,50	5,65	0,53
Luxembourg	4,40	6,80	5,62	0,70
Malta	3,40	6,90	5,18	1,28
Czechia	2,00	7,30	4,80	2,09
Germany	3,00	7,30	4,59	1,30

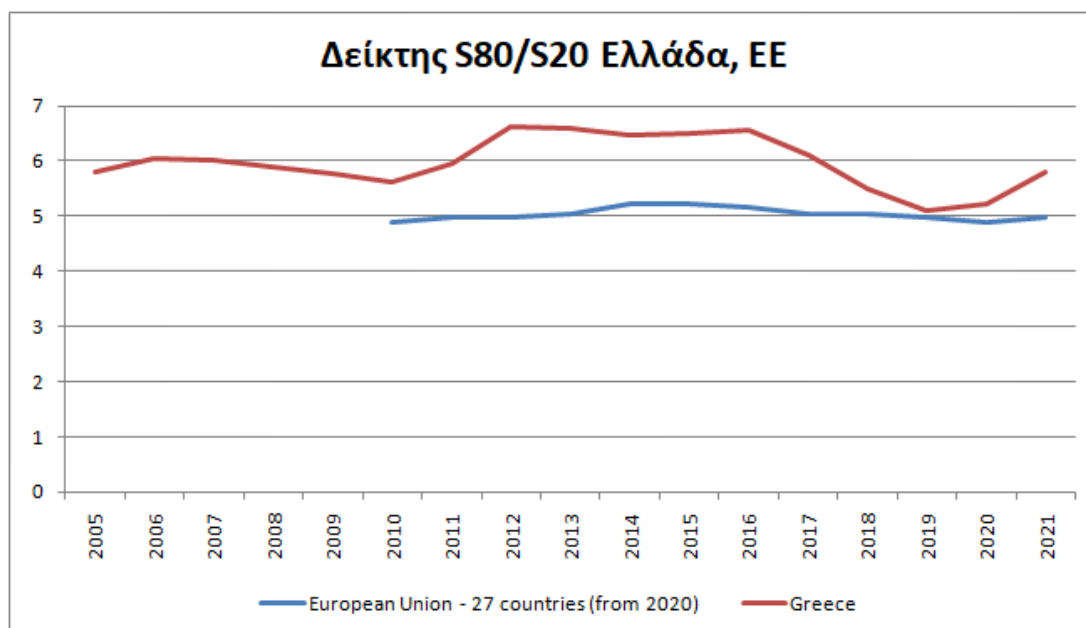
Πηγή: Eurostat και υπολογισμοί του συγγραφέα.

4.1.8. Δείκτης ανισότητας S80/S20

Ως δείκτης ανισότητας (εξαρτημένη μεταβλητή) χρησιμοποιήθηκε ο λόγος των πεμπτημορίων (λόγος S80/S20) στοιχεία για τον οποίο ανακτήθηκαν από τη βάση δεδομένων της Eurostat και είναι διαθέσιμα από το 2005¹⁵ μέχρι το 2022 (στην ανάλυση θα χρησιμοποιηθεί μέχρι το 2021 για λόγους συμβατότητας με τις ανεξάρτητες μεταβλητές). Όπως ήδη αναφέρθηκε στο κεφάλαιο της μεθοδολογίας, ο δείκτης αυτός εκφράζει το συνολικό εισόδημα που αντιστοιχεί στο 20% του πληθυσμού με το υψηλότερο εισόδημα ως προς το εισόδημα (το άνω πεμπτημόριο) που αντιστοιχεί στο 20% του πληθυσμού μιας χώρας με το χαμηλότερο εισόδημα (κάτω πεμπτημόριο) και μεγαλύτερες τιμές αντιστοιχούν σε μεγαλύτερη ανισότητα.

¹⁵ Για ορισμένες χώρες η χρονολογική σειρά ξεκινάει αργότερα. Συγκεκριμένα, για τη Βουλγαρία ξεκινάει το 2006, για τη Ρουμανία το 2007, και για την Κροατία το 2010.

Διάγραμμα 13. Δείκτης ανισότητας S80/S20 για Ελλάδα και μέσο όρο ΕΕ

Πηγή: Eurostat.

Από τη διαχρονική εξέλιξη του δείκτη (Διάγραμμα 13) μπορούμε να δούμε ότι η Ελλάδα παρουσίασε μια αύξηση μεταξύ 2010 – 2012 κάτι που σημαίνει ότι η οικονομική κρίση του 2010 στην Ελλάδα αύξησε την κοινωνική ανισότητα, πλήττοντας περισσότερο τα πιο ευάλωτα νοικοκυριά. Μετά το 2016 και μέχρι το 2019 παρατηρείται μια μείωση του δείκτη, ο οποίος προσεγγίζει το 2019 τον μέσο της ΕΕ. Μεταξύ 2020 και 2021 μπορούμε να παρατηρήσουμε μια αύξηση του δείκτη, κάτι που σημαίνει ότι η κρίση της πανδημίας στην Ελλάδα αύξησε τις κοινωνικές ανισότητες. Η αύξηση αυτή για την ΕΕ είναι σχεδόν μηδενική, κάτι που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ο αντίκτυπος της πανδημίας δεν είχε τις ίδιες επιπτώσεις σε σχέση με την ανισότητα συνολικά στις χώρες της ΕΕ.

Από τα δεδομένα του Πίνακα 13 μπορούμε να δούμε ότι οι χώρες με τον υψηλότερο δείκτη ανισότητας (η ταξινόμηση έγινε για τα έτη 2010-2021 για τα οποία υπάρχουν στοιχεία για όλες τις χώρες) είναι η Βουλγαρία (7,17), η Ρουμανία (6,92) και η Λιθουανία (6,52). Οι χώρες με τον χαμηλότερο δείκτη είναι η Τσεχία (3,44), η

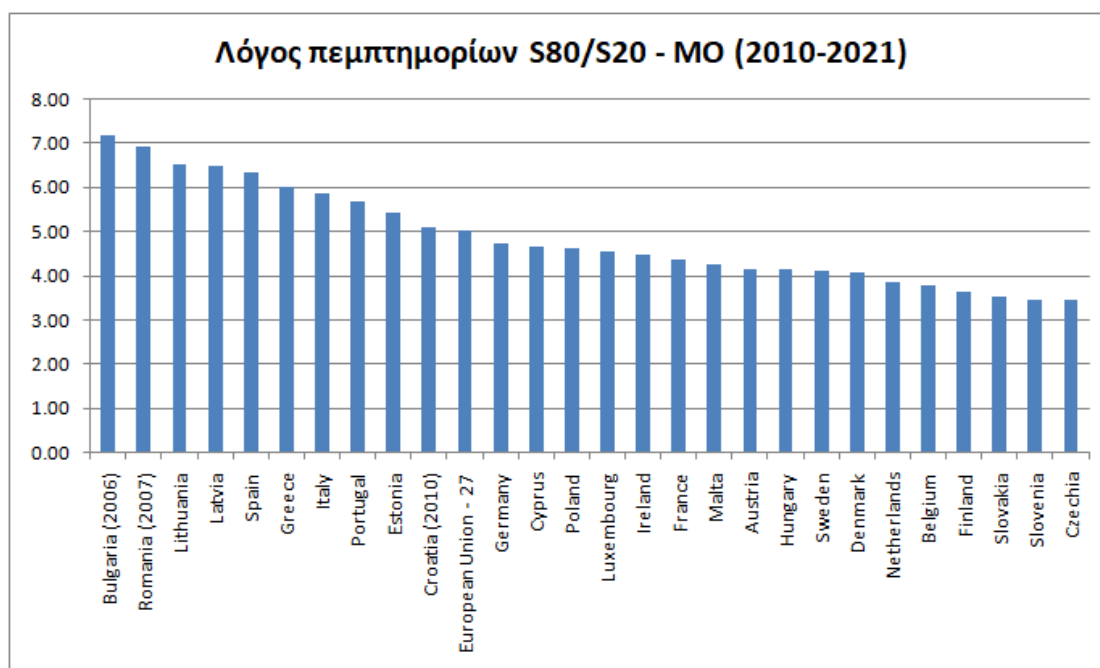
Σλοβενία (3,46) και η Σλοβακία (3,51). Η Ελλάδα βρίσκεται στην 6^η θέση από την κορυφή του πίνακα, κάτι που την κατατάσσει στις χώρες με τον υψηλότερο δείκτη.

Πίνακας 13. Δείκτης ανισότητας S80/S20 στις χώρες της ΕΕ

Χώρα	Μέσος όρος (ΜΟ) (2005-2021)	Τυπική απόκλιση (ΤΑ) (2005-2021)	Μέσος όρος (ΜΟ) (2010-2021)	Τυπική απόκλιση (ΤΑ) (2010-2021)
Bulgaria (2006)	6,91	0,91	7,17	0,80
Romania (2007)	6,98	0,62	6,92	0,59
Lithuania	6,47	0,62	6,52	0,70
Latvia	6,67	0,43	6,49	0,20
Spain	6,12	0,45	6,33	0,34
Greece	5,97	0,47	6,01	0,55
Italy	5,71	0,29	5,84	0,23
Portugal	5,90	0,53	5,66	0,38
Estonia	5,42	0,44	5,43	0,48
Croatia (2010)	5,11	0,31	5,11	0,31
European Union - 27	5,04	0,11	5,04	0,11
Germany	4,63	0,36	4,72	0,27
Cyprus	4,56	0,34	4,66	0,37
Poland	4,90	0,62	4,63	0,36
Luxembourg	4,43	0,43	4,56	0,43
Ireland	4,52	0,34	4,46	0,34
France	4,31	0,20	4,38	0,12
Malta	4,20	0,29	4,27	0,31
Austria	4,08	0,18	4,14	0,09
Hungary	4,12	0,47	4,14	0,26
Sweden	3,94	0,30	4,09	0,14
Denmark	3,98	0,29	4,07	0,13
Netherlands	3,88	0,16	3,85	0,18
Belgium	3,85	0,18	3,78	0,15
Finland	3,65	0,06	3,63	0,06
Slovakia	3,56	0,30	3,51	0,30
Slovenia	3,43	0,13	3,46	0,13
Czechia	3,46	0,09	3,44	0,08

Πηγή: Eurostat και υπολογισμοί του συγγραφέα.

Διάγραμμα 14. Δείκτης ανισότητας S80/S20 στις χώρες της ΕΕ

Πηγή: Eurostat.

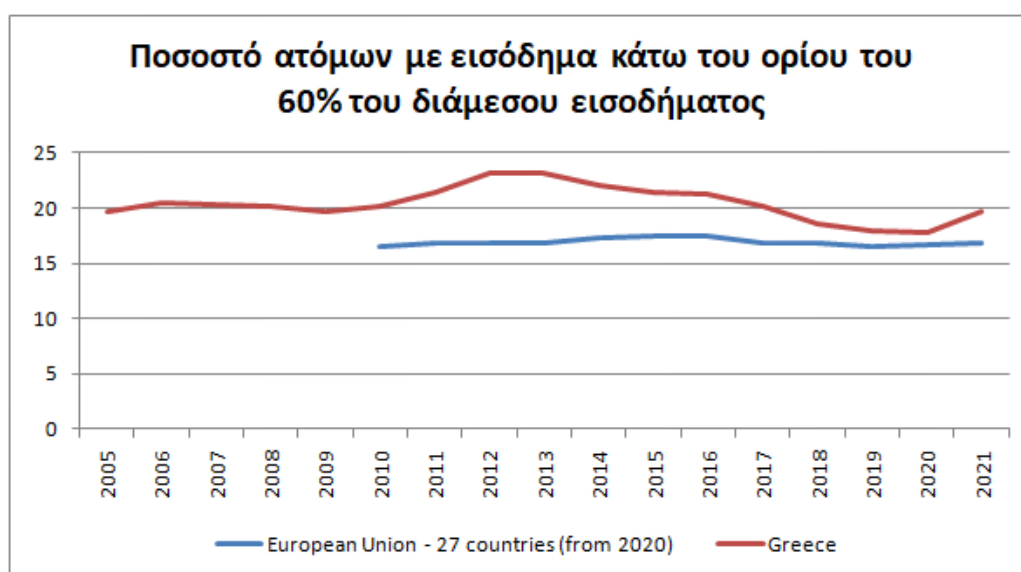
4.1.9. Δείκτης φτώχειας

Εκτός από την ανισότητα, για την οικονομετρική ανάλυση λάβαμε ως εξαρτημένη μεταβλητή τη φτώχεια, που δίνεται από το ποσοστό των νοικοκυριών που βρίσκονται κάτω από όριο του 60% του διάμεσου εισοδήματος μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις. Τα διαθέσιμα στοιχεία στη βάση δεδομένων της Eurostat ξεκινούν από το 2003 (αλλά για πολλές χώρες υπάρχουν μόνο από το 2005 και μετά και για κάποιες αργότερα).

Στο Διάγραμμα 15 παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη αυτού του ποσοστού για τα έτη 2005-2021 για την Ελλάδα και τον μέσο όρο της ΕΕ (για την ΕΕ τα διαθέσιμα στοιχεία είναι από το 2010 και μετά, λόγω έλλειψης στοιχείων για όλες τις χώρες). Από το διάγραμμα μπορούμε να δούμε ότι το ποσοστό αυτό παρουσιάζει μια αύξηση μεταξύ 2010 και 2012, απεικονίζοντας τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης, που στην Ελλάδα ξεκίνησε στην ουσία στο τέλος του 2009. Μετά το 2012 το ποσοστό αυτό παρουσιάζει μια σταδιακή μείωση μέχρι και το 2019, με αύξηση το 2020, ως αποτέλεσμα της υγειονομικής κρίσης, η οποία επηρέασε τα οικονομικά των

νοικοκυριών. Για όλο το χρονικό διάστημα που υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα μπορούμε να δούμε ότι το ποσοστό αυτό στην Ελλάδα βρίσκεται σταθερά πάνω από τον μέσο της ΕΕ, με τάσεις σύγκλισης προς τον μέσο της ΕΕ στο χρονικό διάστημα 2018-2020. Από την άλλη πλευρά, ο μέσος της ΕΕ ως προς το επίπεδο φτώχειας παρουσιάζει μια σταθερότητα, με μικρή μείωση μετά το 2016, στην προσπάθεια της ΕΕ να εξομαλύνει την φτώχεια και την ανισότητα με ορίζοντα το 2030.

Διάγραμμα 15. Εξέλιξη του ποσοστού των ατόμων κάτω του 60% του διάμεσου εισοδήματος μετά από κοινωνικές μεταβιβάσεις

Πηγή: Eurostat.

Στον Πίνακα 14 παρουσιάζεται το μέσο ποσοστό φτώχειας (όπως ορίστηκε παραπάνω) ανά χώρα για τα έτη 2005-2021 (για την Κροατία υπάρχουν στοιχεία από το 2010 και μετά, για τη Ρουμανία από το 2007 και μετά και για την Βουλγαρία από το 2006 και μετά). Από τα δεδομένα μπορούμε να δούμε ότι η χώρα με το μεγαλύτερο ποσοστό φτώχειας κατά μέσο όρο είναι η Ρουμανία (23,5%), ακολουθούμενη από την Λετονία (22%) και την Βουλγαρία (21,8%). Οι χώρες με το χαμηλότερο ποσοστό φτώχειας είναι η Τσεχία (9,4%) η Ολλανδία (11,6) και η Σλοβακία (12,1%). Από τα δεδομένα μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι η Ελλάδα βρίσκεται στην 6^η θέση μεταξύ των χωρών της ΕΕ, σημειώνοντας έναν υψηλό ποσοστό ατόμων κάτω από το κατώφλι της φτώχειας (20.4%).

Πίνακας 14. Ποσοστό ατόμων με εισόδημα κάτω του 60% του διάμεσου εισοδήματος, μετά από κοινωνικές μεταβιβάσεις

Χώρες	Μέσος όρος (ΜΟ) 2005- 2021	Τυπική απόκλιση (ΤΑ)
Romania (2007)	23,5	1,2
Latvia	22,0	2,2
Bulgaria (2006)	21,8	1,2
Spain	20,9	0,8
Lithuania	20,6	1,3
Greece	20,4	1,6
Estonia	19,7	1,8
Croatia (2010)	19,6	0,8
Italy	19,6	0,6
Portugal	18,3	0,9
European Union - 27	16,9	0,3
Poland	16,9	1,6
Malta	15,8	0,9
Ireland	15,8	1,7
Germany	15,5	1,3
Luxembourg	15,4	1,5
Cyprus	15,3	0,7
Belgium	14,9	0,8
Sweden	14,8	2,1
Austria	14,0	0,9
Hungary	13,5	1,2
France	13,5	0,5
Slovenia	12,9	1,1
Finland	12,4	0,9
Denmark	12,2	0,5
Slovakia	12,1	0,8
Netherlands	11,6	1,5
Czechia	9,4	0,5

Πηγή: Eurostat και υπολογισμοί του συγγραφέα.

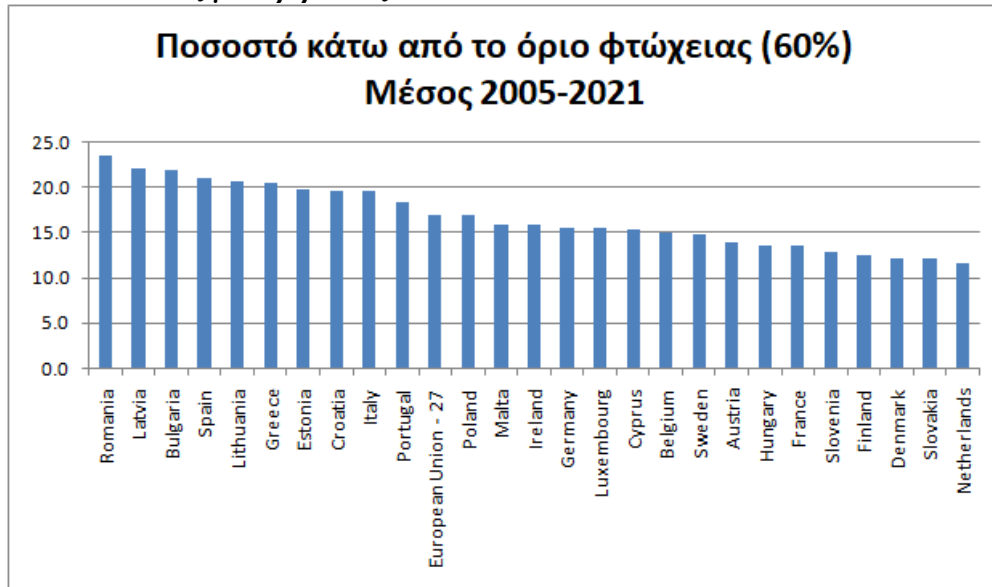
Σημείωση: Για τη Ρουμανία, τη Βουλγαρία και την Κροατία αναφέρεται σε παρένθεση το πρώτο έτος δεδομένων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι χώρες που βρίσκονται υψηλά (και αντίστοιχα χαμηλά) στην κατάταξη σε ότι αφορά το δείκτη ανισότητας, βρίσκονται επίσης ψηλά (και αντίστοιχα χαμηλά) στον δείκτη φτώχειας. Εξετάζοντας τη συσχέτιση μεταξύ των δύο αυτών δεικτών (Διάγραμμα 17), μπορούμε να παρατηρήσουμε μια ισχυρή και στατιστικά σημαντική συσχέτιση¹⁶ ($r=0,920$, $p<0,001$, λαμβάνοντας τους μέσους των δεικτών ανά χώρα για το χρονικό διάστημα 2005-2021, και $r=0,927$, $p<0,001$,

¹⁶ Λαμβάνοντας υπόψη όλες τις παρατηρήσεις, όχι μόνο το μέσο ανά χώρα. Για το συγκεκριμένο έλεγχο συσχέτισης έγιναν δύο υπολογισμοί. Στον πρώτο υπολογισμό συμπεριλήφθηκε μια παρατήρηση ανά χώρα που αναπαριστά τον μέσο για όλα τα έτη και στον δεύτερο λήφθηκαν 17 παρατηρήσεις ανά χώρα, μια ανά έτος.

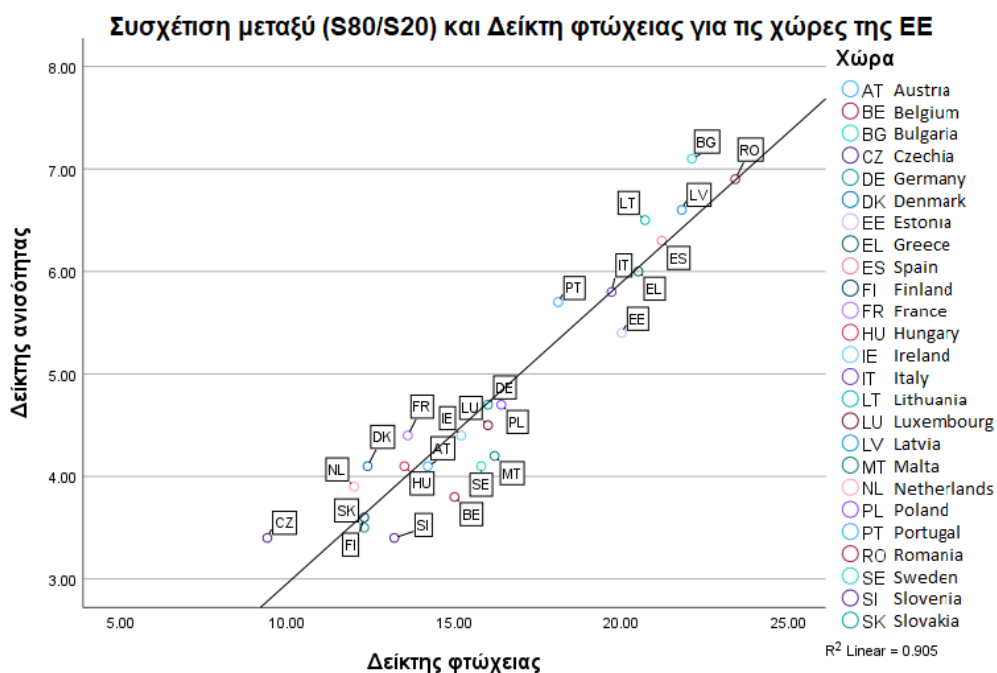
λαμβάνοντας αναλυτικά στοιχεία ανά έτος), κάτι που δείχνει ότι η φτώχεια και η ανισότητα συμβαδίζουν στις χώρες της ΕΕ.

Διάγραμμα 16. Ποσοστό ατόμων κάτω του 60% του διάμεσου εισοδήματος μετά από κοινωνικές μεταβιβάσεις

Πηγή: Eurostat.

Διάγραμμα 17. Συσχέτιση μεταξύ των δύο δεικτών για τις χώρες της ΕΕ (μέσοι 2005-2021).

Πηγή: Eurostat.

Από το διάγραμμα 16 παρατηρείται ότι διαμορφώνονται δύο βασικές συστάδες χωρών: Η πρώτη, που απαρτίζεται από τις χώρες της Μεσογείου, τις Βαλκανικές και τις Βαλτικές βρίσκεται στο πάνω και δεξί τεταρτημόριο του διαγράμματος (υψηλό ποσοστό φτώχειας και υψηλή ανισότητα). Η δεύτερη που περιλαμβάνει τις υπόλοιπες χώρες (Δυτική Ευρώπη και Σκανδιναβία) βρίσκεται στο κάτω και αριστερό τεταρτημόριο (χαμηλό ποσοστό φτώχειας και χαμηλή ανισότητα).

4.2. Αποτελέσματα οικονομετρικής ανάλυσης

Σε αυτήν την ενότητα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της οικονομετρικής ανάλυσης για τα δύο μοντέλα, της πρόβλεψης της φτώχειας και της ανισότητας από τους προβλεπτικούς παράγοντες της ΛΤΔ για την παιδεία, την υγεία, την τάξη-ασφάλεια και την κοινωνική προστασία, εκφρασμένες σε ποσοστά επί του ΑΕΠ, καθώς και από τους επιπρόσθετους παράγοντες της ανεργίας, της φορολογίας και του ποσοστού των ατόμων τρίτης ηλικίας. Ο αρχικός συνολικός αριθμός παρατηρήσεων για την ανάλυση ήταν 459 (27 χώρες επί 17 έτη, στην πορεία, όμως διαγράφηκαν τα έτη 2005-2008 λόγω πολλών ελλιπών δεδομένων, καθώς και τα δεδομένα για τις χώρες της Κύπρου και της Κροατίας, καθώς παρουσιάζουν επίσης ελλιπή δεδομένα), αφήνοντας το σύνολο των παρατηρήσεων σε 325. Για τους ελέγχους, το επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας που χρησιμοποιήθηκε ήταν $\alpha=0,05$.

Η ανάλυση που έχουμε επιλέξει συνδυάζει διαστρωματικά (από διαφορετικές χώρες) και διαχρονικά (για μια σειρά ετών) δεδομένα (cross-sectional & time-series data). Σε ένα τέτοιο υπόδειγμα μπορούμε να ορίσουμε ως fixed factors (σταθερούς παράγοντες) είτε τα διαφορετικά διαστρωματικά επίπεδα (χώρες) είτε τα διαχρονικά (έτη). Κάτι τέτοιο γίνεται προκειμένου να αναπαρασταθούν οι διαφορετικές συνθήκες που ορίζουν οι ανεξάρτητες μεταβλητές. Η μέθοδος που ακολουθήθηκε είναι να αναπαρασταθούν οι χώρες σε ομάδες χωρών (6 ομάδες χωρών, όπως αναλύεται στη συνέχεια). Οι ομάδες των χωρών εντάχθηκαν στο υπόδειγμα ως ψευδομεταβλητές και στη συνέχεια έγινε οικονομετρική ανάλυση Ελαχίστων Τετραγώνων (OLS).

Αρχικά εξετάστηκε η γραμμική σχέση μεταξύ καθεμιάς από τις εξαρτημένες μεταβλητές (ανισότητα και φτώχεια) με τους προβλεπτικούς παράγοντες. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το επίπεδο φορολογίας δεν παρουσιάζει στατιστικά σημαντική συσχέτιση με καμία από τις δύο μεταβλητές που μελετώνται. Η γραμμική

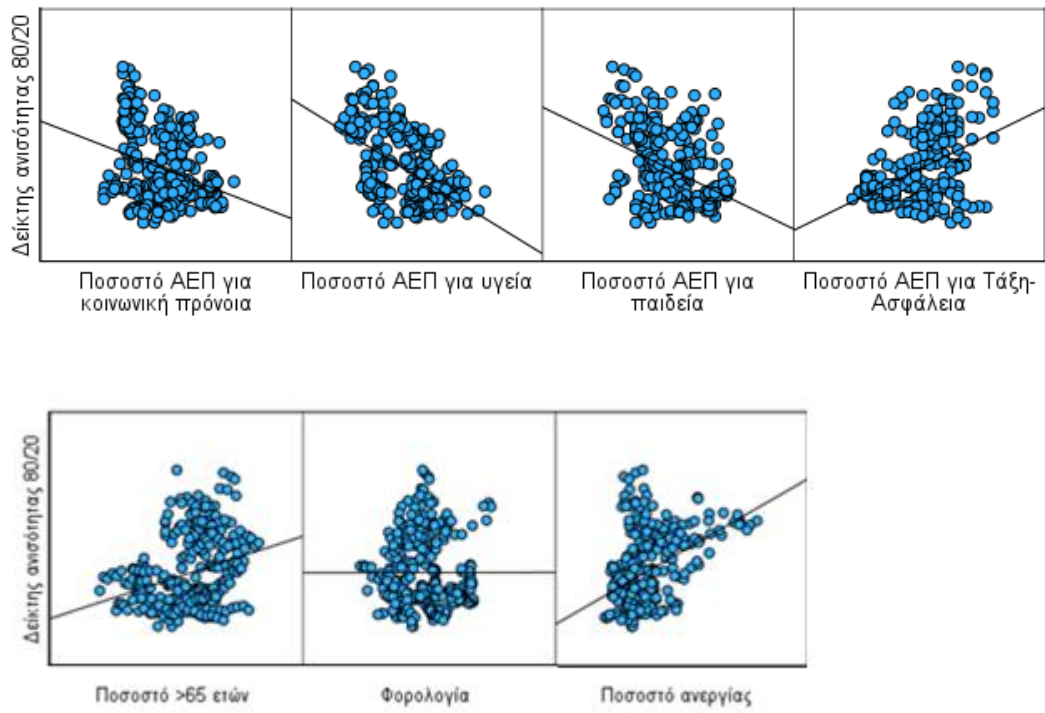
συσχέτιση όλων των άλλων μεταβλητών με το ποσοστό της φτώχειας και την ανισότητα ήταν στατιστικά σημαντική σε επίπεδο 0,001. Η συσχέτιση αυτή, καθώς και η μη στατιστικά σημαντική συσχέτιση της φορολογίας φαίνονται και από τα Διαγράμματα 18 και 19.

Πίνακας 15. Έλεγχος συσχέτισης φτώχειας και ανισότητας με τις ανεξάρτητες μεταβλητές

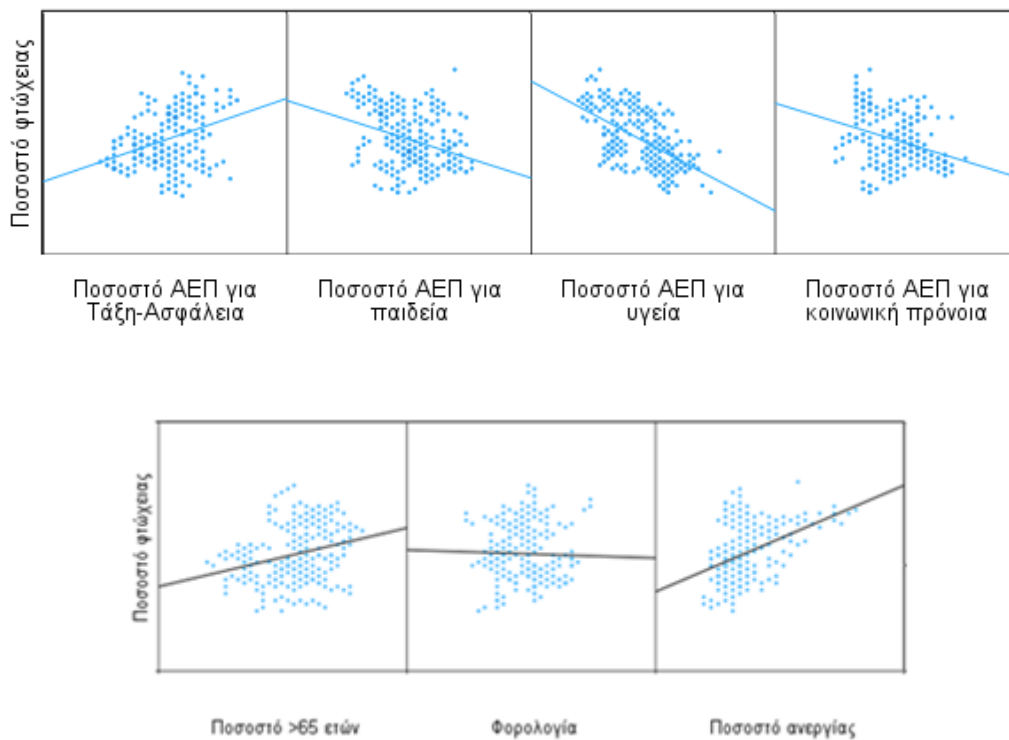
	Δείκτης ανισότητας 80/20	Ποσοστό φτώχειας
Δημόσιες δαπάνες για τάξη-ασφάλεια ως Ποσοστό του ΑΕΠ	0,416***	0,373***
Δημόσιες δαπάνες για παιδεία ως Ποσοστό του ΑΕΠ	-0,392***	-0,329***
Δημόσιες δαπάνες για υγεία ως Ποσοστό του ΑΕΠ	-0,541***	-0,599***
Δημόσιες δαπάνες για κοινωνική προστασία ως Ποσοστό του ΑΕΠ	-0,316***	-0,319***
Ποσοστό >65 ετών	0,284***	0,263***
Φορολογία	0,001	-0,030
Ποσοστό ανεργίας	0,443***	0,421***

***. Σημαντική σε επίπεδο 0.01 (2-tailed).

Διάγραμμα 18. Συσχέτιση μεταξύ ανισότητας και ανεξάρτητων μεταβλητών.

Διάγραμμα 19. Συσχέτιση μεταξύ φτώχειας και ανεξάρτητων μεταβλητών.

Συγκεκριμένα, όπως φαίνεται στον Πίνακα 15, η συσχέτιση και των δύο μεταβλητών που μελετάμε (δείκτη ανισότητας και ποσοστό φτώχειας) ήταν πιο ισχυρή με τις δαπάνες για την υγεία, με τις οποίες παρουσίασαν μια αρνητική συσχέτιση και στατιστικά σημαντική στο 1% ($r = -0,541$ με το δείκτη ανισότητας, και $r = -0,599$ με το ποσοστό φτώχειας, αντίστοιχα). Στη συνέχεια, παρατηρήθηκε μια θετική, στατιστικά σημαντική συσχέτιση με τις δαπάνες για τάξη-ασφάλεια ($r = 0,416$ με το δείκτη ανισότητας, και $r = 0,373$ με το ποσοστό φτώχειας, αντίστοιχα) και αρνητική με τις δαπάνες για την παιδεία ($r = -0,392$, και $r = -0,329$, αντίστοιχα), με τις δαπάνες για την κοινωνική προστασία ($r = -0,316$, και $r = -0,319$, αντίστοιχα). Το ποσοστό των ατόμων άνω των 65 ετών παρουσίασε θετική, στατιστικά σημαντική συσχέτιση και με τις δύο μεταβλητές που μελετάμε ($r = 0,284$, και $r = 0,263$, αντίστοιχα), όπως επίσης θετική ήταν η συσχέτιση με το ποσοστό ανεργίας ($r = 0,443$, και $r = 0,421$, αντίστοιχα). Τα πρόσημα των συσχετίσεων, θετικό με τις δαπάνες για τάξη και ασφάλεια, ποσοστό ανεργίας και ποσοστό ατόμων άνω των 65 ετών και αρνητικό με τις δαπάνες για παιδεία, υγεία και κοινωνική προστασία, προσφέρουν ενδείξεις για τη σχέση που μπορεί να έχουν οι μεταβλητές αυτές με την ανισότητα και τη φτώχεια. Μεγαλύτερες δαπάνες για την τάξη και την ασφάλεια, υψηλότερα επίπεδα ανεργίας και μεγαλύτερη γήρανση του πληθυσμού συνδέονται με υψηλότερη φτώχεια και ανισότητα, ενώ μεγαλύτερες δαπάνες για την υγεία, την παιδεία, και την κοινωνική προστασία συνδέονται με χαμηλότερα επίπεδα φτώχειας και ανισότητας.

Ο έλεγχος πολυσυγγραμμικότητας των μεταβλητών έδειξε ότι τα δεδομένα δεν παρουσιάζουν πρόβλημα ισχυρής συσχέτισης μεταξύ των προβλεπτικών παραγόντων, οι οποίοι μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο μοντέλο. Τα αποτελέσματα της συσχέτισης των προβλεπτικών παραγόντων στον επόμενο πίνακα δείχνουν ότι αν και υπάρχουν στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις μεταξύ τους, οι περισσότερες δεν είναι υψηλές και σε κανένα ζεύγος μεταβλητών δεν υπάρχει συσχέτιση μεγαλύτερη του 0,7 (Πίνακας 16). Επιπλέον, ο εκτιμητής μεγέθυνσης της διακύμανσης (variance inflation factor - VIF), μέσω του οποίου εξετάζεται η πολυσυγγραμμικότητα είναι για όλες τις μεταβλητές < 5 , κάτι που επίσης δείχνει την έλλειψη πολυσυγγραμμικότητας.

Πίνακας 16. Συσχέτιση μεταξύ προβλεπτικών παραγόντων και VIF για έλεγχο πολυσυγγραμμικότητας

	Τάξη- Ασφάλει α	Παιδεία	υγεία	Κοιν. προστασί α	>65 ετών	Φορολ ογία	VIF
% ΑΕΠ για Τάξη- Ασφάλεια	1						3,179
% ΑΕΠ για παιδεία	-,325***	1					2,586
% ΑΕΠ για υγεία	-,301***	,346***	1				2,603
% ΑΕΠ για κοινωνική προστασία	-,339***	,393***	,676***	1			4,583
% >65 ετών	0,078	0,027	,160***	,285***	1		2,813
Φορολογία	-,033	,149***	,162***	,347***	,323***	1	1,618
Ποσοστό ανεργίας	,315***	-,119**	-,160***	,104	-,018	-,133**	2,583

***. Σημαντική σε επίπεδο 0,01 (2-tailed). ** Σημαντική σε επίπεδο 0,05 (2-tailed)

Στα υποδείγματα (ένα για το επίπεδο της ανισότητας και ένα για το ποσοστό της φτώχειας) ομαδοποιήθηκαν οι χώρες, σε περιοχές οι οποίες αντικατοπτρίζουν όχι μόνο γεωγραφικές ή εισοδηματικές διαφορές, αλλά και διαφορές στο κράτος πρόνοιας. Οι περιοχές, που αποτέλεσαν ψευδομεταβλητές για τα οικονομετρικά μοντέλα (μαζί με τις χώρες που τις απαρτίζουν), έχουν ως ακολούθως:

1: Κεντρική/Ανατολική Ευρώπη: Τσεχία, Ουγγαρία, Πολωνία, Σλοβακία.

2: Σκανδιναβία: Σουηδία, Φινλανδία, Δανία

3: Βαλτική: Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία

4: Δυτική Ευρώπη: Γαλλία, Βέλγιο, Ολλανδία, Λουξεμβούργο, Αυστρία, Γερμανία,

5: Νότια Ευρώπη/Μεσογειακές: Ελλάδα, Ιταλία, Μάλτα, Ισπανία, Πορτογαλία

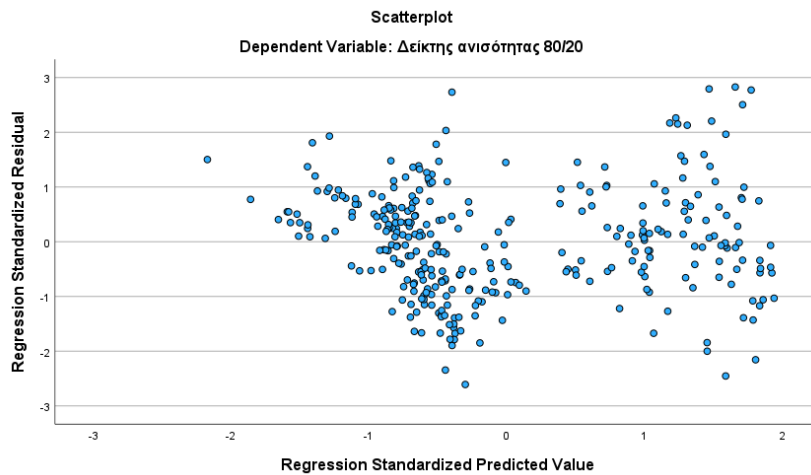
6: Ανατολική Ευρώπη /Βαλκάνια: Βουλγαρία, Ρουμανία, Σλοβενία

Τέλος, η Ιρλανδία έμεινε εκτός ομαδοποίησης ως η χώρα βάσης.

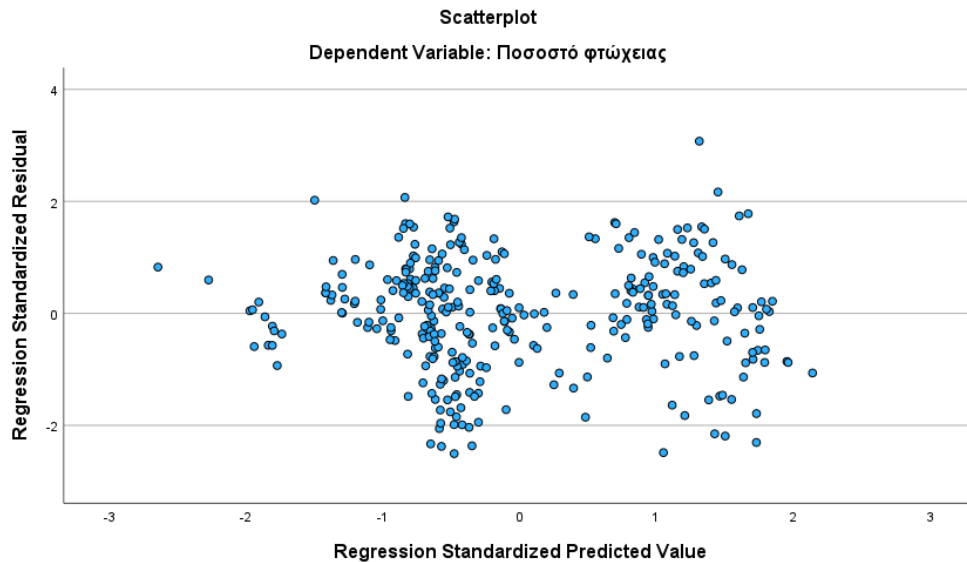
Μετά την δημιουργία των ψευδομεταβλητών, αυτές εντάχτηκαν στα οικονομετρικά μοντέλα. Τα αποτελέσματα δείχνουν μια μικρή διαφοροποίηση της διασποράς των καταλοίπων (residuals) τόσο στο υπόδειγμα για την ανισότητα, όσο και στο

υπόδειγμα για το ποσοστό της φτώχειας Δεδομένης, όμως, της χρήσης του μοντέλου με τη χρήση των ψευδομεταβλητών για τις ομάδες χωρών, η διαπίστωση αυτή δεν αποτελεί περιοριστικό παράγοντα. . (Η κατανομή των καταλοίπων παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 20 για το υπόδειγμα της ανισότητας και στο Διάγραμμα 21 για το υπόδειγμα της φτώχειας).

Διάγραμμα 20. Κατανομή καταλοίπων για το υπόδειγμα της ανισότητας

Διάγραμμα 21. Κατανομή καταλοίπων για το υπόδειγμα της φτώχειας

Στους πίνακες 17α, 17β και 17γ παρουσιάζονται συνοπτικά τα περιγραφικά μέτρα των μεταβλητών που χρησιμοποιήθηκαν στα υποδείγματα, ανά χώρα και συνολικά.

Πίνακας 17α. Περιγραφικά ανάλυση εξαρτημένων μεταβλητών υποδειγμάτων

Χώρα	Δείκτης ανισότητας 80/20		Ποσοστό φτώχειας	
	Μέσος	Τυπική απόκλιση	Μέσος	Τυπική απόκλιση
Austria	4,14	0,09	14,25	0,39
Belgium	3,79	0,15	14,98	0,91
Bulgaria	7,08	0,84	22,12	0,90
Czechia	3,44	0,07	9,35	0,51
Denmark	4,11	0,19	12,35	0,44
Estonia	5,40	0,47	20,01	2,03
Finland	3,63	0,06	12,35	0,92
France	4,38	0,11	13,63	0,42
Germany	4,71	0,26	16,00	0,51
Greece	5,99	0,53	20,46	1,79
Hungary	4,09	0,31	13,53	1,13
Ireland	4,44	0,33	15,19	1,28
Italy	5,80	0,26	19,72	0,64
Latvia	6,56	0,32	21,82	2,03
Lithuania	6,51	0,67	20,75	1,39
Luxembourg	4,54	0,42	15,97	1,29
Malta	4,25	0,30	16,17	0,75
Netherlands	3,86	0,17	12,02	1,41
Poland	4,66	0,36	16,42	1,23
Portugal	5,69	0,37	18,14	0,93
Romania	6,89	0,57	23,42	1,23
Slovakia	3,51	0,29	12,29	0,62
Slovenia	3,44	0,14	13,15	1,06
Spain	6,30	0,35	21,23	0,70
Sweden	4,08	0,14	15,77	0,71
Συνολικά	4,85	1,20	16,44	3,90

Πίνακας 17β. Περιγραφικά ανάλυση κύριων ανεξάρτητων μεταβλητών υποδειγμάτων

Χώρα	Ποσοστό ΑΕΠ για παιδεία		Ποσοστό ΑΕΠ για υγεία		Ποσοστό ΑΕΠ για κοινωνική πρόνοια		Ποσοστό ΑΕΠ για Τάξη-Ασφάλεια	
	Μέσος	Τυπική απόκλιση	Μέσος	Τυπική απόκλιση	Μέσος	Τυπική απόκλιση	Μέσος	Τυπική απόκλιση
Austria	4,95	0,11	8,24	0,67	21,15	0,70	1,35	0,05
Belgium	6,25	0,15	7,91	0,38	19,76	1,01	1,80	0,09
Bulgaria	3,73	0,31	4,86	0,60	12,66	0,63	2,57	0,21
Czechia	4,57	0,34	7,88	0,75	13,23	0,61	1,84	0,14
Denmark	6,70	0,36	8,60	0,28	23,28	1,30	1,00	0,06
Estonia	6,08	0,39	5,62	0,48	12,93	1,08	1,96	0,16
Finland	6,08	0,38	7,42	0,28	24,22	1,11	1,26	0,12
France	5,43	0,14	8,20	0,39	24,38	0,92	1,64	0,07
Germany	4,34	0,12	7,32	0,54	19,68	0,89	1,58	0,07
Greece	4,22	0,23	5,93	0,73	20,25	0,99	2,05	0,20
Hungary	5,02	0,26	5,06	0,50	15,03	1,82	2,02	0,17
Ireland	4,00	0,86	6,22	1,30	12,38	3,57	1,25	0,34
Italy	4,08	0,19	7,15	0,34	21,11	1,55	1,88	0,07
Latvia	5,86	0,28	4,18	0,70	12,37	1,01	2,05	0,16
Lithuania	5,18	0,62	5,04	0,51	13,83	1,74	1,59	0,18
Luxembourg	4,74	0,25	5,13	0,26	17,82	0,91	1,06	0,10
Malta	5,31	0,30	5,52	0,66	12,12	1,34	1,29	0,16
Netherlands	5,32	0,20	7,78	0,45	16,67	0,43	1,91	0,08
Poland	5,22	0,24	4,91	0,34	16,42	0,69	2,25	0,11
Portugal	5,25	0,77	6,81	0,64	18,02	0,84	1,87	0,14
Romania	3,28	0,37	4,39	0,59	12,24	0,88	2,18	0,14
Slovakia	4,17	0,22	6,70	0,73	14,95	0,57	2,36	0,16
Slovenia	5,92	0,47	6,94	0,52	18,25	1,10	1,70	0,12
Spain	4,26	0,26	6,45	0,50	17,82	1,71	1,99	0,14
Sweden	6,61	0,22	6,93	0,19	20,08	0,79	1,32	0,04
Συνολικά	5,06	0,97	6,45	1,41	17,23	4,07	1,75	0,43

Πίνακας 17γ. Περιγραφικά μέτρα επιπρόσθετων ανεξάρτητων μεταβλητών υποδειγμάτων

Χώρα	Ποσοστό ανεργίας		Φορολογία		Ποσοστό >65 ετών	
	Μέσος	Τυπική απόκλιση	Μέσος	Τυπική απόκλιση	Μέσος	Τυπική απόκλιση
Austria	5,65	0,53	20,60	1,62	18,30	0,57
Belgium	7,38	1,15	27,31	2,54	18,08	0,78
Bulgaria	9,22	3,16	17,88	1,25	19,92	1,31
Czechia	4,80	2,09	12,05	1,76	17,72	1,85
Denmark	6,38	1,06	27,38	0,74	18,28	1,38
Estonia	8,48	3,61	10,14	3,42	18,70	1,06
Finland	8,19	0,69	20,35	0,55	19,77	2,04
France	9,32	0,84	20,07	1,52	18,45	1,49
Germany	4,59	1,30	29,01	0,78	21,09	0,47
Greece	20,05	5,53	19,82	1,91	20,75	1,28
Hungary	6,92	3,06	24,46	1,80	18,05	1,30
Ireland	10,13	4,01	10,03	1,97	12,85	1,26
Italy	10,42	1,62	18,85	1,84	21,75	1,10
Latvia	11,48	4,34	21,15	2,37	19,34	0,96
Lithuania	10,39	3,77	19,34	4,97	18,72	0,95
Luxembourg	5,62	0,70	12,61	1,67	14,18	0,22
Malta	5,18	1,28	13,30	1,27	17,42	1,62
Netherlands	6,16	1,42	18,53	2,83	17,55	1,65
Poland	7,04	2,96	16,62	5,13	15,66	1,85
Portugal	11,31	3,71	14,90	1,97	20,25	1,49
Romania	7,42	1,59	25,28	5,75	17,25	1,17
Slovakia	10,45	3,31	14,90	1,50	14,25	1,66
Slovenia	7,15	1,99	21,16	0,92	18,16	1,51
Spain	19,48	4,08	13,85	1,38	18,30	1,10
Sweden	7,85	0,77	18,90	0,42	19,28	0,76
Συνολικά	8,84	4,61	18,74	5,71	18,16	2,44

Ο Πίνακας 18 παρουσιάζει τα αποτελέσματα του οικονομετρικού υποδείγματος με όλες τις ανεξάρτητες μεταβλητές που αναφέραμε, επιπλέον των ομάδων των χωρών. Τα μοντέλα που προέκυψαν για την εκτίμηση της ανισότητας και της φτώχειας ερμηνεύουν το 77,6% της ανισότητας και το 80,9% της φτώχειας. Η εκτίμηση του υποδείγματος για το δείκτη ανισότητας ανέδειξε ως στατιστικά σημαντικούς θετικούς προβλεπτικούς παράγοντες το ποσοστό του ΑΕΠ για την Τάξη-Ασφάλεια και το επίπεδο της φορολογίας. Η θετική σχέση υποδηλώνει ότι αύξηση του ποσοστού των

δαπανών για τάξη και ασφάλεια, όπως και αύξηση της φορολογίας έχουν ως αποτέλεσμα αύξηση του δείκτη ανισότητας.

Πίνακας 18. Αποτελέσματα οικονομετρικού υποδείγματος για την εκτίμηση της ανισότητας

Dependent Variable: Δείκτης ανισότητας 80/20	Unstandardized Coefficients	Standardized Coefficients	t	Collinearity Statistics	
	B	Beta		Tolerance	VIF
1 (Constant)	0,887*** (0,398)		14,779		
Κεντρική-Ανατολική Ευρώπη	-1,164*** (0,233)	-0,357	-5,005	0,141	7,093
Σκανδιναβία	0,734*** (0,279)	0,200	2,631	0,125	8,028
Βαλτική	1,516 (0,271)	0,413	5,602	0,132	7,553
Δυτική Ευρώπη	0,046*** (0,232)	0,016	0,198	0,104	9,572
Νότια/Μεσόγειος	0,641*** (0,235)	0,215	2,731	0,116	8,611
Ανατολική-Βαλκάνια	0,200 (0,250)	0,055	0,803	0,156	6,421
Δημόσιες δαπάνες για Τάξη-Ασφάλεια ως Ποσοστό του ΑΕΠ	1,011*** (0,134)	0,361	7,544	0,315	3,179
Δημόσιες δαπάνες για παιδεία ως Ποσοστό του ΑΕΠ	-0,507*** (0,053)	-0,411	-9,541	0,387	2,586
Δημόσιες δαπάνες για υγεία ως Ποσοστό του ΑΕΠ	-0,215*** (0,037)	-0,253	-5,838	0,384	2,603
Δημόσιες δαπάνες για κοινωνική προστασία ως Ποσοστό του ΑΕΠ	0,017 (0,017)	0,058	1,012	0,218	4,583
Ποσοστό >65 ετών	0,002 (0,022)	0,005	0,109	0,355	2,813
Φορολογία	0,020*** (0,007)	0,097	2,831	0,618	1,618
Ποσοστό ανεργίας	0,021 (0,012)	0,079	1,747	0,351	2,853
<i>N</i>	325				
<i>R</i> ²	0,776				
<i>F</i> (13,311)	83,100				

*** Στατιστικά σημαντική σε επίπεδο 0,01 (2-tailed). ** Στατιστικά σημαντική σε επίπεδο 0,05 (2-tailed). * Στατιστικά σημαντική σε επίπεδο 0,10 (2-tailed).

Σημείωση. Ομάδα 1 περιέχει χώρες της Κεντρικής/Ανατολικής Ευρώπης: Τσεχία, Ουγγαρία, Πολωνία, Σλοβακία. Ομάδα 2 περιέχει χώρες της Σκανδιναβίας: Σουηδία, Φινλανδία, Δανία. Ομάδα 3 περιέχει χώρες της Βαλτικής: Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία. Ομάδα 4 περιέχει χώρες της Δυτικής Ευρώπης: Γαλλία, Βέλγιο, Ολλανδία, Λουξεμβούργο, Αυστρία, Γερμανία. Ομάδα 5 περιέχει χώρες της Νότιας Ευρώπης/Μεσογείου: Ελλάδα, Ιταλία, Μάλτα, Ισπανία, Πορτογαλία. Ομάδα 6 περιέχει χώρες της Ανατολικής Ευρώπης/Βαλκανίων: Βουλγαρία, Ρουμανία, Σλοβενία. Χώρα Βάσης = Ιρλανδία

Συγκεκριμένα, αύξηση κατά μια ποσοστιαία μονάδα του ποσοστού των δαπανών για τάξη και ασφάλεια έχει ως αποτέλεσμα αύξηση του δείκτη ανισότητας κατά 1,011 μονάδες και αύξηση κατά μια ποσοστιαία μονάδα της μέσης φορολογίας έχει ως αποτέλεσμα αύξηση του δείκτη ανισότητας κατά 0,020 μονάδες.

Από την άλλη πλευρά, το ποσοστό των δαπανών για την υγεία και την παιδεία αναδείχτηκαν ως στατιστικά σημαντικοί παράγοντες με αρνητική επίδραση στην ανισότητα, ενώ το ποσοστό των δαπανών για την κοινωνική προστασία δεν είναι στατιστικά σημαντικός παράγοντας. Το αρνητικό πρόσημο του συντελεστή των δαπανών για την υγεία και την παιδεία δείχνει ότι μια αύξηση του ποσοστού αυτών των δαπανών θα επιφέρει μείωση του δείκτη ανισότητας.

Συγκεκριμένα, μια αύξηση του ποσοστού επί του ΑΕΠ των δαπανών για την υγεία κατά μια ποσοστιαία μονάδα έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του δείκτη ανισότητας κατά 0,215 μονάδες. Παρόμοια, η αύξηση μιας ποσοστιαίας μονάδας των δαπανών για την παιδεία έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του δείκτη ανισότητας κατά 0,507 μονάδες. Το ποσοστό άνω των 65 ετών και το ποσοστό ανεργίας δεν αναδείχτηκαν ως στατιστικά σημαντικοί προβλεπτικοί παράγοντες στο υπόδειγμα.

Από πλευράς των ομάδων χωρών που εντάχτηκαν στο οικονομετρικό υπόδειγμα, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι στις χώρες της Κεντρικής-Ανατολικής Ευρώπης ο δείκτης ανισότητας είναι σημαντικά μικρότερος, σε σύγκριση με την Ιρλανδία (χώρα βάσης σύγκρισης), ενώ στις ομάδες χωρών Σκανδιναβία, Βαλτική και Νότια Ευρώπη/Μεσόγειος ο δείκτης ανισότητας είναι σημαντικά υψηλότερος. Οι ομάδες χωρών της Δυτικής Ευρώπης και των Βαλκανίων/Ανατολικής Ευρώπης δεν αναδείχτηκαν στατιστικά σημαντικοί παράγοντες, δείχνοντας ότι οι χώρες αυτές δεν έχουν σημαντικές διαφορές από την Ιρλανδία σε ότι αφορά την ανισότητα.

Στον Πίνακα 19 που περιλαμβάνει το υπόδειγμα για την εκτίμηση του ποσοστού της φτώχειας αναδείχτηκαν ως θετικοί, στατιστικά σημαντικοί προβλεπτικοί παράγοντες οι δαπάνες για την τάξη-ασφάλεια (ως ποσοστό του ΑΕΠ) και οι δαπάνες για την κοινωνική προστασία (ως ποσοστό του ΑΕΠ). Κάτι τέτοιο δείχνει ότι αύξηση των δαπανών για την τάξη και ασφάλεια και των δαπανών για κοινωνική προστασία έχει ως αποτέλεσμα μεγαλύτερο ποσοστό φτώχειας. Συγκεκριμένα, αύξηση του ποσοστού των δαπανών για την τάξη-ασφάλεια κατά μια ποσοστιαία μονάδα έχει ως

αποτέλεσμα αύξηση του ποσοστού της φτώχειας κατά 3,473 ποσοστιαίες μονάδες και αύξηση μιας ποσοστιαίας μονάδας των δαπανών για την κοινωνική προστασία δείχνει σε (μικρότερη) αύξηση του ποσοστού της φτώχειας κατά 0,139 ποσοστιαίες μονάδες.

Πίνακας 19. Αποτελέσματα οικονομετρικού υποδείγματος για την εκτίμηση της φτώχειας

Dependent Variable: Ποσοστό φτώχειας, οριζόμενο ως το ποσοστό κάτω από το 60% του διάμεσου εισοδήματος:	Unstandardized Coefficients B	Standardized Coefficients		Collinearity Statistics	
		Beta	t	Tolerance	VIF
1 (Constant)	20,972*** (1,202)		17,453		
Κεντρική-Ανατολική Ευρώπη	-5,146*** (0,701)	-0,484	-7,337	0,141	7,093
Σκανδιναβία	1,100 (0,842)	0,092	1,307	0,125	8,028
Βαλτική	3,680*** (0,817)	0,307	4,507	0,132	7,553
Δυτική Ευρώπη	-0,483 (0,699)	-0,053	-0,690	0,104	9,572
Νότια/Μεσόγειος	2,118*** (0,708)	0,217	2,990	0,116	8,611
Ανατολική-Βαλκάνια	0,024 (0,753)	0,002	0,032	0,156	6,421
Δημόσιες δαπάνες για Τάξη-Ασφάλεια ως Ποσοστό του ΑΕΠ	3,473*** (0,404)	0,380	8,593	0,315	3,179
Δημόσιες δαπάνες για παιδεία ως Ποσοστό του ΑΕΠ	-1,070*** (0,160)	-0,266	-6,677	0,387	2,586
Δημόσιες δαπάνες για υγεία ως Ποσοστό του ΑΕΠ	-1,184*** (0,111)	-0,427	-10,667	0,384	2,603
Δημόσιες δαπάνες για κοινωνική προστασία ως Ποσοστό του ΑΕΠ	0,139*** (0,051)	0,145	2,729	0,218	4,583
Ποσοστό >65 ετών	-0,036 (0,066)	-0,023	-0,548	0,355	2,813
Φορολογία	0,042* (0,022)	0,061	1,950	0,618	1,618
Ποσοστό ανεργίας	-0,016 (0,035)	-0,019	-0,442	0,351	2,853
<i>N</i>	325				
<i>R</i> ²	0,809				
<i>F</i> (24,300)	101,324				

*** Σημαντική σε επίπεδο 0,01 (2-tailed). ** Στατιστικά σημαντική σε επίπεδο 0,05 (2-tailed). * Σημαντική σε επίπεδο 0,10 (2-tailed). Το τυπικό σφάλμα εμφανίζεται σε παρένθεση.

Σημείωση. Ομάδα 1 περιέχει χώρες της Κεντρικής/Ανατολικής Ευρώπης: Τσεχία, Ουγγαρία, Πολωνία, Σλοβακία. Ομάδα 2 περιέχει χώρες της Σκανδιναβίας: Σουηδία, Φινλανδία, Δανία. Ομάδα 3 περιέχει χώρες της Βαλτικής: Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία. Ομάδα 4 περιέχει χώρες της Δυτικής Ευρώπης: Γαλλία, Βέλγιο, Ολλανδία, Λουξεμβούργο, Αυστρία, Γερμανία. Ομάδα 5 περιέχει χώρες της Νότιας Ευρώπης/Μεσογείου: Ελλάδα, Ιταλία, Μάλτα, Ισπανία, Πορτογαλία. Ομάδα 6 περιέχει χώρες της Ανατολικής Ευρώπης/Βαλκανίων: Βουλγαρία, Ρουμανία, Σλοβενία. Χώρα Βάσης = Ιρλανδία

Αντίθετα, το ποσοστό επί του ΑΕΠ των δαπανών για την υγεία και την παιδεία αναδείχθηκαν ως αρνητικοί, στατιστικά σημαντικοί παράγοντες για την εκτίμηση της φτώχειας. Σύμφωνα με αυτά τα αποτελέσματα, αύξηση κατά μια ποσοστιαία μονάδα του ποσοστού των δαπανών για την υγεία μπορεί να επιφέρει μείωση του ποσοστού της φτώχειας κατά 1,184 ποσοστιαίες μονάδες και αύξηση του ποσοστού των δαπανών για την παιδεία μπορεί να επιφέρει μείωση του ποσοστού της φτώχειας κατά 1,070 ποσοστιαίες μονάδες. Το ποσοστό των ατόμων άνω των 65 ετών, το ποσοστό ανεργίας και η φορολογία δεν αναδείχθηκαν ως στατιστικά σημαντικοί παράγοντες στο υπόδειγμα για την εκτίμηση της φτώχειας.

Αναφορικά με τις ομάδες των χωρών που μελετήθηκαν, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι το ανήκουν οι χώρες στις ομάδες χωρών της Σκανδιναβίας, της Δυτικής Ευρώπης και της Ανατολικής Ευρώπης/Βαλκανίων δεν διαφέρουν σημαντικά ως προς τη μεταβλητή της φτώχειας από την Ιρλανδία. Η ομάδα χωρών της Κεντρικής/Ανατολικής Ευρώπης αναδείχτηκε ως σημαντικός αρνητικός παράγοντας, δείχνοντας ότι έχει σημαντικά χαμηλότερα επίπεδα φτώχειας από την Ιρλανδία, ενώ οι ομάδες χωρών της Βαλτικής και της Νότιας Ευρώπης/Μεσογείου είναι σημαντικοί θετικοί παράγοντες, με την έννοια ότι συγκριτικά με την Ιρλανδία παρουσιάζουν μεγαλύτερα ποσοστά φτώχειας.

Στη συνέχεια της ανάλυσης, μελετήθηκε η επίδραση των λειτουργικών δαπανών, περιλαμβάνοντας κάθε φορά έναν μόνο τύπο δαπάνης. Με αφετηρία τη βιβλιογραφία, (Cammerraat, 2020, Chzhen, 2016, Popova, 2023), στην οποία σε πολλές περιπτώσεις μελετήθηκε κυρίως η επίδραση των δαπανών για την κοινωνική προστασία, χωρίς την εισαγωγή των άλλων τύπο δαπανών που συμπεριλάβαμε στην παρούσα ανάλυση, επιδιώξαμε να εξετάσουμε αν και σε τι βαθμό η επίδραση ενός κάθε φορά τύπου δαπανών στην κοινωνική ευημερία είναι σημαντική.

Αρχικά, στον Πίνακα 20 εξετάστηκε ένα οικονομετρικό υπόδειγμα με την προσθήκη μόνο του ποσοστού των δαπανών για την κοινωνική προστασία και τις άλλες μεταβλητές των προηγούμενων υποδειγμάτων (ομάδα χωρών, ποσοστό άνω των 65 ετών, φορολογία και ποσοστό ανεργίας). Το υπόδειγμα για την ανισότητα ερμηνεύει το 63,1% της διακύμανσης της ανισότητας και αυτό για το ποσοστό της φτώχειας ερμηνεύει το 65,1% της εξαρτημένης μεταβλητής. Και στα δύο υποδείγματα οι δαπάνες για κοινωνική προστασία αναδείχθηκαν ως σημαντικός προβλεπτικός

παράγοντας της ανισότητας και της φτώχειας, επιδρώντας περισσότερο στην ανισότητα, σε σχέση με τη φτώχεια. Στο νέο αυτό υπόδειγμα, παρατηρούμε ότι οι ομάδες χωρών είχαν παρόμοια επίδραση με τα αρχικά υποδείγματα. Επιπλέον, παρατηρούμε ότι οι επιπρόσθετες μεταβλητές του ποσοστού των ατόμων άνω των 65 ετών, η φορολογία και το ποσοστό ανεργίας έχουν θετικά, στατιστικά σημαντική επίδραση στο δείκτη ανισότητας και στο ποσοστό της φτώχειας.

Πίνακας 20. Αποτελέσματα οικονομετρικών υποδειγμάτων για την εκτίμηση της ανισότητας και της φτώχειας από τις δαπάνες για κοινωνική προστασία

	Εκτίμηση δείκτη ανισότητας		Εκτίμηση δείκτη ποσοστού φτώχειας	
	B	t	B	t
(Constant)	3,077*** (0,395)	7,798	13,100*** (1,252)	10,465
Κεντρική-Ανατολική Ευρώπη	-0,520** (0,247)	-2,103	-2,007** (0,784)	-2,561
Σκανδιναβία	-0,184 (0,318)	-0,579	-0,205 (1,008)	-0,203
Βαλτική	0,997*** (0,274)	3,635	4,303*** (0,870)	4,948
Δυτική Ευρώπη	0,102 (0,282)	0,361	0,585 (0,894)	0,654
Νότια/Μεσόγειος	0,531* (0,279)	1,905	3,032*** (0,884)	3,429
Ανατολική-Βαλκάνια	0,936*** (0,273)	3,434	3,708*** (0,865)	4,289
% >65 ετών	0,104*** (0,024)	4,245	0,183** (0,077)	2,366
Φορολογία	0,022** (0,009)	2,456	0,063** (0,29)	2,209
Ποσοστό ανεργίας	0,099*** (0,012)	7,998	0,245*** (0,039)	6,246
Δημόσιες δαπάνες για κοιν. Προστασία ως ποσοστό του ΑΕΠ	-0,096*** (0,018)	-5,205	-0,273*** (0,059)	-4,658
N	325		325	
R ²	0,631		0,651	
F(10,314)	53,648		58,621	

*** Σημαντική σε επίπεδο 0,01 (2-tailed). ** Στατιστικά σημαντική σε επίπεδο 0,05 (2-tailed). * Σημαντική σε επίπεδο 0,10 (2-tailed). Το τυπικό σφάλμα εμφανίζεται σε παρένθεση.

Σημείωση. Ομάδα 1 περιέχει χώρες της Κεντρικής/Ανατολικής Ευρώπης: Τσεχία, Ουγγαρία, Πολωνία, Σλοβακία. Ομάδα 2 περιέχει χώρες της Σκανδιναβίας: Σουηδία, Φινλανδία, Δανία, Ομάδα 3 περιέχει χώρες της Βαλτικής: Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία, Ομάδα 4 περιέχει χώρες της Δυτικής Ευρώπης: Γαλλία, Βέλγιο, Ολλανδία, Λουξεμβούργο, Αυστρία, Γερμανία, Ομάδα 5 περιέχει χώρες της Νότιας Ευρώπης/Μεσογείου: Ελλάδα, Ιταλία, Μάλτα, Ισπανία, Πορτογαλία, Ομάδα 6 περιέχει χώρες της Ανατολικής Ευρώπης/Βαλκανίων: Βουλγαρία, Ρουμανία, Σλοβενία. Χώρα Βάσης = Ιρλανδία

Στον Πίνακα 20 εξετάζουμε την επίδραση των δημοσίων δαπανών για τάξη-ασφάλεια, όταν εξετάζονται χωρίς την προσθήκη των άλλων τύπων δαπανών, εξακολουθεί να είναι στατιστικά σημαντική, αυξάνοντας την ανισότητα και τη φτώχεια. Σε αυτά τα υποδείγματα, το ποσοστό των ατόμων άνω των 65 ετών δεν έχει σημαντική επίδραση στην ανισότητα και τη φτώχεια, ενώ η φορολογία επιδρά σημαντικά και στις δύο εξαρτημένες μεταβλητές και το ποσοστό ανεργίας επιδρά σημαντικά στην ανισότητα, αλλά όχι σημαντικά στο ποσοστό της φτώχειας.

Πίνακας 20. Αποτελέσματα οικονομετρικών υποδειγμάτων για την εκτίμηση της ανισότητας και της φτώχειας από τις δαπάνες για τάξη-ασφάλεια

	Εκτίμηση δείκτη ανισότητας		Εκτίμηση ποσοστού φτώχειας	
	B	t	B	t
(Constant)	2,410*** (0,392)	6,145	11,072*** (1,228)	9,015
Κεντρική-Ανατολική Ευρώπη	-1,395*** (0,283)	-4,939	-4,833*** (0,885)	-5,000
Σκανδιναβία	-0,793*** (0,283)	-2,806	-1,847** (0,885)	-2,087
Βαλτική	0,868*** (0,280)	3,105	3,788*** (0,875)	4,327
Δυτική Ευρώπη	-0,715*** (0,260)	-2,746	-1,834** (0,816)	-2,249
Νότια/Μεσόγειος	0,234 (0,279)	0,838	2,124** (0,874)	2,431
Ανατολική-Βαλκάνια	0,274 (0,302)	0,906	1,515 (0,945)	1,603
Ποσοστό >65 ετών	0,029 (0,025)	1,195	-0,046 (0,077)	-0,595
Φορολογία	0,021** (0,009)	2,355	0,062** (0,028)	2,174
Ποσοστό ανεργίας	0,037*** (0,013)	2,913	0,055 (0,040)	1,359
Δημόσιες δαπάνες για Τάξη-Ασφάλεια ως ποσοστό του ΑΕΠ	0,848*** (0,169)	5,035	2,820*** (0,528)	5,342
N	325		325	
R ²	0,629		0,658	
F(10,314)	53,212		60,546	

*** Σημαντική σε επίπεδο 0,01 (2-tailed). ** Στατιστικά σημαντική σε επίπεδο 0,05 (2-tailed). * Σημαντική σε επίπεδο 0,10 (2-tailed). Το τυπικό σφάλμα εμφανίζεται σε παρένθεση.

Σημείωση. Ομάδα 1 περιέχει χώρες της Κεντρικής/Ανατολικής Ευρώπης: Τσεχία, Ουγγαρία, Πολωνία, Σλοβακία. Ομάδα 2 περιέχει χώρες της Σκανδιναβίας: Σουηδία, Φινλανδία, Δανία. Ομάδα 3 περιέχει χώρες της Βαλτικής: Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία. Ομάδα 4 περιέχει χώρες της Δυτικής Ευρώπης: Γαλλία, Βέλγιο, Ολλανδία, Λουξεμβούργο, Αυστρία, Γερμανία. Ομάδα 5 περιέχει χώρες της Νότιας Ευρώπης/Μεσογείου: Ελλάδα, Ιταλία, Μάλτα, Ισπανία, Πορτογαλία. Ομάδα 6 περιέχει χώρες της Ανατολικής Ευρώπης/Βαλκανίων: Βουλγαρία, Ρουμανία, Σλοβενία. Χώρα Βάσης = Ιρλανδία.

Στον Πίνακα 21 παρουσιάζουμε την επίδραση των δημοσίων δαπανών για την παιδεία στο δείκτη ανισότητας και το ποσοστό της φτώχειας. Παρατηρούμε ότι εξακολουθεί να έχει στατιστικά σημαντική αρνητική επίδραση. Τα υποδείγματα ερμηνεύουν το 71,3% της διακύμανσης του δείκτη ανισότητας και το 70,1% της διακύμανσης του ποσοστού της φτώχειας. Επίσης, παρατηρούμε ότι σε αυτό το υπόδειγμα, η επίδραση του να ανήκει η χώρα στην ομάδα χωρών της ανατολικής/κεντρικής Ευρώπης δεν είναι πλέον σημαντικός παράγοντας, όπως ήταν στο αρχικό υπόδειγμα.

Πίνακας 21. Αποτελέσματα οικονομετρικών υποδειγμάτων για την εκτίμηση της ανισότητας και της φτώχειας από τις δαπάνες για την παιδεία

	Εκτίμηση δείκτη ανισότητας		Εκτίμηση ποσοστού φτώχειας	
	B	t	B	t
(Constant)	5,859*** (0,444)	13,193	20,296*** (1,481)	13,707
Κεντρική- Ανατολική Ευρώπη	-0,099 (0,222)	-0,447	-0,944 (0,741)	-1,274
Σκανδιναβία	0,783*** (0,292)	2,679	2,154** (0,974)	2,211
Βαλτική	2,514*** (0,268)	9,384	8,315*** (0,893)	9,311
Δυτική Ευρώπη	0,400* (0,240)	1,666	1,232 (0,801)	1,538
Νότια/Μεσόγειος	1,134*** (0,254)	4,470	4,574*** (0,846)	5,409
Ανατολική- Βαλκάνια	1,357*** (0,243)	5,575	4,808*** (0,812)	5,923
Ποσοστό >65 ετών	0,009 (0,021)	0,434	-0,072 (0,071)	-1,023
Φορολογία	0,024*** (0,008)	2,993	0,067** (0,027)	2,526
Ποσοστό ανεργίας	0,061*** (0,010)	6,210	0,139*** (0,033)	4,256
Δημόσιες δαπάνες για Παιδεία ως ποσοστό του ΑΕΠ	-0,597*** (0,053)	-11,180	-1,564*** (0,178)	-8,779
N	325		325	
R ²	0,731		0,701	
F(10,314)	78,056		73,469	

*** Σημαντική σε επίπεδο 0,01 (2-tailed). ** Στατιστικά σημαντική σε επίπεδο 0,05 (2-tailed). * Σημαντική σε επίπεδο 0,10 (2-tailed). Το τυπικό σφάλμα εμφανίζεται σε παρένθεση.

Σημείωση. Ομάδα 1 περιέχει χώρες της Κεντρικής/Ανατολικής Ευρώπης: Τσεχία, Ουγγαρία, Πολωνία, Σλοβακία. Ομάδα 2 περιέχει χώρες της Σκανδιναβίας: Σουηδία, Φινλανδία, Δανία. Ομάδα 3 περιέχει χώρες της Βαλτικής: Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία. Ομάδα 4 περιέχει χώρες της Δυτικής Ευρώπης: Γαλλία, Βέλγιο, Ολλανδία, Λουξεμβούργο, Αυστρία, Γερμανία. Ομάδα 5 περιέχει χώρες της Νότιας Ευρώπης/Μεσογείου: Ελλάδα, Ιταλία, Μάλτα, Ισπανία, Πορτογαλία. Ομάδα 6 περιέχει χώρες της Ανατολικής Ευρώπης/Βαλκανίων: Βουλγαρία, Ρουμανία, Σλοβενία. Χώρα Βάσης = Ιρλανδία

Τέλος, στον Πίνακα 22 εξετάζουμε την επίδραση των δημοσίων δαπανών για την υγεία στην ανισότητα και τη φτώχεια. Το οικονομετρικό υπόδειγμα ερμηνεύει το 67.4% της διακύμανσης του δείκτη ανισότητας και το 74.1% της διακύμανσης του ποσοστού φτώχειας. Οι δαπάνες για την υγεία, ως ποσοστό του ΑΕΠ, αναδείχτηκαν ως στατιστικά σημαντικός παράγοντας στην εκτίμηση του δείκτη ανισότητας και του ποσοστού της φτώχειας, μειώνοντάς τα. Επιπλέον, σε αυτό το τελευταίο υπόδειγμα παρατηρούμε ότι το ποσοστό ανεργίας είναι επίσης στατιστικά σημαντικός παράγοντας, αυξάνοντας τη φτώχεια και την ανισότητα.

Από τα αποτελέσματα σε σχέση με τις ομάδες χωρών παρατηρούμε ότι η ομάδα των χωρών της Νότιας Ευρώπης/Μεσογείου η οποία παρουσίαζε σημαντική θετική επίδραση στα αρχικά υποδείγματα, όταν παραλείπονται οι δαπάνες για παιδεία, τάξη-ασφάλεια και κοινωνική προστασία δεν επιδρά σημαντικά στο δείκτη ανισότητας, αλλά εξακολουθεί να έχει σημαντική επίδραση στο ποσοστό της φτώχειας.

Πίνακας 22. Αποτελέσματα οικονομετρικών υποδειγμάτων για την εκτίμηση της ανισότητας και της φτώχειας από τις δαπάνες για την υγεία

	Εκτίμηση δείκτη ανισότητας		Εκτίμηση ποσοστού φτώχειας	
	B	t	B	t
(Constant)	4,022*** (0,397)	10,136	17,376*** (1,153)	15,067
Κεντρική-Ανατολική Ευρώπη	-0,848*** (0,231)	-3,673	-3,126*** (0,671)	-4,657
Σκανδιναβία	-0,753*** (0,264)	-2,850	-1,561** (0,768)	-2,033
Βαλτική	0,501* (0,268)	1,872	2,091*** (0,778)	2,687
Δυτική Ευρώπη	-0,302 (0,242)	-1,247	-0,317 (0,704)	-0,450
Νότια/Μεσόγειος	0,088 (0,262)	0,336	1,443* (0,763)	1,891
Ανατολική-Βαλκάνια	0,449* (0,262)	1,713	1,766** (0,762)	2,318
Ποσοστό >65 ετών	0,118*** (0,023)	5,189	0,286*** (0,066)	4,327
Φορολογία	0,013	1,533	0,029	1,192

	(0,009)		(0,025)	
Ποσοστό ανεργίας	0,074*** (0,010)	7,079	0,178*** (0,030)	5,870
Δημόσιες δαπάνες για Υγεία ως ποσοστό του ΑΕΠ	-0,317*** (0,037)	-8,485	-1,279*** (0,109)	-11,765
<i>N</i>	325		325	
<i>R</i> ²	0,674		0,741	
<i>F</i> (10,314)	64,844		82,922	

*** Σημαντική σε επίπεδο 0,01 (2-tailed). ** Στατιστικά σημαντική σε επίπεδο 0,05 (2-tailed). * Σημαντική σε επίπεδο 0,10 (2-tailed). Το τυπικό σφάλμα εμφανίζεται σε παρένθεση.

Σημείωση. Ομάδα 1 περιέχει χώρες της Κεντρικής/Ανατολικής Ευρώπης: Τσεχία, Ουγγαρία, Πολωνία, Σλοβακία. Ομάδα 2 περιέχει χώρες της Σκανδιναβίας: Σουηδία, Φινλανδία, Δανία. Ομάδα 3 περιέχει χώρες της Βαλτικής: Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία. Ομάδα 4 περιέχει χώρες της Δυτικής Ευρώπης: Γαλλία, Βέλγιο, Ολλανδία, Λουξεμβούργο, Αυστρία, Γερμανία. Ομάδα 5 περιέχει χώρες της Νότιας Ευρώπης/Μεσογείου: Ελλάδα, Ιταλία, Μάλτα, Ισπανία, Πορτογαλία. Ομάδα 6 περιέχει χώρες της Ανατολικής Ευρώπης/Βαλκανίων: Βουλγαρία, Ρουμανία, Σλοβενία. Χώρα Βάσης = Ιρλανδία

Τα αποτελέσματα της οικονομετρικής ανάλυσης που προηγήθηκε, δείχνουν ότι η διαφοροποίηση της κατανομής των δαπανών, στους τομείς που μελετήσαμε έχει σημαντικές επιδράσεις στους δείκτες της φτώχειας και της ανισότητας. Από τα υποδείγματα που περιλαμβάνουν όλες τις ανεξάρτητες μεταβλητές (Πίνακες 18 και 19), μπορούμε να δούμε την επίπτωση που θα είχαν αυξομειώσεις των δαπανών για τους τέσσερις τομείς της παιδείας, της υγείας, της κοινωνικής προστασίας και της τάξης-ασφάλειας.

Συγκεκριμένα, για τις επιδράσεις στο επίπεδο της ανισότητας, μπορούμε να δούμε ότι αύξηση του ποσοστού επί του ΑΕΠ των δαπανών για την υγεία κατά 1 ποσοστιαία μονάδα έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του δείκτη ανισότητας κατά 0,215 μονάδες και αύξηση 1 ποσοστιαίας μονάδας των δαπανών για την παιδεία έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του δείκτη ανισότητας κατά 0,507 μονάδες. Από την άλλη πλευρά, μείωση κατά 1 ποσοστιαία μονάδα των δαπανών για τάξη-ασφάλεια επιφέρει μείωση του δείκτη ανισότητας κατά 1,011 μονάδες. Επομένως, γίνεται αντιληπτό ότι αν μειωθούν οι δαπάνες για τάξη-ασφάλεια κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες και τα ποσά αυτά δρομολογηθούν προς την παιδεία και την υγεία, ο δείκτης ανισότητας (με Μ.Ο. 4,85 συνολικά για τις χώρες) θα μπορούσε να μειωθεί, τουλάχιστον στο 2,84.

Παρόμοια, η επίδραση στο ποσοστό της φτώχειας επηρεάζονται από την κατανομή των δαπανών. Παρατηρήθηκε ότι αύξηση κατά 1 ποσοστιαία μονάδα του ποσοστού

των δαπανών για την υγεία επιφέρει μείωση του ποσοστού της φτώχειας κατά 1,184 ποσοστιαίες μονάδες και αύξηση του ποσοστού των δαπανών για την παιδεία κατά 1 μονάδα, μπορεί να επιφέρει μείωση του ποσοστού της φτώχειας κατά 1,070 ποσοστιαίες μονάδες. Από την άλλη πλευρά, μείωση των δαπανών για τάξη-ασφάλεια, 1 μονάδας, μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της φτώχειας κατά 3,473 μονάδες. Επομένως, ανακατανομή των δαπανών από τον τομέα της τάξης-ασφάλειας προς τους τομείς της υγείας και της παιδείας, θα μπορούσε να μειώσει σημαντικά το ποσοστό της φτώχειας (από έναν μέσο 16,44% που είναι συνολικά για την ΕΕ).

5. Συμπεράσματα

Η έρευνα που διενεργήθηκε για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας είχε ως σκοπό να εξετάσει την επίδραση της λειτουργικής ταξινόμησης των δαπανών στην κοινωνική ευημερία, όπως αυτή εκφράζεται μέσα από τους δείκτες της ανισότητας και της φτώχειας. Μέσα από δευτερογενή δεδομένα τα οποία αντλήθηκαν από τη βάση δεδομένων της Eurostat για τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ, επιλέξαμε τις κατηγορίες δημόσιων δαπανών που αναφέρονται στην υγεία, την παιδεία, την τάξη και ασφάλεια και την κοινωνική προστασία καθώς αποτελούν σημαντικούς τομείς που καλύπτουν τις ανάγκες της κοινωνίας.

Το βασικό ερευνητικό ερώτημα που διερευνήθηκε μέσω περιγραφικών και οικονομετρικών μεθόδων ήταν το αν υπάρχει επίδραση του τρόπου που κατανέμονται οι δημόσιες δαπάνες για την υγεία την παιδεία την τάξη-ασφάλεια και την κοινωνική προστασία (ως ποσοστό του ΑΕΠ) στο επίπεδο της φτώχειας και της ανισότητας των πολιτών, στοιχεία που εκφράζουν την κοινωνική ευημερία. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης έδειξαν μια διαφοροποίηση μεταξύ των χωρών της ΕΕ, τόσο από πλευράς κατανομής των δαπανών, όσο και από πλευράς κοινωνικής ευημερίας, με τον τρόπο που την ορίσαμε.

Το βασικό συμπέρασμα της έρευνας είναι ότι οι δαπάνες για την υγεία και την παιδεία έχουν θετική επίδραση στην κοινωνική ευημερία των πολιτών, μειώνοντας την εισοδηματική ανισότητα και τη φτώχεια. Βελτιώνοντας τις δαπάνες για παιδεία και υγεία, ενισχύουμε την κοινωνική ευημερία και ταυτόχρονα μειώνουμε τις κοινωνικές ανισότητες. Αυτό συμβαίνει γιατί οι δαπάνες σε αυτούς τους τομείς προωθούν την ισότητα πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες και πόρους, όπως η εκπαίδευση και η υγειονομική περίθαλψη. Όταν οι άνθρωποι έχουν πρόσβαση σε αυτούς τους πόρους χωρίς διακρίσεις και περιορισμούς, η κοινωνική ανισότητα μειώνεται καθώς μειώνονται οι διαφορές στις ευκαιρίες και τις προοπτικές ζωής μεταξύ των κοινωνικών ομάδων. Επιπλέον, η ενίσχυση των κοινωνικών προγραμμάτων και της δημόσιας υγείας μπορεί να οδηγήσει σε μεγαλύτερη αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα στο σύνολο της κοινωνίας, μειώνοντας την πιθανότητα εμφάνισης κοινωνικών διακρίσεων και ανισοτήτων.

Οι δαπάνες για την υγεία μπορούν να οδηγήσουν σε καλύτερη υγειονομική φροντίδα και πρόσβαση σε ιατρικές υπηρεσίες. Αυτό έχει άμεσο αντίκτυπο στην ευημερία των πολιτών, μειώνοντας την ασθένεια και την θνησιμότητα. Η καλή υγεία είναι απαραίτητη για την παραγωγικότητα των ατόμων. Ένας υγιής πληθυσμός μπορεί να εργαστεί πιο αποτελεσματικά, να συμμετάσχει ενεργά στην οικονομία και να συμβάλει στην αύξηση του εθνικού εισοδήματος. Επιπλέον, η μείωση της ανάγκης για ιατρικές δαπάνες μπορεί να μειώσει την οικονομική επιβάρυνση των νοικοκυριών, ειδικά αυτών με χαμηλό εισόδημα, και να τους επιτρέψει να διαθέσουν περισσότερους πόρους σε άλλες βασικές ανάγκες.

Παράλληλα, οι δαπάνες για την παιδεία έχουν θετικά αποτελέσματα στην κοινωνία. Η πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση εξοπλίζει τα άτομα με τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας. Η παιδεία ενισχύει τις ευκαιρίες για απασχόληση, αυξάνει τις αποδοχές και βελτιώνει τις προοπτικές καριέρας. Επιπλέον, η εκπαίδευση παίζει κρίσιμο ρόλο στην κοινωνική κινητικότητα, επιτρέποντας στα άτομα να ξεφύγουν από τον φαύλο κύκλο της φτώχειας και να επιδιώξουν μια καλύτερη ποιότητα ζωής.

Παρόλα αυτά, τα αποτελέσματα της μελέτης μας δείχνουν ότι οι δαπάνες για την κοινωνική προστασία δεν έχουν σημαντική επίδραση στην κοινωνική ανισότητα, ενώ συνδέονται με υψηλότερα επίπεδα φτώχειας, όταν εξετάζουμε τις δημόσιες δαπάνες για κοινωνική προστασία παράλληλα με τις δημόσιες δαπάνες για παιδεία και για υγεία. Το εύρημα αυτό δεν ήταν αναμενόμενο. Πράγματι, προηγούμενες μελέτες που εξετάζουν τη σχέση μεταξύ δαπανών για κοινωνική στήριξη και ανισότητας ή φτώχειας, έχουν δείξει τη θετική επίδραση των κοινωνικών παροχών στην βελτίωση της κοινωνικής ευημερίας (Cammerraat, 2020, Ρορονα, 2023). Θεωρούμε ότι στη βάση αυτής της σχέσης βρίσκονται οι λόγοι για τους οποίους αυξάνονται οι δαπάνες για κοινωνική προστασία (επιδόματα ανεργίας, αναπηρίας, οικογένειας στέγασης και άλλα) και αναφέρονται στο χαμηλό βιοτικό επίπεδο και την αδυναμία των πολιτών να ανταπεξέλθουν στις ανάγκες τους. Επομένως στο συγκεκριμένο σημείο διαφαίνεται η ανάγκη μιας περαιτέρω ανάλυσης που θα εξετάσει τη σχέση αυτή από μια αμφίδρομη σκοπιά. . Επιπλέον, υπάρχει το ενδεχόμενο οι κοινωνικές παροχές να δημιουργήσουν κινδύνους εξάρτησης. Όταν οι άνθρωποι εξαρτώνται υπερβολικά από τις κοινωνικές παροχές, μπορεί να χάσουν τα κίνητρα για αναζήτηση εργασίας ή βελτίωση των

δεξιοτήτων τους. Αυτό το φαινόμενο, γνωστό ως «παγίδα της φτώχειας» (Ματσαγγάνης 1999), μπορεί να εμποδίσει την οικονομική αυτοδυναμία των ατόμων και να διαιωνίσει τον κύκλο της φτώχειας. Επίσης, οι μακροχρόνιες παροχές χωρίς ουσιαστική υποστήριξη για την ένταξη στην αγορά εργασίας ή την επαγγελματική κατάρτιση μπορούν να οδηγήσουν σε στασιμότητα και εξάρτηση. Σύμφωνα με μια άλλη ερμηνεία, ενδεχομένως σε ορισμένες χώρες οι δημόσιες δαπάνες κοινωνικής προστασίας να ωφελούν περισσότερο τα μεσαία ή και τα ανώτερα εισοδηματικά στρώματα, συγκριτικά με τα χαμηλότερες εισοδηματικά στρώματα (Καράγιωργας, 1981).

Από την άλλη πλευρά, εξετάζοντας μεμονωμένα την επίδραση των κοινωνικών παροχών στα επίπεδα ανισότητας και φτώχειας, είδαμε ότι όταν απομονωθούν από τις άλλες δαπάνες (παιδεία, υγεία, τάξη-ασφάλεια) έχουν σημαντική επίδραση, στις δυο αυτές διαστάσεις της κοινωνικής ευημερίας. Αυτό ενδεχομένως να συμβαίνει διότι οι κοινωνικές παροχές συχνά στοχεύουν στην απευθείας οικονομική στήριξη, τη μείωση της απόλυτης και σχετικής φτώχειας και της ανισότητας και μπορούν να έχουν άμεσα αποτελέσματα, ενώ οι δαπάνες για την παιδεία και την υγεία έχουν περισσότερο μακροπρόθεσμα αποτελέσματα και έμμεσες επιδράσεις. Τα αποτελέσματα των κοινωνικών παροχών είναι περισσότερο ορατά σε συγκεκριμένες ευάλωτες ομάδες, όπως οι ηλικιωμένοι, οι άνεργοι, οι μονογονεϊκές οικογένειες και τα άτομα με αναπηρίες. Με αυτόν τον τρόπο, οι κοινωνικές παροχές μειώνουν τις κοινωνικές ανισότητες που προκύπτουν από την άνιση κατανομή των πόρων και των ευκαιριών.

Οι διαφορές που παρατηρούνται σε σχέση με άλλες μελέτες ενδεχομένως να οφείλονται σε μεθοδολογικές διαφορές μεταξύ των ερευνών. Για παράδειγμα, η έρευνα του Cammeraat (2020) χρησιμοποίησε δεδομένα με χρονική υστέρηση ενός έτους (μεταξύ της δαπάνης και της μέτρησης της επίδρασης) ενώ στην παρούσα έρευνα τα δεδομένα ήταν του ίδιου έτους. Παρόμοια, οι έρευνες των Kenworthy (1999) και Popova (2023) εξέτασαν συγκεκριμένα τις δαπάνες για κοινωνική προστασία στη φτώχεια (η πρώτη) και στην φτώχεια και την ανισότητα (η δεύτερη), ενώ η παρούσα έρευνα περιλάμβανε την από κοινού εξέταση των δαπανών σε 4 λειτουργίες. Έτσι, στο οικονομετρικό μοντέλο που απομονώσαμε τις δαπάνες για κοινωνική προστασία, υιοθετώντας μια περισσότερο εστιασμένη οπτική γωνία, τα ευρήματα της παρούσας μελέτης συμφωνούν με τις προαναφερθείσες έρευνες,

δείχνοντας θετική επίδραση των κοινωνικών παροχών στην κοινωνική ευημερία. Μέσω των κοινωνικών παροχών τα λιγότερο προνομιούχα νοικοκυριά υποστηρίζονται και αποκτούν καλύτερες δυνατότητες πρόσβασης σε ευκαιρίες, κάτι που μπορεί περαιτέρω να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσής τους και να αμβλύνει την ανισότητα και τη φτώχεια. Άλλωστε, οι δαπάνες για κοινωνική προστασία στοχεύουν σε εκείνα τα άτομα και τα νοικοκυριά που το έχουν περισσότερο ανάγκη (όπως είναι άνεργοι, άτομα με αναπηρίες, κλπ).

Ένα άλλο σημαντικό συμπέρασμα της έρευνας είναι η σημαντική επίδραση των δαπανών για τάξη και ασφάλεια στην κοινωνική ευημερία με τη σημασία που της προσδώσαμε. Τα αποτελέσματα της μελέτης μας έδειξαν ότι αύξηση των δαπανών για την τάξη και ασφάλεια έχουν ως αποτέλεσμα μεγαλύτερους δείκτες ανισότητας και φτώχειας. Το εύρημα αυτό είναι σχετικά συνεπές με προηγούμενες μελέτες (Barro, 1990, Glass 2009), οι οποίες αν και δεν μελέτησαν τη σχέση των δαπανών για τάξη και ασφάλεια με την κοινωνική ευημερία αλλά με την οικονομική ανάπτυξη, την βρήκαν αρνητική. Θεωρούμε η αρνητική αυτή σχέση οφείλεται στο ότι αν και η διατήρηση της τάξης είναι ένας παράγοντας που μπορεί να προάγει την αίσθηση ασφάλειας των πολιτών, συμβάλλοντας στην ποιότητα ζωής τους, οι επιπτώσεις του δεν είναι οι ίδιες σε επίπεδο ευημερίας, όπως αποτυπώνεται από την εισοδηματική ανισότητα και την οικονομική στέρηση. Ένας λόγος που κάτι τέτοιο συμβαίνει, ενδεχομένως είναι ότι οι δαπάνες σε αυτόν τον τομέα είναι εις βάρος άλλων δαπανών, που θα μπορούσαν να προάγουν την κοινωνική ευημερία, όπως οι κατηγορίες της παιδείας και της υγείας που μελετήθηκαν στην εργασία μας. Επίσης, καθώς η αιτιώδης σχέση μεταξύ των δαπανών για ασφάλεια και ανισότητας - φτώχειας ενδέχεται να είναι αμφίδρομη (με την έννοια ότι η κοινωνική ανισότητα μπορεί να προκαλέσει αύξηση της εγκληματικότητας, επομένως ανάγκη για αυξημένες υπηρεσίες τάξης και ασφάλειας), προτείνεται περαιτέρω έρευνα σε αυτό το σημείο, ώστε να αναδειχτούν τα αίτια και από τις δύο πλευρές της σχέσης.

Ακόμα ένας από τους παράγοντες που εισάγαμε στην ανάλυση ήταν το ποσοστό των ατόμων τρίτης ηλικίας, η αύξηση του οποίου δεν βρέθηκε να επηρεάζει σημαντικά την κοινωνική ευημερία, στα υποδείγματα που περιλάμβαναν τους διαφορετικούς τύπους δαπανών. Αν και η υπόθεση που αρχικά έγινε ήταν ότι μεγάλα ποσοστά πληθυσμού άνω των 65, που βρίσκονται μετά την παραγωγική ηλικία θα μπορούσαν

δυνητικά να εντείνουν τα φαινόμενα ανισότητας και φτώχειας σε μια οικονομία, η υπόθεσή μας αυτή δεν επιβεβαιώθηκε στα αρχικά υποδείγματα. Παρόλα αυτά, όταν η επίδραση των διαφορετικών τύπων δαπανών εξετάστηκε μεμονωμένα, στα υποδείγματα που εξέτασαν την επίδραση των δαπανών για την υγεία και την κοινωνική προστασία, η γήρανση του πληθυσμού βρέθηκε να έχει αρνητική επίδραση στην κοινωνική ευημερία, επιβεβαιώνοντας, εν μέρει, την αρχική υπόθεση. Ενδεχομένως τα διαφορετικά προγράμματα προστασίας της τρίτης ηλικίας και τα συνταξιοδοτικά προγράμματα σε διαφορετικές χώρες της ΕΕ καλύπτουν το κενό που θα μπορούσε να δημιουργηθεί από την μετάβαση των ατόμων από την οικονομικά ενεργή δράση στην συνταξιοδότηση.

Με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας, οι προτάσεις προς τους υπεύθυνους χάραξης οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής είναι ότι θα πρέπει να υπάρχει μια κατανομή των δαπανών τέτοια που να προάγει την κοινωνική ευημερία. Τα συμπεράσματα δείχνουν ότι η χρηματοδότηση της υγείας και της παιδείας είναι στοιχεία που μπορούν να εξομαλύνουν σε κάποιο βαθμό την εισοδηματική ανισότητα και την φτώχεια, επομένως, λαμβάνοντας αυτό υπόψη τα κέντρα λήψης αποφάσεων μπορούν να βελτιώσουν την κοινωνική ευημερία των πολιτών.

Όπως προέκυψε από την οικονομετρική ανάλυση, η ομάδα χωρών στην οποία αναφέρονται τα δεδομένα είναι επίσης ένας σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει τα επίπεδα ανισότητας και φτώχειας. Τα αποτελέσματα της μελέτης μας έδειξαν ότι οι χώρες που ανήκουν στην Κεντρική/Ανατολική Ευρώπη (Τσεχία, Ουγγαρία, Πολωνία, Σλοβακία) είναι εκείνες που παρουσιάζουν μικρότερα επίπεδα ανισότητας και σχετικής φτώχειας, ενώ από την άλλη πλευρά, σε χώρες όπως αυτές της Βαλτικής (Λετονία, Λιθουανία, Εσθονία) και της Νότιας/Μεσογειακής Ευρώπης (Ελλάδα, Ιταλία, Μάλτα, Ισπανία, Πορτογαλία) οι ανισότητες και η σχετική φτώχεια δείχνουν να είναι σε υψηλότερα επίπεδα. Οι διαφορές αυτές μπορούν να εξηγηθούν με τις οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές δομές των διαφόρων χωρών. Σε χώρες οι οποίες προάγουν την κοινωνική συνοχή μαζί με την οικονομική ανάπτυξη (μέσω για παράδειγμα ενίσχυσης της βιομηχανίας), όπως είναι οι χώρες της κεντρικής Ευρώπης, οι ανισότητες είναι περισσότερο αμβλυμμένες (Leitner & Holzner, 2008). Οι χώρες της Νότιας Ευρώπης έχουν πληγεί από μακροχρόνιες οικονομικές κρίσεις, κάτι που έχει αντίκτυπο στην χρηματοδότηση των δαπανών που εξετάζουμε και στην

μειωμένη κοινωνική ευημερία. Στις χώρες της Βαλτικής, η οικονομική μετάβαση μετά την πτώση του υπαρκτού σοσιαλισμού ήταν πιο ταραχώδης, με υψηλά επίπεδα ιδιωτικοποίησης και απελευθέρωσης της αγοράς, που οδήγησαν σε μεγάλες κοινωνικές ανισότητες. Η παρατήρηση για μεγαλύτερα επίπεδα ανισοτήτων σε αυτές τις χώρες (Βαλτική, Μεσόγειος) έχει επισημανθεί και σε προηγούμενες μελέτες (Demertzis et al., 2019, Esping-Andersen, 1990). Επίσης, ανομοιογένεια μεταξύ των χωρών της ΕΕ στη σχέση των κοινωνικών δαπανών με την κοινωνική ευημερία, σε όρους φτώχειας έδειξε και η μελέτη των Caminada και Goudswaard (2009).

Τα παραπάνω ευρήματα, που δείχνουν την επίδραση των ομάδων χωρών στις μεταβλητές της εισοδηματικής ανισότητας και της φτώχειας που εξετάζουμε, είναι ενδεικτικές της επίδρασης των διαφορετικών συστημάτων στο κράτος πρόνοιας που αντιπροσωπεύουν οι ομάδες αυτές. Λαμβάνοντας την Ιρλανδία ως χώρα βάσης, που εκπροσωπεί το φιλελεύθερο σύστημα (Esping-Andersen, 2000), βλέπουμε ότι υπάρχει επίδραση ορισμένων άλλων ομάδων χωρών που αντιπροσωπεύουν διαφορετικά συστήματα. Τα αποτελέσματα δεν διαφοροποιούνται στατιστικά σημαντικά για τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης (σε σχέση με τη χώρα βάσης), ενώ βλέπουμε μια στατιστικά σημαντική θετική επίδραση των χωρών της Βαλτικής και της Νότιας Ευρώπης και αρνητική των χωρών της Κεντρικής/Ανατολικής Ευρώπης. Οι χώρες της Σκανδιναβίας δεν εμφανίζουν στατιστικά σημαντική επίδραση στο ποσοστό της φτώχειας ενώ επιδρούν στατιστικά σημαντικά θετικά στο επίπεδο ανισότητας.

Η στατιστικά σημαντική επίδραση της ομαδοποίησης στη φτώχεια και την ανισότητα, μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν στις χώρες άλλοι παράγοντες οικονομικοί, κοινωνικοί, ή ακόμα και πολιτικοί στη δομή του κράτους πρόνοιας που εντείνουν την ανισότητα και τη φτώχεια και δρουν συγχρόνως με τις δημόσιες δαπάνες που έχουμε συμπεριλάβει, και σε κάποιες περιπτώσεις οι παράγοντες αυτοί δεν μπορούν να ανατραπούν από την κατανομή των δημόσιων δαπανών. Από την άλλη πλευρά, οι μη σημαντικές διαφορές μεταξύ της Ιρλανδίας (φιλελεύθερο σύστημα) και της Δυτικής Ευρώπης (συντηρητικό σύστημα) μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η κατανομή των δαπανών είναι ένας σημαντικός παράγοντας που μπορεί να επηρεάσει τη φτώχεια και την ανισότητα, σε συστήματα όπως τα δύο τελευταία.

Η εξέταση του ύψους του ποσοστού των κοινωνικών δαπανών και της εξέλιξής του στο χρονικό διάστημα που μελετήσαμε, οδηγεί σε παρόμοια συμπεράσματα. Στο Παράρτημα III εμφανίζονται τα διαγράμματα που παρουσιάζουν τη διαχρονική εξέλιξη του ποσοστού του ΑΕΠ για δαπάνες σε Τάξη-ασφάλεια, Υγεία, Παιδεία και Κοινωνική προστασία. Στα διαγράμματα αυτά παρατηρούμε ότι η ομάδα χωρών (Κεντρική-Ανατολική Ευρώπη) που είχε την ισχυρότερη αρνητική επίδραση στην ανισότητα και τη φτώχεια βρίσκεται στο μέσο (μεταξύ των ομάδων) σε ότι αφορά το ύψος των δαπανών. Μάλιστα, η ομάδα των χωρών της Δυτικής Ευρώπης, η οποία είχε θετική επίδραση στην ανισότητα και τη φτώχεια, έχει διαχρονικά υψηλότερα ποσοστά δαπανών για την υγεία και την κοινωνική προστασία και παρόμοια για την παιδεία, σε σχέση με την Κεντρική-Ανατολική Ευρώπη. Τα ευρήματα αυτά συνηγορούν στο ότι υπάρχουν πολλοί κοινωνικοί, οικονομικοί και πολιτικοί παράγοντες οι οποίοι διαμορφώνουν την κοινωνική ευημερία όπως αυτή απεικονίζεται μέσα από τους δείκτες της εισοδηματικής ανισότητας και της φτώχειας, πέρα από την κατανομή των Δημόσιων Δαπανών, κάτι που προσφέρει έδαφος για περαιτέρω έρευνα.

Ένας από τους περιορισμούς της έρευνας αφορά τα δεδομένα τα οποία υπάρχουν στη βάση δεδομένων της Eurostat. Κάποια από αυτά τα δεδομένα έχουν σηματοδότηση ως εκτιμήσεις ή προσωρινά δεδομένα τα οποία ενδέχεται στο μέλλον να αλλάξουν. Σε κάποιες περιπτώσεις δεν υπήρχαν διαθέσιμα δεδομένα για όλες χώρες και όλα τα έτη, κάτι αποτελεί έναν περιορισμό. Επίσης, τα ιστορικά δεδομένα για τις χρονολογικές σειρές για τις μεταβλητές που χρησιμοποιήσαμε, δεν έχουν το ίδιο βάθος χρόνου για όλες τις μεταβλητές επομένως περιορίσαμε το χρονικό διάστημα της μελέτης από 20 χρόνια που ήταν αρχικά σε 17.

Οι δαπάνες για τη στήριξη της οικογένειας και των παιδιών δεν συμπεριλήφθηκαν σε αυτές που μελετήσαμε ως προληπτικούς παράγοντες, προτείνεται όμως η εξέτασή τους σε μελλοντικές έρευνες, προκειμένου να διερευνηθεί αν και σε ποιο βαθμό οι δαπάνες αυτές που μπορούν να στηρίξουν την οικογένεια επηρεάζουν την κοινωνική ευημερία.

Μια πρόταση για περαιτέρω έρευνα θα μπορούσε να είναι η διερεύνηση των παραγόντων που εξετάσαμε με μία όμως χρονική υστέρηση. Αυτό προτείνεται καθώς θεωρούμε ότι μια αύξηση των δαπανών για την παιδεία σήμερα θα μπορούσε να έχει

θετικό αντίκτυπο στην κοινωνική ευημερία μετά από ένα χρονικό διάστημα, όταν οι σημερινοί μαθητές ενταχθούν στην αγορά εργασίας. Μια τέτοια ανάλυση όμως με χρονική υστέρηση ήταν πέρα από το πεδίο της ανάλυσης που πραγματοποιήσαμε.

Επιπλέον μια μελλοντική έρευνα θα μπορούσε να εξετάσει τη λειτουργική ταξινόμηση των δαπανών σε δεύτερο επίπεδο, όμως τα δεδομένα που είναι σήμερα διαθέσιμα σε αυτήν την ανάλυση είναι περιορισμένα. Για παράδειγμα, μια ανάλυση των δαπανών για την παιδεία όπως αυτές κατανέμονται σε προσχολική, πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια θα μπορούσε να αναδείξει το βαθμό στον οποίο κάθε μία από αυτές τις ταξινομήσεις συνεισφέρει στην κοινωνική ευημερία.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Addison, T., Niño-Zarazúa, M., & Tarp, F. (2015). Aid, social policy and development. *Journal of International Development*, 27(8), 1351–1365
- Ahmad, E., Ayres, R. L., Fields, G., Ribe, H.; Squire, L., Suridberg, M., van de Walle, D., van der Gaag, J., Walton, M. (1990). World development report 1990 : poverty (English). World Development Report, World Development Indicators Washington, D.C. : World Bank Group.
<http://documents.worldbank.org/curated/en/424631468163162670/World-development-report-1990-poverty>
- Anderson, E., d' Orey, M. A. J., Duvendack, M., & Esposito, L. (2018). *Does Government Spending Affect Income Poverty? A Meta-regression Analysis. World Development*, 103, 60–71. doi:10.1016/j.worlddev.2017.10.00
- Barro, R. (1990). Government spending in a simple model of endogenous growth. *Journal of Political Economy*, 98, S103–S125
- Bidani B, Ravallion M. 1997. Decomposing Social Indicators Using Distributional Data. *Journal of Econometrics* 77(1): 125–139.
- Bradbury , K. (2008). Rising tide in the labor market: To what degree do expansions benefit the disadvantaged. *New England Economic Review* 32, 3-33.
- Brueckner, M. & Lederman, D. (2015). Effects of Income Inequality on Aggregate Output. Policy Research Working Paper; No. 2317. © World Bank, Washington, DC
- Bryman , A. (2012). *Social Research Methods*, 4th edition Oxford University Press
- Caminada, K.; Goudswaard, K. (2009). Effectiveness of poverty reduction in the EU: A descriptive analysis, in *Poverty & Public Policy*, Vol. 1, No. 2
- Cammeraat, E. (2020). The relationship between different social expenditure schemes and poverty, inequality and economic growth. *International Social Security Review*, 73(2), 101–123

Chzhen, Y. (2016). *Unemployment, social protection spending and child poverty in the European Union during the Great Recession*. *Journal of European Social Policy*, 27(2), 123–137. doi:10.1177/0958928716676549

Council of Europe. (2005). Security and social cohesion, Deconstructing fear (of others), by going beyond stereotypes. Trends in social cohesion, No. 11, Published by the Social Cohesion Development Division with the support of the Integrated Project “Response to violence in everyday life in a democratic society”, Διαθέσιμο στο https://www.coe.int/t/dg3/socialpolicies/socialcohesiondev/source/Trends/Trends-11_en.pdf

Demertzis, M., Sapir, A., & Wolff, G. B. (2019). Promoting sustainable and inclusive growth and convergence in the European Union (No. 2019/7). Bruegel Policy Contribution.

Esping-Andersen, G. (1990). *The three worlds of welfare capitalism*. Princeton University Press

Esping-Andersen, C. (2000) *Social Indicators and Welfare Monitoring*. Social Policy and Development Programme Paper Number 2, United Nations Research Institute for Social Development, Διαθέσιμο στο <https://www.files.ethz.ch/isn/102705/2.pdf>

European Commission (2018). Θεματικό ενημερωτικό δελτίο για το Ευρωπαϊκό εξάμηνο, αντιμετώπιση ανισοτήτων Διαθέσιμο στο https://commission.europa.eu/system/files/2018-06/european-semester_thematic-factsheet_addressing-inequalities_el.pdf

European Parliament (2016). Poverty in the European Union The crisis and its aftermath. In-Depth Analysis. EPRS, European Parliamentary Research Service. Διαθέσιμο στο [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/579099/EPRS_IDA\(2016\)579099_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/579099/EPRS_IDA(2016)579099_EN.pdf)

- Eurostat (2013). Household composition, poverty and hardship across Europe, 2013 edition. Statistical working papers, Publications Office of the European Union, διαθέσιμο στο <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3888793/5856569/KS-TC-13-008-EN.PDF.pdf/33ff2ae5-3970-4e4c-b3a5-a8e49538af02?t=1414780375000>
- Eurostat (2019). *Manual on sources and methods for the compilation of COFOG statistics. CLASSIFICATION OF THE FUNCTIONS OF GOVERNMENT (COFOG)*. Διαθέσιμο στο <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/10142242/KS-GQ-19-010-EN-N.pdf>
- Eurostat (2023). Government expenditure by function – COFOG https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Government_expenditure_by_function_%E2%80%93_93_COFOG
- Furceri, D. & Zdzienicka, A. (2010). The Effects of Social Spending on Economic Activity: Empirical Evidence from a Panel of OECD Countries. Dialnet.
- Gebregziabher F, and Niño-Zarazúa M. 2014. Social Spending and Aggregate Welfare in Developing and Transition Economies. *WIDER Working Paper Series*. 2014/082
- Glass, A. (2009). Government expenditure on public order and safety, economic growth and private investment: Empirical evidence from the United States. *International Review of Law and Economics*, 29(1), 29–37. Doi: 10.1016/j.irl.2008.07.006
- Gomanee K, Girma S, Morrissey O. 2005. Aid, Public Spending and Human Welfare: Evidence from Quantile Regressions. *Journal of International Development* 17(3): 299–310
- Gupta, S., Clements, B., & Tiongson, E. (1998). Public Spending on Human Development. IMF Economic Policy and Equity, Finance & Development
- Hausman, D.M & McPherson, M.S. (1977). Beware of Economists Bearing Advice. *Policy Options* 18(7), pp. 16-19.

- Kadir, A. (2004). Theoretical framework of public policies for welfare maximization. MPRA Paper No. 2093.
- Kenworthy, L. (1999). Do social-welfare policies reduce poverty? A cross-national assessment. *Social Forces*, 77(3), 1119–1139
- Kraay, A. (2006). When is growth pro-poor? Evidence from a panel of countries. *Journal of Development Economics*, 80, 198–227
- Kwon, H., & Kim, E. (2014). *Poverty Reduction and Good Governance: Examining the Rationale of the Millennium Development Goals*. *Development and Change*, 45(2), 353–375. doi:10.1111/dech.12084
- Maximo, M. (2016). The difference between welfare and wellbeing and how objective the concept of a good life can be. Paper presented in the 3rd International Conference Economic Philosophy.
- Midgley, J., & Livermore, M. (Eds.). (2009). *The handbook of social policy* (2nd ed.). SAGE
- OECD (2011). *Classification of the Functions of Government* (COFOG). GOVERNMENT AT A GLANCE 2011 © OECD 2011 <https://www.oecd.org/gov/48250728.pdf>
- Olafsson, S. (2013). Well-Being in the Nordic Countries: An International Comparison. *Icelandic Review of Politics & Administration* 9(2):345 DOI:10.13177/irpa.a.2013.9.2.5.
- Popova, D. (2023). Impact of equity in social protection spending on income poverty and inequality, *Social Indicators Research*, Volume 169, 697-721
- Psacharopoulos G, Patrinos HA. 2004. Returns to Investment in Education: A Further Update. *Education Economics* 12(2): 111–134.
- Račkauskas, M.; Liesionis, V. 2013. The relationship between government expenditure and public safety in Lithuania, *Journal of Security and Sustainability Issues* 3(2): 31–40. [http://dx.doi.org/10.9770/jssi.2013.3.2\(3\)](http://dx.doi.org/10.9770/jssi.2013.3.2(3))

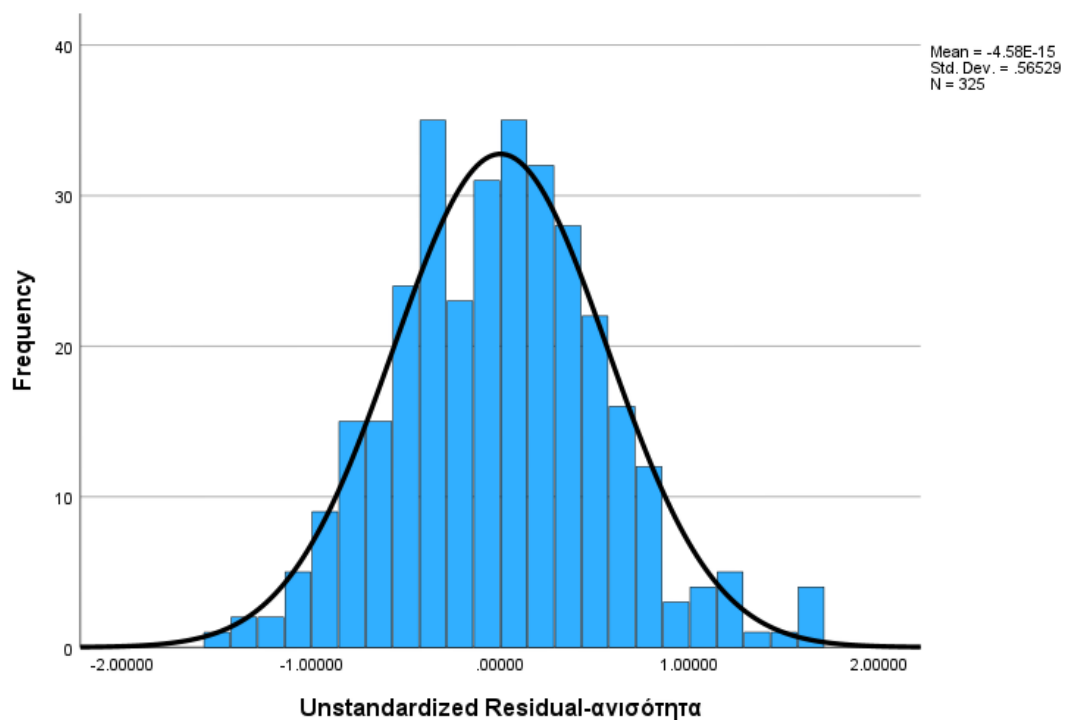
- Rueda, D. (2015). The State of the Welfare State: Unemployment, Labor Market Policy, and Inequality in the Age of Workfare. *Comparative Politics*, 47(3), 296–314. <http://www.jstor.org/stable/43664148>
- Scanlon, T. M. (1975). Preference and Urgency. *The Journal of Philosophy*, 72(19), 655. doi:10.2307/2024630
- Spicker, P. (1988). *Principles of social welfare: an introduction to thinking about the welfare state*. Routledge.
- van den Anker, C & Smith, R. (2005). *The Essential Guide to Human Rights*, eds., London: Hodder & Stoughton.
- Zouhar, Y., Jellema, J., Lustig, N., & Trabelsi, M. (2021). Public expenditure and inclusive growth—A survey. IMF Working Paper WP/21/83. Washington DC, International Monetary Fund
- Ελληνικό Κοινοβούλιο (2022). Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2013, Διαθέσιμο στο <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/c8827c35-4399-4fbb-8ea6-aebdc768f4f7/12138083.pdf>
- Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (2012). ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ, Διαθέσιμο στο <https://www.consilium.europa.eu/media/26307/132593.pdf>
- Κυρίκος, Δ. (2015) *Μακροοικονομική ανάλυση και πολιτική* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. <https://hdl.handle.net/11419/1560>
- Λιανός, Θ., & Ψειρίδου, Α. (2015). *Οικονομική ανάλυση και πολιτική – Μακροοικονομική* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. <https://hdl.handle.net/11419/1954>
- Ματσαγγάνης Μ. (1999). Προστασία των χαμηλών εισοδημάτων και παγίδα της φτώχειας. *The Greek Review of Social Research*, 100, 65–78. <https://doi.org/10.12681/grsr.752>

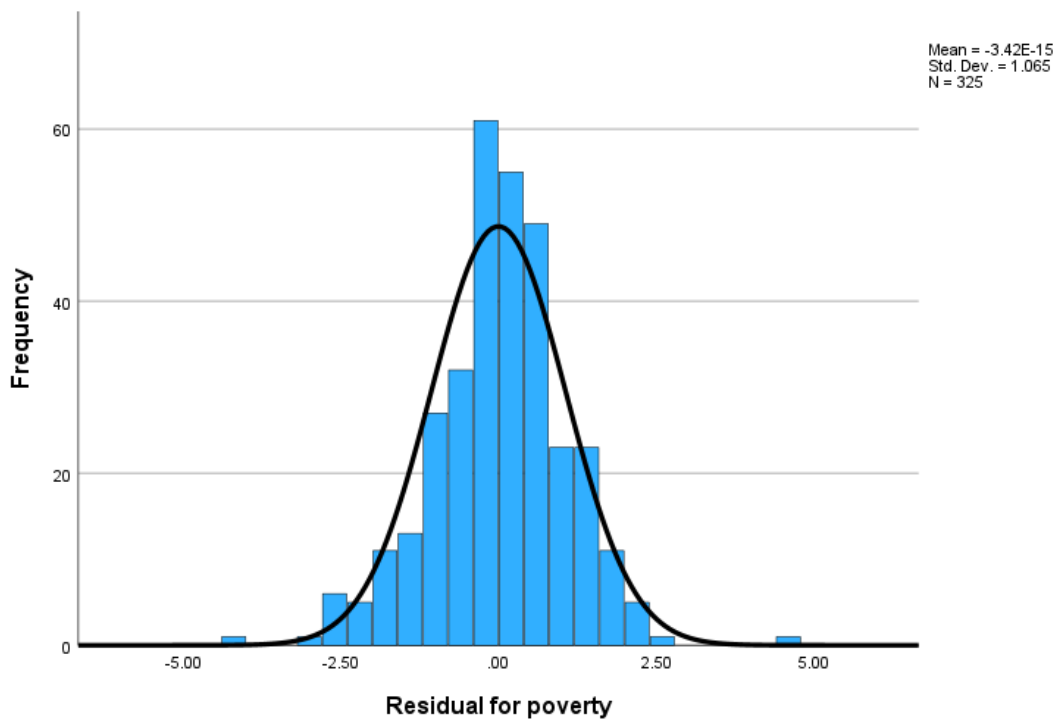
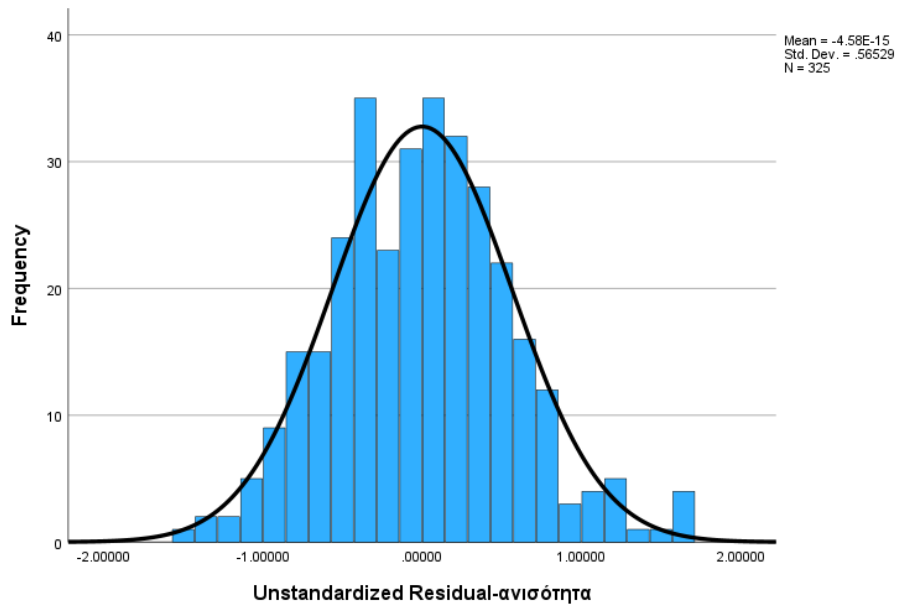
ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ 54/2018. (Ορισμός του περιεχομένου και του χρόνου έναρξης της εφαρμογής του Λογιστικού Πλαισίου της Γενικής Κυβέρνησης. Άρθρο 6 - Λειτουργική ταξινόμηση.

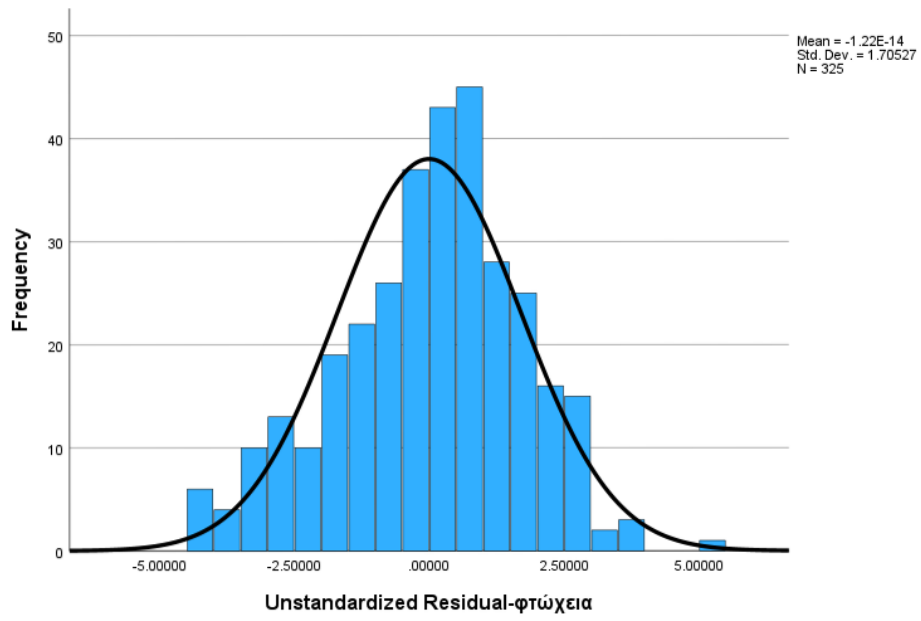
Υπ. Οικονομικών (2010). ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΗΣ ΑΡΙΘΜ. 2/41745/29.06.2010 Εγκυκλίου Υπ. Οικονομικών.

Παράρτημα Ι

Κατανομή καταλοίπων γενικευμένου μοντέλου

Παράρτημα II

Υπολογισμός του επιπέδου της φορολογίας

Η φορολογία, ανά έτος και χώρα δίδεται από τη βάση δεδομένων της Eurostat

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/earn_nt_taxrate_custom_10182725/default/table?lang=en

Σε αυτούς τους πίνακες υπάρχουν τα δεδομένα ανά κατηγορία, για τις κατηγορίες που ακολουθούν, ενώ δεν υπάρχει ένα γενικό ποσοστό φορολογίας για κάθε χώρα, που καλύπτει όλο τον πληθυσμό.

Single person without children earning 50% of the average earning
Single person without children earning 67% of the average earning
Single person without children earning 80% of the average earning
Single person without children earning 100% of the average earning
Single person without children earning 125% of the average earning
Single person without children earning 167% of the average earning
Single person with two children earning 67% of the average earning
One-earner couple with two children earning 100% of the average earning
Two-earner couple with two children, one earning 100% and the other 33% of the average earning
Two-earner couple with two children, one earning 100% and the other 67% of the average earning
Two-earner couple with two children, both earning 100% of the average earning
Two-earner couple without children, one earning 100% and the other 33% of the average earning
Two-earner couple without children, both earning 100% of the average earning

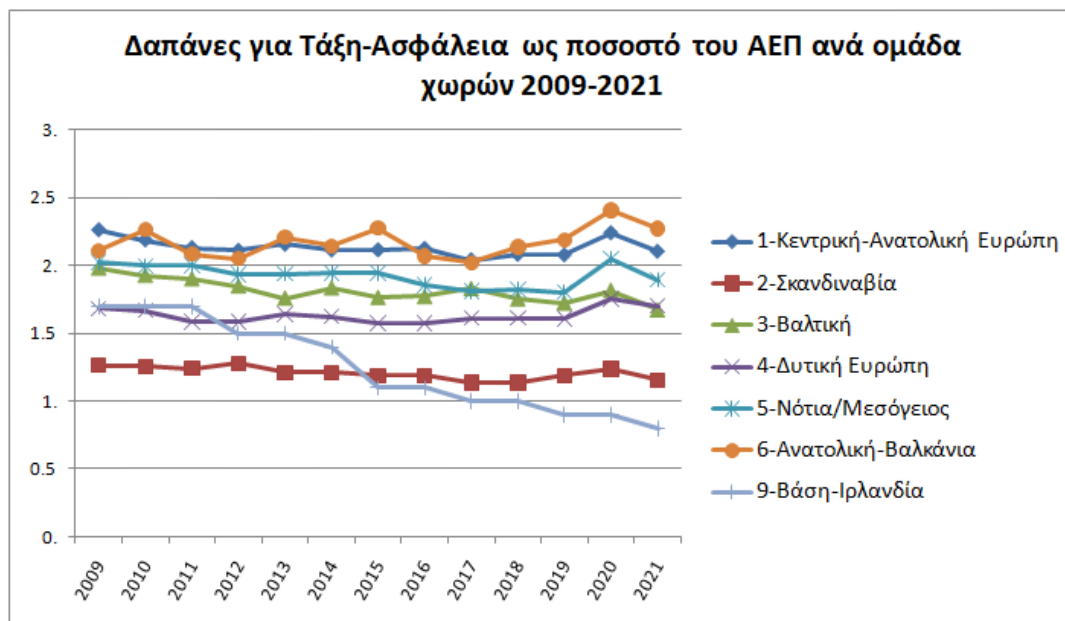
Από
τα
δεδομ
ένα
αυτά
εξήχθ
ησαν
οι
μέσοι
όροι
ανά
χώρα
και

έτος. Οι μέσοι είναι αριθμητικοί μέσοι, καθώς δεν υπήρχαν δεδομένα για στάθμιση (ποσοστό του κάθε τύπου νοικοκυριού στο σύνολο των νοικοκυριών).

Παράρτημα III

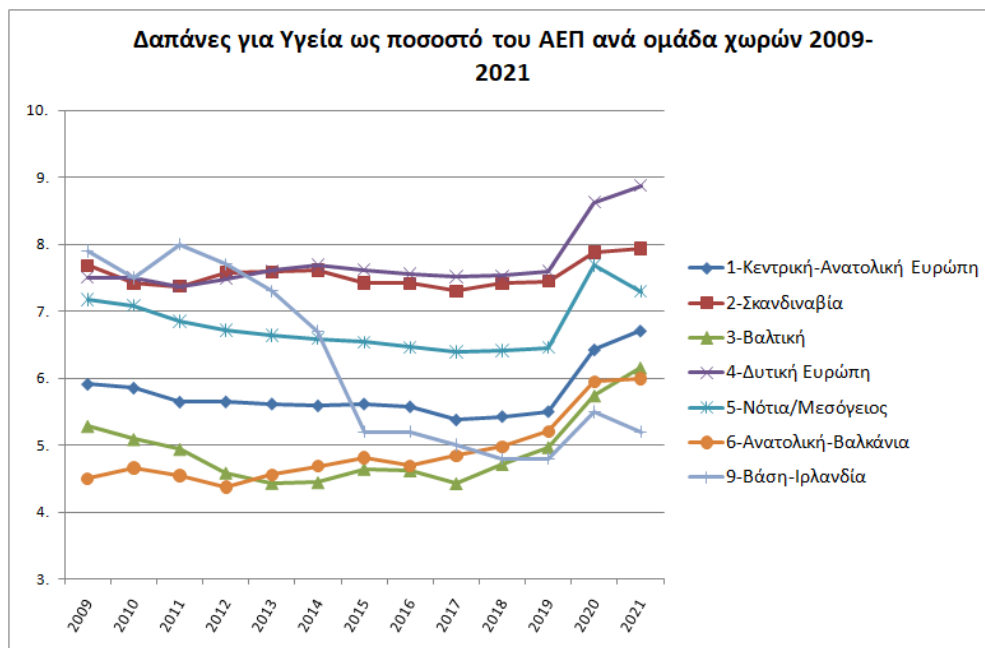
Εξέλιξη κοινωνικών δαπανών ως ποσοστό του ΑΕΠ ανά ομάδα χωρών. Το ποσοστό ανά ομάδα χωρών υπολογίστηκε ως ο σταθμισμένος μέσος των ποσοστών των χωρών, με στάθμιση το ΑΕΠ σε απόλυτες σταθερές τιμές (έτος βάσης 2010).

Διάγραμμα 22. Δαπάνες για Τάξη-Ασφάλεια ως ποσοστό του ΑΕΠ ανά ομάδα χωρών 2009-2021

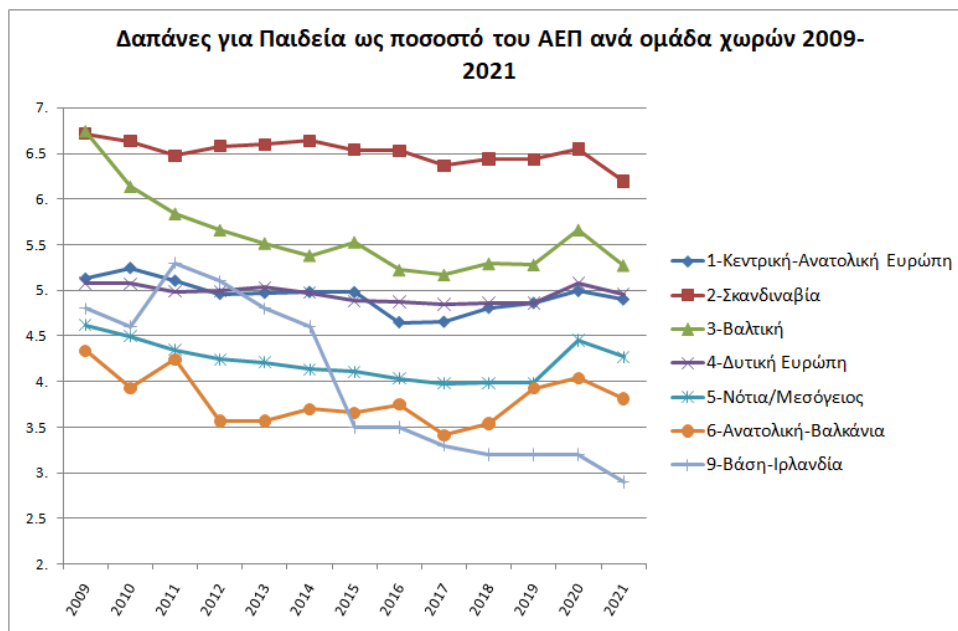
Πηγή: Eurostat και υπολογισμοί του συγγραφέα

Διάγραμμα 23. Δαπάνες για Υγεία ως ποσοστό του ΑΕΠ ανά ομάδα χωρών 2009-2021

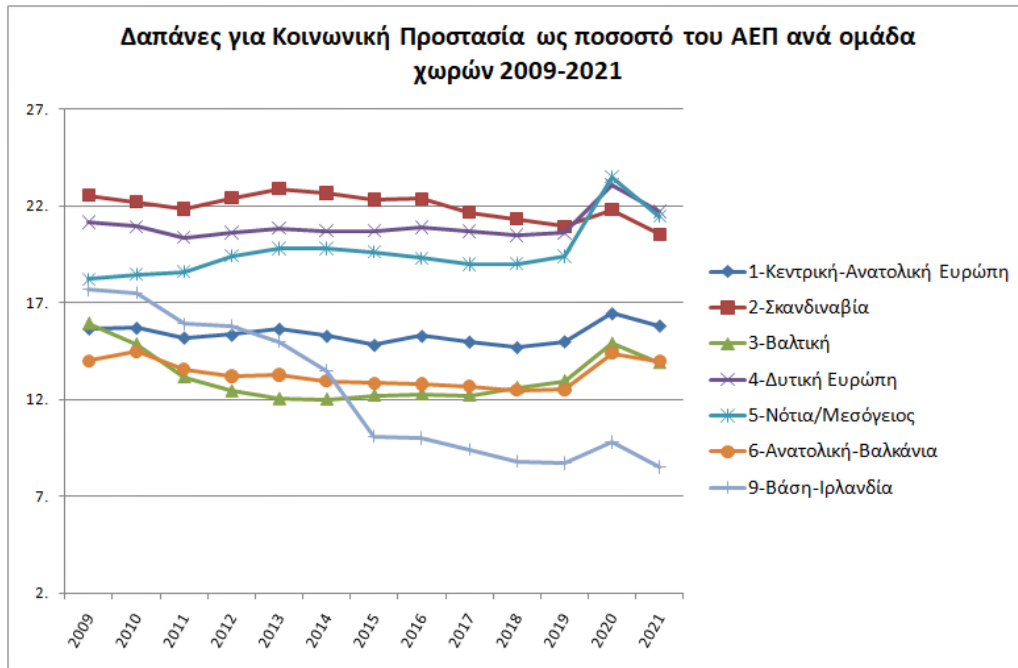
Πηγή: Eurostat και υπολογισμοί του συγγραφέα

Διάγραμμα 24. Δαπάνες για Παιδεία ως ποσοστό του ΑΕΠ ανά ομάδα χωρών 2009-2021

Πηγή: Eurostat και υπολογισμοί του συγγραφέα

Διάγραμμα 24. Δαπάνες για Κοινωνική Προστασία ως ποσοστό του ΑΕΠ ανά ομάδα χωρών 2009-2021

Πηγή: Eurostat και υπολογισμοί του συγγραφέα